2 vols. in 4o
First editions.
On p. 17 (one of two known journals) mentioning
the "dod-eers = dodaars" [with dodo]
The only copy known is in UB Leyden see
Briggs and De Wolf. A STC of books printed at
Hoorn before 1701. nrs. 47 + 210.

29

IOVRNAEL
OFTE
Gedenckwaerdige beschrij-vinghe vande Oost-Indische Reyse van Willem Ysbrantsz. Bontekoe van Hoorn.

Begrijpende veel wonderlijcke en gevaerlijcke saecken hem daer in wedervaren.

Begonnen den 18. December 1618. en vol-eynt den 16. November 1625.

Tot HOORN, Ghedruckt by Isaac Willemsz.

Voor Ian Iansz. Deutel, Boeck-verkooper op 't Oost in Biestkens Testament / Anno 1646.

TOE-EYGENINGE.

Achtbare, Erentfeste, Wijse, seer Voorsienige Heeren, de Heeren Bewint-hebbers vande Oost-Indische Compagnie ter Camere van Hoorn.

MYNE HEEREN.

PLato heeft (volghens 't ghetuygenisse Ciceronis in sijn Officiis Cap. 6.) heel suyverlijck geschreven dat de Mensch niet alleen voor sich selfs gheboren is, maer dat het Vaderlandt, Ouders en Vrunden yder een deel rechts tot hem heeft. Welcke Spreucke soo klaer door de Nature bekrachtight wordt, dat yder (soo hy maer gheen Monster of misdracht is) in sich selfs daer van de waerheydt kan bespeuren: want wie voelt niet in sich een onwederstandelijcke drift en treck tot sijn Vaderlandt, Ouders en Vrunden, 't welck hem op 't krachtighste openbaert, als laster, smaet, hoon, of lijden over de selfde wordt uytghestort; soo dat onse geldt, onse goedt, jae ons eyghen leven ons soo lief niet en is als de eere en het welvaren van een der selfder. 't Welck door veel exemplen tot allen tijden klaerlijck heeft ghebleecken. Want wat sijnder al middelen aenghewent om de Eere des Vaderlandts te bevorderen en te bewaren, en de geboort-plaetse door een soete gheheugenisse van dappere daden naem-kundigh te maecken, tot het welcke de beschrijvinghe der selver daden gheen kleyne behulp-middel is: overmidts alle loffelijcke en ghedenck-waerdige wercken, die door yemandt worden uytgherecht, souden door de tijdt, van geen geloof, of t' eenemael uyt de gedachtenisse der Menschen uytghewischt worden, soo die door 't beschrijven niet en wierden bewaert en verbreydt. Om geen oude en langh-voorledene gheschiedenissen op te halen, wat souden wy en onse Nakomelinghen doch voor ontwijffelijcke waerheydt konnen weten hoe wonderlijck dat Godt dese Landen en Steden, jae besondere Inwoonders gheholpen en gereddet heeft uyt de verdruckende handen haerder Vyanden, indien het selfde niet en was beschreven door de vlijt van eenighe aenmerckende verstanden. 't Is dan niet eene vande minste waerteyckenen van danckbaerheydt en plichts-quijtingh aen sijn gheboort-plaetse, de wonderlijcke ende loffelijcke wercken

en bejegeningen die sijne Mede-burgheren ghedaen of ontmoet zijn, door 'tbeschrijven sorghvuldigh de Nakomelingen nae te laten. Ick dan (die van jonghs af ben genegen gheweest om op te speuren, te lesen en te verstaen de gheschiedenissen die door onse Hoornsche Inboorlinghen waren uytgherecht, of die haer of de hare zijn wedervaren) hebbe niet konnen naelaten (om oock niet te vervallen inde faute van ondanckbaerheydt tegens mijn geboort-plaets) eenige der selfder (de memorie waerdigh zijnde) aen te teeckenen, om die de vergetelheydt als ontroovende, by gelegentheydt in 't licht te geven. Onder anderen is my, die al eenighe Iaren daer mede besich ben gheweest, oock ter handt gekomen de beschrijvinge van dese gedenckweerdighe Oost-Indische Reyse van *Willem Ysbrantsz. Bontekoe*, dewelcke by hem de vergetelheydt al scheen op-geoffert te wesen, maer ick die door-lesende, bevondtse waerdigh te zijn, dat sy by ons en onse Naekomelingen in eeuwighe gedachtenisse behoorde te blijven. Ick versocht daerom aen hem die te mogen laten drucken, tot het welcke hy niet wel gesint was, eensdeels om dat het by nae als vergeten, en door de tijdt oudt gheworden waer: anderdeels, om dat hy die niet met sulcken stijl en hadde beschreven, bequaem, nae sijn meninghe, om gedruckt te mogen worden. Eyndelijck, nae veel vriendelijcke versoeckinghe en aenmaninghe van eenighe sijnder goede vrienden, bewillighde hy het selfde. Welcke beschrijvinghe ick met eenighe Figuren verçiert hebbende, datelijcken onder de Parsse bracht. En dewijle datmen in alle saecken een yder het sijne behoort te gheven, kond' ick niet anders oordelen, als dat het billick was dat ick uwe E. E. dit selfde opdroegh en toe-eygende, door dien dat dese Reyse meest onder uwe E. E. bewint en opsicht is gheschiedt, waer over (indien daer uyt eenige geheugenisse tot eere van onse Vaderlijcke Stadt op de Nakomelingen sal overblijven) voor vast te stellen is, dat uwe E. E. daer van, naest Godt, een groot deel toe-behoort, zijnde maer als een thiende van 't gene op uwe E. E. Acker ghewossen is. Versoecke daerom eerbiedelijck uwe E. E. ghelieve dese mijne moeyte en opdracht met een gunstigh oogh te ontmoeten, meer siende met den Coningh Artaxarxes (die van een Huysman een dronck Waters ontfingh) op het herte als op de gave. 't Welck doende, sult my hooghelijck verplichten om altijdt te blijven dien ick ben

Vwe E. E. Dienst-schuldigen

In Hoorn den 16.
Iulij 1646.

Ian Iansz. Deutel.

Voor-

Voor-reden aen den Leser.

Gunstighe Leser/ wy sien door ervarentheydt/ dat/ gelijck alle Menschen eenderhande kost niet evenwel smaeckt/ oock alle Boecken een yder niet even aengenaem zijn; d' een heeft vermaeck in dese/ en d' ander in die stoffe te lesen: elck heeft sijn besondere neyghingh. En gelijck de onderscheyde oeffeningh ongheljjcke Boecken ter Wereldt brenght / soo vinden sy oock altijdt haer ghelijcksinnige Lesers. Ghy dan die vermaeck schept in 't lesen van gedenckweerdige Reysen / en wonderlijcke gheschiedenissen ('t welck onder alle wel een vande soetste tijdt-kortinghen is) leest dese naevolgende beschrijvinghe van W. Y. Bontekoe, 'k vertrouwe dat ghy uw' tijdt niet qualijck sult besteet achten. 't Is juyst stoffe nae uw' lust. Want hebt ghy u opt vermaeckt of verwondert in 't lesen vande Reysen van Linschoten, Heemskerck, Olivier, Spilbergen, Schouten en andere; dese geschiedenis sal u geen minder vernoeghen geven/ overmidts die in sich begrijpt veel verwonderens-waerdige saecken. 'T en zijn geen beuselen noch droomen Luciani of Pantagoræ, noch geen Fabuleuse verhalinghen van Monsters/ vreemde maecksels van Menschen/ als een-voetige/ een-oogighe en sulcke die sonder Hooft de Oogen en Mondt in de Borst hadden/ en anders/ waermede onse Voor-ouderen (door eenige licht-geloovige Schrijvers) verleydt zijnde/ tot verwonderinge wierden gebracht. Noch dese beschrijvinghe is niet van hooren segghen/ (ghelijckmen seydt) Neen/ maer komt uyt selfs ondervindinghe / verhalende wat wonderen dat Godt aenden Autheur self / als oock aen die ghene die by hem waren / bewesen heeft. Want wie en sal sich niet op het hoochste verwonderen / wanneer hy leest/ hoe dat een Mensch (daer het dickwils soo haest mede ghedaen is) door soo veel ghevaer en teghenspoedt/ jae soodanighe / waer in het hopen / nae eenighe uytkomste/ scheen te zijn als wanhopen/ door des Heeren genade is ter behouder plaets ghebracht. Doch alsoo ick vertrouwe den Leser meer lust te hebben nae het Verhael self / als langher van my met reden opghehouden te worden / wil daerom hiermede afbreecken/ alleen dit noch segghende: Dat soo den Leser inde stijl of maniere van segghen yets vindt dat soo niet en is / als de volmaecktheydt wel soude vereysschen / bidde daer in den Autheur te verschoonen/ want sijn Oogh-wit in 't beschrijven van dese sijne Reys/ is meer op waerheydt als op cierelijckheydt van segghen geweest.

Hier mede vaert wel.

SONNET.

Op de beſchrijvinghe vande ghedenck-weerdighe Ooſt-Indiſche Reyſe van den vermaerden Schipper

VVillem Ysbrantſz. Bontekoe.

Wanneer men ſomtijdts hoort verhalen wonder ſaecken/
Elck luyſtert met opmerck/ en 't klinckt ons vreemt in 't Oor/
Doch twijffelingh verſelt dickwils het goedt gehoor/
Door dien des waerheydts glants geſpaert werdt veel te vaecken:
Maer hier is d' eygen Man/ die ſelfs dit Boeck gaet maecken/
En wat hem is gebeurt/ ſtelt hy hier klaerlijck voor;
Hoe Godt hem heeft bewaert; hoe hy ſijn Schip verloor;
Verbrande/ vloogh om hoogh/ door 't Kruydt/ met yſlijck kraken.
Koopt/ ſiet en leeſt dit Boeck/ wat p'rijckel tegenſpoedt/
Dees Schipper op ſijn Reys/ ſoo dickwils is ontmoet/
Eer hy ſijn Vaderlandt/ met lief/ mochte aenſchouwen;
Hoe hy als Elias, gheſpijſt is en gevoedt;
Hoe wonderbaer dat Godt op 't onvoorſienſt behoedt/
Sijn goedigheydt bewijſt/ al die op hem betrouwen.
Laet dit u Spiegel zijn die d' Occeaen moet bouwen.

I. B. Berckhout.

De waerheydt boven.

SON-

KLINCK-DICHT.

Op de wonderlijcke Reyse van VV. Y. B.

N*Ieusgierigh-volck*, dat ſtof ſoeckt tot verwonderingh,
Waer toe te rugh geſien, wat, in voorleden Iaren,
Wtheemſchen is gebeurt, of vreemts is weder-varen:
Ziet hier hoe *Bontekoe* beſchrijft hoe zonderlingh
Dat Godt hem heeft bewaert, en in zijn hoede nam,
Toen 't ſcheen of 't Water haer al t' zamen zoud' vernielen,
Hoe wonderlijck, toen 't Schip met meer als hondert Zielen,
Door 't vuur, aen ſtucken ſprongh, hy 't ongeval ontquam.
Hoe dat hy, met de Boot, geberght wordt. Hoe ſy ſwerven.
Alleen op Godts gena en 's levens noodtdruft derven.
Hoe Godts Almogentheydt de Viſſchen, uyt de Zee,
Doet ſpringhen inde Boot; en Vogels in haer handen
Doet vliegen. Hoe dat ſy by Moordenaren Landen.
En hoe, nae veel gevaer, hy komt op *Hoorens-Ree*.

A. P.

Op 't Iournael van W. Y. Bontekoe.

HOe ſonderlingh de HEER de Menſchen kan bewaren
In 't uyterſte gevaer des levens over al/
Blijckt Middagh-klaer aen 'tgeen/dat Bontekoe weervaren
En and'ren is/ſoo u dit Boeck vertoonen ſal.
Komt hier die wonder-vreemd' Hiſtoorjen ſoeckt te leſen;
Leeſt dit Iournael, 't magh wel geplaetſt by d' and're weſen.

I. F. S.

Op de

Op de beschrijvinge van W. Y. Bontekoe.

Wat voordeel geeftet aen 't Gemeen,
Dat yemandt heeft veel ramps geleen,
Dat hy door allerley ghevaer
Heeft langh gesuckelt hier en daer,
En wonderlijck door Godts bestier
Geredt uyt Water, Moordt en Vyer,
De doodt ontworstelt voor een tijdt,
En noch in rust sijn Jaren slijt;
Soo niet de Pen, tot meerder nut,
Noch vande Druck-konst onder-stut,
Dit aende Werelt bracht in 't licht;
'T welck yder met vermaecken sticht;
Waer uyt oock de Nakomelingh
Mach weten sulck een Wonder-dingh,
En leeren, dat des Heeren Handt
Is krachtigh boven 't aerdtsch' verstandt.

I. W. P.

Den Leser gelieve dese navolgende Fauten aldus te verbeteren.

Pagina 32. inde 4. Regel staet Iapana, leest Iapara.
35. inde 41. en 42. Regel staet Commandeur Nieuwen-rode, leest Coopman Bosschert van Delft.
37. inde 16. Regel staet Tayorang leest Tayowan.

Ver-

Dits 't beelt van Bonte-koe *dien Godt, op ſyne vaert*
Tot elckx verwonderingh, heeſt wonderlijk bewaert;
Mits hij de Doodt ontgingh, ſelf midden inde Doodt;
In 't water, Vuer in Moordt in Dorſt en Hongers noodt.

I. I. d.

Verhael: Vande Avonturelijcke reyse/van Willem Ysbrantsz. Bontekoe van Hoorn.

IN 't Jaer ons Heeren 1618. den 28. December/ ben ick Willem Ysbrantsz. Bontekoe van Hoorn : Tessel uytghevaren/ voor Schipper / met het Schip ghenaemt: Nieu-hoorn, ghemant met 206. eters / groot ontrent 550. Lasten/met een Oosten-wint.

Den 29. dito/ sijn wy de Hoofden gepasseert.

Den 30. dito / 's avondts Poort-landt ghesien / de Wint noch al Oostelijck. Den 31. dito/Pleymuyen ghepasseert.

Den eersten Januarij 1619. passeerden wy Enghelandts-End, de wint noch als vooren/stelden onse koers S.W. ten S. in Zee.

Den 2. dito/ liep de wint S.O. stelden onse koers S.S.W. met stijve koelte.

Den 3. dito/liep de wint Zuyden/ met stijve koelte liepen W.S.W. aen.

Den 4. dito/liep de wint S.W. met een aennemende harde wint/ soo dat wy de Marsseylen/mosten innemen. 'S nachts begon het soo stijf te waeyen/ dat wy de Fock innamen / en liepen al Westwaert over/met een seyl.

Den 5. dito/'s nachts/kregen wy drie worpen waters in/ dat het bovenste Boeve-net/bykans half vol waters was ; waer door het Volck begon te roepen : Wy sincken / wy sincken/de Boegh-poorten sijn op. Ick dat hoorende/ liep metter haest nae vooren / in 't Galioen/ende bevondt dat de Boegh-poorten noch toe waren ; riep derhalven: Wy hebben gheen noodt; en sey/knap-handigh een Man nae d'Vrck/ en besiet of er geen water in 't ruym is / 't welck datelijck gheschiede; doch bevonden geen water in 't ruym/stelden daerom datelijck ordre om het water uyt te balien/met leeren Emmers: Maer het volck haer kisten/door 't rumoer van 't water/ schobbelden en dreven heen en weder / datmen qualijck schrab konde komen om te balien/waren derhalven genootsaeckt de kisten/met Koe-voeten/in stucken te smijten/kreghen als doen ruymte om te balien/ en raeckten daer door/met Godts hulpe/ het water quijt / dreven doen sonder seylen/doch het Schip slingerden soo geweldigh/dat wy genootsaeckt waren/het seyl weder by te setten/ om 't slingeren van 't Schip wat te stutten / leydent al West-waert over ; het weer was heel onstuymigh/ met reghen / dat het scheen dat de lucht ende Zee aen malcanderen vast/en de gansche Zee brandende was.

 Den

Den 6.7.en 8. dito/wast noch al quaedt weder / vermenght met reghen/saghen dien dagh een groote menighte Mieuwen/ daer door ons vermoeden was / dat wy by het Eylandt Brasijl waren / sooder sulcken Eylandt is/ doch saghen het niet/ halsden dien selfden dagh om/en leyden de steven Oost-waert over/de wint was ontrent W. Z. W. al met ongestuymigh weder/ en alsoo de storm langh geduert hadde/en noch niet op en hiel/soo is eyndelijck/ door 't gweldigh slingeren van 't Schip/en door 't recken van onse groote want (alhoewel wy het tot twee plaetsen gheswicht hadden) onse groote mast gebroocken/ontrent vijf Vadem boven het Boevenet/door dese breuck of krack/vreesden wy/dat wy de mast gheheel souden verlooren hebben / resolveerden daerom / onse groote stengh door te schieten/om/waert mogelijck/de Mast noch staende te houden/ terwijl onse reys daer aen gheleghen was / want indien de Mast overboort geraeckt hadde/souden genootsaeckt geweest hebben/wederom nae 't Vaderlandt te loopen/ doch kregen met groote moeyten en ongelegentheyt/de stengh door/en lieten het onderste end vande stengh/ door 't bovenste Boevenet schieten/en woelden de stengh alsoo tegen de Mast aen/ waer door hy (tot onser aller blijdtschap) alsdoe vast stondt. Dese storm duerde tot den 19. dito toe / leyden 't dan West-waert/dan Zuydwaert over/nae dat de wint schevtelde.

Den 20. dito / worden het moy stil weder/en terwijle wy in stilte dreven / woelden wy onse Mast wel vast / en taliden onse groote Want stijf aen/ en haelden het groote Marsseyl uyt de Mars / met de Marsse Ree / en stelden dat inde plaets van ons groot Zeyl / en setten de bramstengh op/ in plaets van onse groote stengh/ en voerden het Bramzeyl daer aen / soo dat wy doen alle dingh weder klaer maeckten om te seylen / en onse reys te vervorderen / stelden onse koers nae de Canarische Eylanden/ Z. Z. W. aen / hadden de wint ontrent Z. O. met moy meer/ raeckten door de bequaemheydt van 't weer te met weder op onse stel.

Den 21. dito/sagen wy (achter uyt) een Zeyl/dat sijn best deed (soo wy merckten) om by ons te komen/ worpen het op de ly en wachten hem in. By ons komende/ wast een Oostindisch vaerder / die den 29. December 1618. uyt Zeelandt was gheseylt / daeghs na dat wy uyt Tessel liepen: Sy waren heel kant/en haperde niet/hadden door de storm gheen schade gheleden. Het Schip was genaemt/ Nieu-Zeelandt, des Schippers naem was Pieter Tijssz. van Amsterdam, hadden doen goet Compagnij aen malcander/wy seylden ten naesten by soo hard als hy/ al schoon 't ons aen de Zeylen haperde/als verhaelt/de koers was als vooren.

Den 23. dito/saghen wy noch een Zeyl aen stuerboort uyt/liepen daer nae toe / en vernamen dat het het Schip Enchuysen was / dat met ons was uytgeloopen/ mede gedestineert om nae Oost-Indien te gaen: De Schipper was ghenaemt Ian Iansz. van Enchuysen, waren

ren als doe met ons drie Schepen in Compagny / voeren malcander aen boort te gast / en vertelden yder sijn wedervaren / hielden de koers noch al nae de Canarische Eylanden / die wy in 't gesicht kregen en passeerden / hadden de wint S. O. met moy weer / voerdē onse Marsseyls in top / sochten het Eylandt St. Anthoni aen te treffen / om ververssinge te bekomen / doch konden het niet in 't gesicht krijgen / door de groote mist en reghen / stelden derhalven / om de seeckerheydt / onse koers nae het Eylandt Ilje de May, of Ilje Del Foege toe. Daer ontrent ghekomen sijnde / wierd het stilletjes met variabele Winden / en mosten laveren / eer wy daer aen quamen / raeckten doe van onse twee mackers af / alsoo sy aen Ilje de May en wy aen Ilje Del Foege raeckten / welcke Eylanden niet verre van malcander leggen. By het Eylandt komende / konden geen Ancker grondt vinden / liepen dicht onder 't Landt inde Calmte / wy hadden ettelijcke kleyne Masten en Spieren uyt Hollandt mede ghenomen / haelden die voor den dagh / voerden die achter tot de Poort uyt / en haeldense in 't Schip / een Spier van 14. Palm / saeghden wy midden door / maeckten daer twee wanghen af / leyden die (neven noch twee andere wangen) op onse Mast / 't welck onse Mast soo sterck maeckten als hy te vooren geweest hadde / ondertusschen sonden wy onse Sloep nae Landt / om te Visschen / dicht onder 't Landt komende / quamen de Spanjaerts met geladen musschetten op strand / en schoten nae onse Sloep toe / te kennen gevende dat sy ons Volck niet aen Landt begheerden te hebben / quamen alsoo met de Sloep wederom aen boort / mede brengende weynigh Vis / die sy noch gevanghen hadden / waren ondertusschen noch al besich met woelen en wangen van onse Mast; de Mast klaer sijnde / setten onse stengh daer weder op / en kregen alle dingh weder klaer en kant / daer over wy al te samen seer verblijdt waren / want onse Mast stond weder soo frap dat het een lust was. Hy was by nae soo dick als een pijlaer van een Kerck / raeckten dien avondt wederom uyt de Calmte van 't voorschreven Eylandt / stelden onse koers / om de Linie Æquinoctiael te passeren.

'T gebeurde terwijl wy onder dit Eylandt lagen / dat sulcken stof van 't Landt quam / even gelijck oft as van vyer gheweest ware / en stoof soo dicht en dick aen 't Want / van 't Schip / dat het Want soo wit was / of het met witte as bestooven was. 'S anderen daeghs 's morgens / doen de Kock vroo-kost hadde geschaft / sagen wy twee Seylen in ly achter uyt / lieten onse Marsseylen loopen / en hielden daer nae toe / daer bykomende warent onse twee Mackers / te weten 't Schip Nieuw-Zeelandt, en 't Schip Nieuw-Enchuysen, die by de Eylanden Ilje de May, en Ilje Del Foege, by nacht van ons gheraeckt waren / waren seer verblijdt / voeren malkander aen boort / vertelden malcander ons wedervaren. Sy verhaelden ons dat sy aen Landt hadden gheweest / op Ilje de May om te ververſen / doch

 had-

hadden niet konnen bekomen / en hadden twee Man verlooren die van de Spanjaerts doodt gheslaghen waren / waer van den eene van Hoorn was / ghenaemt Ysbrant Dircksz. hadden een S. O. wint / hielden noch al koers nae de Linie Æquinoctiael. Onder de Linie komende / werdt het stil / hadden somtijdts oock harde travaden / met regen en wint / hadden de wint altemet uyt alle boeghen / soo dat wy drie weecken t' soeck brachten / eer wy de Linie Æquinoctiael konden passeeren. Het was by nacht altemet of de gantsche Zee vyer was / soo pruysten de Zee / en schenen voncken vyers te zijn / die voor vande Boegh van 't Schip af stoten / en by daegh hiel het op / waren over dat (meer als gemeen) vyeren des Zees / altesamen seer verwondert / stelden onse koers om boven de Abriolhos te Seylen / hadden een S. O. wint / by de Abriolbos komende stilde de wint / vreesden derhalven wy daer niet boven souden mogen / doch te met naderende / ruymde de wint handt over handt / liepen evenwel daer soo dicht by langhs / dat wy de uytterste Eylanden sagen / raeckten alsoo (met Godts hulpe) daer boven / waren daer over altesamen seer verblijdt / want hadden wy 't moeten wenden / soude een langhe reys gevallen hebben / met perijckel om veel sieck Volck te krijgen. Wy gaven het Volck dien dagh dubbelt rantsoen van eten / en aen yder Backx-volck een flap-kanne Spaensche Wijn / setten doe onse koers nae de Eylanden van Tristande-conde. En nae dat wy ettelijcke dagen geseylt hadden / kregen wy de hooghte van de selfde Eylanden / doch en sagense niet. Cregen een N. W. wint / liepen doe Oostelijck aen / om de Caep de Bonesperanse aen te doen. En nae dat wy een tijdt langh die koers hadden gehouwen / sagen wy swart ghesprenckelde Mieuwen / vinghender altemet / met houtjes / die wy met een velletje van een reusel overtogen / met hoecken daer aen / en haeldense in 't Schip tot tijdt-kortinge.

Het sien van dese voorschreven Mieuwen / is een teycken datmen de Caep de Bonesperanse is naeckende / want sy volghden ons tot de Caep toe. Maer dit is een onfeylbaer teycken om de Caep te sien / of om te weten dat ghy daer ontrent zijt / te weten: Als ghy met de peylinghe van 't Compas bevindt dat het Compas recht Suyen en Noorden houdt / siet dan uyt nae Landt. Wy dit proevende / sagen het Landt / te weten de Caep de Bonesperanse, doch waeyden soo stijf uytten Westen / dat wy met een ghevolde Fock liepen / dorsten het Landt niet aen doen / vergaderden derhalven de Scheeps-raedt / en resolveerden / dat wy de Caep verby souden seylen / door dien dat wy altemael noch gesont Volck hadden / en geen water ghebreck / lietent daerom deur staen en voort loopen. Dit was in 't laetste vande Mey / wesende vijf maenden nae dat wy uyt Hollandt seylden.

Wy hielden onse koers ontrent by de Wal langhs tot het Landt van Terre de Natal toe. Daer verby seylende / wast heel moy weer / voeren malcander aen boort en maeckten goet chier. En alsoo het

Schip

Schip Enchuysen ghedestineert was/ om nae de kust van Cormandel te gaen/begeerden ons te verlaten/ en een ander koers te stellen / om binnen het Eylandt St. Lourentius oft anders ghenaemt Madagascar, door te loopen / en voort nae de Mayjottes om aldaer te ververschen/ namen af-scheydt/malcander behouden reys wenschende/wy en het Schip Nieu-Zeelandt, stelden onse koers / om buyten St. Lourentius om te loopen/ en terwijl wy met het Schip Nieu-Zeelandt in Compagnie seyldē/ quamē malcander altemet aē boord/ en voerden nacht om nacht het vyer/doch kreghen achter nae differentie/om de koers te stellen/konden niet accordeeren/ja liep soo verd'/dat wy van malcander af scheyden/en liepen elck die koers die hem best docht/Nieu-Zeelandt liep 2. streecken Suydelijcker als wy/sy hadden op die tijdt al veel sieck Volck.

Nae dat wy een lange tijdt geseylt hadden/ sint wy van een scheyden/hebbende de hooghte van 23. graden / besuyen de Linie Æquinoctiael, kreghen alle dagen veel siecken/ uyt welcke oorsaeck de Officiers (uyt last van 't ghemeene Volck) inde Kejuyt quamen/versoeckende dat wy nae het Eylandt Madagaskar souden loopen om te ververschen/ waren bevreest dat al 't Volck noch sieck soude wordē want daer lagender ontrent 40. inde Kop/en veel andere vā 't Volck klaeghden/van niet wel te pas te zijn/besloten daerom/ met de gansche Scheeps-raet / dragent te houden nae het Eylandt Madagaskar toe/nae een Bay genaemt Sancte Losie. By 't Landt komende konden geen plaetse bekennen/om 't Schip te berghen/setten onse boot uyt/ en ick ben met de boot wel gemant/na 't Landt gevaren/het Schip hielt af en aen by 't Landt: Met de boot by 't Landt komende storte de Zee soo tegen 't Lant/datter geen kans was aen te komen/ saghen ettelijcke persoonen op strant komen / en een van onse maets sprongh overboort en quam by 't Volck op 't Landt/maer hy kond' haer niet verstaen/sy wesen met de handen neerwaert aen / als of sy seggen wilden/dat daer wel plaets was om aen te komen. Sy lieden en hadden geen vervarschinge by haer / dat wy sien konden/ mosten derhalven vruchteloos wederom nae boort toe. Als wy nu sonder vervarschinghe aen boort quamen / hoe wel het ons altesamen heel moeyelijckwas / soo waren de siecken daer in boven maten bedroeft / resolveerden weder Zee te kiesen en liepen om de Suyd' tot de hooghte van 29. gradē/en wendent doe weder over/en liepen Oost ten Suyen aen / tot dat wy ons vonden op 17. graden suyder breete vande Æquinoctiael. Doe versocht het Volck wederom/om het lant aen te doen / om te sien of wy geen ververschingh konden becomen/ 't welck wy goedt vonden/ want wy saghen datter alle dagen noch meer in vielen van ons Volck en eenige storven / resolveerden daerom het Eylandt Mouritius of het Eylandt de Maskarinas aen te doen/ en stelden de koers tusschen beyden in/ want dese Eylanden legghen niet verd van malcander/quamen alsoo op 't Oost-eynde van 't Ey-

landt de Maskarinas te Land/liepen dicht by de hoeck om/by de Wal langhs/vonden 40. vadem diepte/dicht aen 't Landt/lietent Ancker vallen/ doch was een onbequame plaets / om 't Schip te legghen/ door dien het soo dicht aen 't Landt was: daer leggende/ quamen de siecken uyt haer koyen kruppen / en wouden gaern aen Landt we-sen/maer alsoo de Zee vry wat aenliep/waren wy schroomachtigh/ met de siecken aen Landt te varen / stuerden de boot nae Landt toe om te sien/hoe oft daer ghestelt was / quamen aen Landt en vonden hoop-werck van Landt Schilt-padden/quamen wederom scheep/ en de siecken stonden al aen/datmen haer aen Landt soude brengen/ want sy de lucht inde neus hadden/seggende: Waren wy aen Landt wy waren half ghesondt/ maer de Coopman Heyn Rol wilde het in geenderleye manieren consenteren/gaf voor reden/dat het daer schor was/dat wy licht mochten van 't Landt af drijven / en van al ons Volck versteecken worden/doch het Volck hielt al aen/en baden my by nae met gevouwen handen/of ick haer aen Landt wilde brengen/ soo dat sy my eyndelijck vermurruwden dat ick het consenteerde/ gingh by de Coopman Heyn Rol , en vraeghde of hy het wilde toe staen/gaf voor antwoordt neen / in geender manieren. Doe seyde ick teghen hem / soo neem ick het dan over my / ick salse aen Landt brenghen. Liep boven by 't Volck en seyde: Kom/'t sa mannen/ helpt malcander inde boot/ick sal u aen Landt brengen. Doen hol-pen de Maets de siecken inde boodt/ick liet haer een Seyl geven/om een Tent af te maken/ oock Oly en Asijn/Potten om in te koocken/ nevens andere eetbare waré/oock Kox die de siecken souden waerne-men en bekoocken/ en voer datelijck met haer na Lant. Aen Landt wesende/kroopen sy by malcander in 't gras en seyden wy voelen al-reets beterschap/en soo wy toe saghen/vonden inde Boomen groote menighte van Duyven/ van die blauwe Velt-vliegers / lieten haer met de handen grijpen/en met stockjens en rieten doodt slaen/sonder dat sy het belul hadden/wegh te vlieghen/ sloeghender op dien dagh wel ontrent de twee hondert/ trocken daer mede te vyer/aen 't sieden en aen 't braden voor de siecken/en oock voor de gesonden. Vonden oock menighte van Landt Schilt-padden / koockten die met prup-men van Damast / die wy uyt Hollandt genoegh hadden mede ghe-brocht. Ick voer eyndelijck weder aen boort / latende de siecken (die ontrent veertigh in 't ghetal waren) met de Korx aen Landt blijven. Scheep komende/vonden goet (alsoo het Schip op een gua-de perijculoose plaets lagh)dat ick met de ghemande boot/ 's nachts van boort soude varen/en seylen by de Wal langhs / om te besien of wy geen beter Ree(om het Schip te leggen)kondé bekomen/'t welck ick dede / en seylde met de boot by 't Landt langhs / en vond geen fraye Santbay om 't Schip in te leggen/ ontrent vijf mijlen vande plaets daer 't Schip lagh/voeren inde bey aen Landt / en bevonden dat aldaer een groot Binne-water was /doch niet heel vers/ en ont-

stont

stondt hier uyt soo wy oordeelden / om dat het boven drie Schepen langhte niet vande strand' was / waer door het soute Zee water door 't sant heen lecte/in 't binne-water/en maeckte dat alsoo brack.

Voort op het Landt komende vonden menighte van Gansen/ Duyven/grauwe Papegayen en ander ghevoghelte; oock menighte van Landt Schilt-padden/ sagender wel 20 a 25. onder de schaduwe van een boom sitten/kondender soo veel van krijghen als wy begheerden. De Gansen waren soo wijs niet/ datse op-vloghen/als wyse na liepen/ smetense met stocken doodt/sonder datse op-vlogen. Daer waren oock eenige dod-eersen/die kleyne vleugels haddē/maer konden niet vliegen/waren soo vet datse qualijck gaen konden/ want als sy liepen/sleepte haer de neers langhs de aerde.

Maer dat meest te verwonderen was/de Papegayen en ander gevoghelte / als wy daer een of hadden / en dat wat meulden/ dat het kreet/soo quamen alle de anderen/ die daer ontrent waren / daer nae toe/ghelijck of sy haer wilden ontsetten/en lieten haer mede grijpen/ kregen derhalven genoegh van dat goet om te eten. Dit alsoo gesien hebbende keerden wederom met de boot nae 't Schip / dat (als geseydt) ontrent vijf mijlen daer van daen lagh. Aen boord komende/ vertelden hoe wy ghevaren waren/ hoe wy daer een goede reed' in een sandt-bay ghevonden hadden / en goede Ancker-grondt / om 't Schip in verseeckertheydt te legghen. Hier over waren sy altesamen seer verblijdt / voeren met de boot en bootschapten ons Volck die wy tegen 't Schip over aen Landt hadden geset/dat wy met het Schip verseylen souden / vijf mijlen van daer / en souden weder by haer komen/die daer in wel te vreden waren.

Aen boort komende/lichten onse Ancker op/en liepen daer nae toe/ en setten 't in de voornoemde sant-bay/op 35. vadem/ en vertuydent wel vast/ lieten doe al het Volck meest aen Landt loopen/ om te bosscharen wat sy krijgen konden; stelden oock ordre datter acht Mannen met de Segen souden gaen visschen / in het binne-water (daer van verhaelt is) om te sien of sy voor 't Volck de sood' souden konnen vangen. Sy togen te werck/ en vingen schoone visschen/ te weten Harder/en ander vis/oock mede visschen vande groote gelijck Salmen/die delicaet en vet waren.

Vonden mede vers water / sijnde een kleyn Reviertje dat vande Bergen quam afloopen nae de strand' toe/welck Reviertje aen beyde sijden heel cierlijck met kleyne boomtjes bewassen was/ daer 't water tusschen door-liep soo klaer als een kristal / brachten daerom al onse Lege-leggers aen Landt en vuldense uyt dat Reviertje/en lietense staen/ter tijdt toe wyse tegen ons vertreck souden Scheep halen/of alst ons goet dochte.

Hier by dit water vonden wy oock een seecker bort / daer in met gehouwen of ghesneden letters gheschreven stont/ dat de Commandeur Ariaen Maertsz. Block, daer hadde gheweest / met een Vloot van

verthien

derthien seylen/hadde aldaer ettelijcke Sloepen verlooren/met eenige van sijn maets / alsoo de Sloepen in 't landen sticken worden gesmeten/ waer door eenige maets verdroncken.

Die tijdt dat wy daer lagen/lieper de Zee noyt soo sterck aen. Op dit voorschreven Eylandt de Maskarinas en woont gheen volck/ ons volck liep meest het geheele Eylandt deur en deur / en Bosch-kaerden over al/ geneerden haer al met het gevogelte en visschen/ sy wisten de Vogelen soo fray te braden/aen houten speeten/en namen het smeer uyt de Schilt-padden en bedroopten in 't braden de Voghels daer mede/waer door sy soo delicaet worden/dat het een lust was om daer van te eten.

Vonden oock mede een afloopent Water/daer groote Aalen in waren. Het Volck trocken haer Hemden uyt / en hielen die soo open in 't afloopent Water/ en vinghense alsoo in haer Hemden / waren heel lecker van smaeck.

Hier sagen wy oock een dingh/ daer in wy alle verwondert waren/ te weten/ hoe dat de Zee Schilt-padden ('s morgens uytter Zee op strant quamen loopen / en schraepten een kuyl in 't sant / en leyden hare eyjeren daer in/in groot getal /wel tot hondert/ja twee hondert toe/en schraepten het sant dan weder over de eyjeren/welcke eyjeren door de Son / als die op de middagh en door den dagh heet scheen/ worden uytgebroet/ datter jonge Schilt-padden uyt quamen/saghse met verwonderingh aen/want sy waren niet grooter als dat haer schiltjes waren als groote neute doppen.

Vonden daer oock eenighe Segewaer / en Palmede-Boomen/ daer wy dranck uyt tapten/soo soet en van smaeck als soet-way.

Sagen daer oock eenighe Bocken loopen/ maer door haer groote wildigheydt/ kostender gheen bekomen/als alleen eene/ die soo oudt was/dat sijn Hoornen hem vande wormen worden opge-eten / was onbequaem om van menschen ge-eten te worden.

En dewijl wy alle dagen daer dus doende waren/quamen die gene die wy sieck aen Landt hadden geset (als verhaelt is) altemael wederom by ons/ghesondt en fris zijnde/uytghenomen seven/die noch sieck bleven leggen/die wy noch daer nae(doe wy klaer waren)met de boot wederom t' Scheep haelden.

Wy teerden het Schip van binnen en buyten/en setten de poorten altemael op / datter de lucht in en door soude wayen / en besprenghden het Schip oock tot ettelijcke plaetsen met Asijn / alles om een goede gesonde lucht in 't Schip te krijgen.

Wy hadden tot ons gerijf een Sonne-wijser aen Landt gheordoneert/ daer aen wy altijdt konden sien / hoe laet dat het op den dagh was. En nae dien wy alle dagen het gevogelte soo nae liepen: waren sy eyndelijck soo schichtigh en schuw' van ons/dat sy wegh vlogen/als wy haer ontrent quamen/waer door dat het ghebeurde / dat onse Opper-stierman Ian Piet van Hoorn met een Voghel-roer

aen

aen Landt gingh/ om noch ettelijcke Gansen en andere Voghels te schieten/en nae veel of eenighe schoten borst/ in't schieten/ de loop uyt de laed van 't Roer/dat de broeck-schroef/ recht boven sijn oogh in 't hooft sprongh/waer door hy sijn eene oogh verloor.

Eyndelijck maeckten wy ons Schip weder klaer om te vertrecke͂/ koegen onse Zeylen weder aen/ haelden onse Water t' scheep/ stuerden een Trommel-slager aen Landt/ die sloegh ende riep het Volck altemael by malkander / namen ontrent hondert Schildt-padden mede in de Boot/ die sy Scheep brochten. Hadden ons van alles wel versien/van Schilt-padden/gevogelte/gedrooghde Vis/die het Volck ghevangen en ghedrooght hadden. Wy inde Cajuyt hadden een heel vat vol Gansen inghelepdt/ met Asijn/half gaer ghekoocht wesende / hadden oock mede een goedt parthy Vis inghelepdt met Asijn/ om goedt te blijven.

En nae dat wy aldaer 21. dagen hadden gelegen/ en gereet waren/ zijn wy t' seyl ghegaen/staecken by de windt over/ hoopten het Eylandt Mauritius te beseylen/ maer quamen te laegh/ konden het van beneden mooy sien/ doch niet aen komen. Want al schoon wy aen het Eylandt de Maskarinas soo langh ghelegen hadden/ en van alles/ wat op het Eylandt was / ghenoegh bekomen hadden/ soo waren evenwel ons Volck noch altemael niet gesont geworden/ want daer warender vele die noch klaeghden. Dit gaf de Officiers oorsaecke/ om uyt de naem van 't Volck in de Cajuyt te komen/en te vraghen/ of het niet geraetsaem was/dat wy noch een ander verversch plaets souden aendoen/ dewijl het Volck noch niet altemael ghesont was/ en wy noch langh om de Suydt mosten loopen/ aleer wy inde tra vande Winden souden komen / om alsoo onse reys nae Batavia of Bantem te vervorderen/dat het ons konde ontschieten/en het Volck wederom invallen. Waer op wy nae langhe deliberatie met de Scheeps-raedt goedt vonden / draghent te houden nae het Eylandt Sancte Maria, leggende dicht aen t Landt van Madagasker, recht voor de groote Bay van Antongiel, steldender onse kours nae toe/ kreghent in 't gesicht/ en liepen boven 't West-eynd' van 't Eylandt om/ op 6.7. a 8. vadem Waters / mochten de grondt soo klaer sien als den dagh / liepen aende binne-kant van 't Eylandt / en settent op 12. a 13. Vadem goede grondt. De inwoonders van 't Landt ons siende / zijn datelijck met een Prauwtjen (zijnde een Schuytjen uyt een Boom ghehouwen) aen ons boordt ghekomen/ en brochten eenige Appelen/ Lemoenen/wat Rijs/ en Hoenderen/ met haer/ bewesen ons dat sy sulck goedt meer aen Landt hadden/ brachten dit tot een munster. Bewesen ons oock door kennelijcke tekenen met de mondt/dat sy oock noch Koeyen/Schapen/Kalveren/Hoenderen en ander goet hadden/riepen boe/bee/koekleloe loe/dat waren Koeye͂/ Schapen en Hoenderen. Wy sagen dit Volck met verwonderingh aen/ wy gaven haer Wijn te drincken/ uyt een silveren Schael/ sy

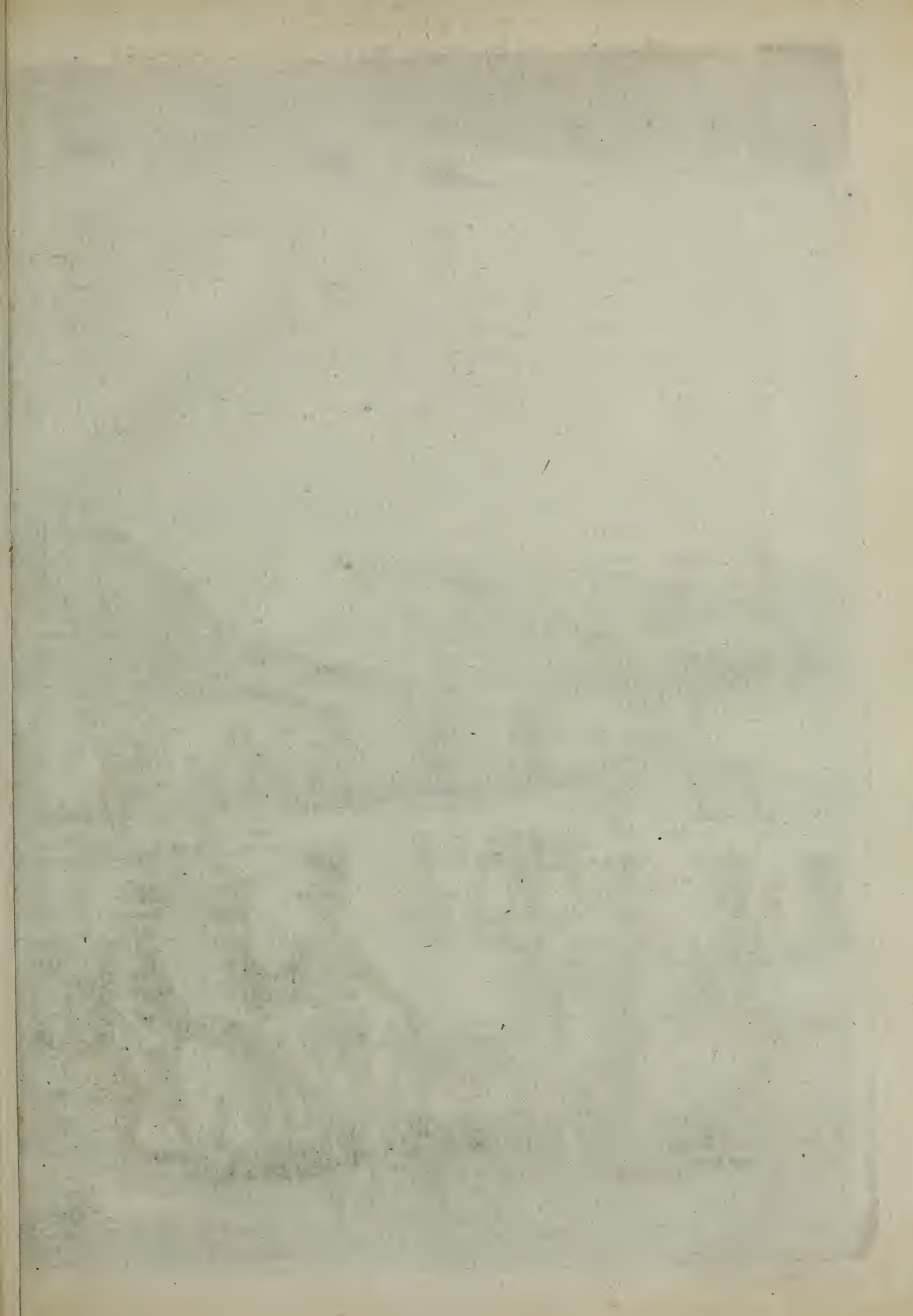
waren soo wijs niet dat sy daer te degen uyt konden drincken / maer staken het hooft of aengesicht in de Schael / en droncken ghelijck de Beesten uyt een emmer drincken; en doen sy de Wijn in 't lijf hadden / tierden sy haer of sy geck waren.

Dit Volck was gantsch naeckt / uytgeseydt dat sy een kleetjen om de middel hadden / voor de schamelheydt / waren geelachtigh-swart van coleur.

Wy voeren alle dagen aen Landt / en ruylden Kalveren / Schapẽ / Rijs en Melck / voor Bellen / Lepels / geel-hechte-messen en kralen.

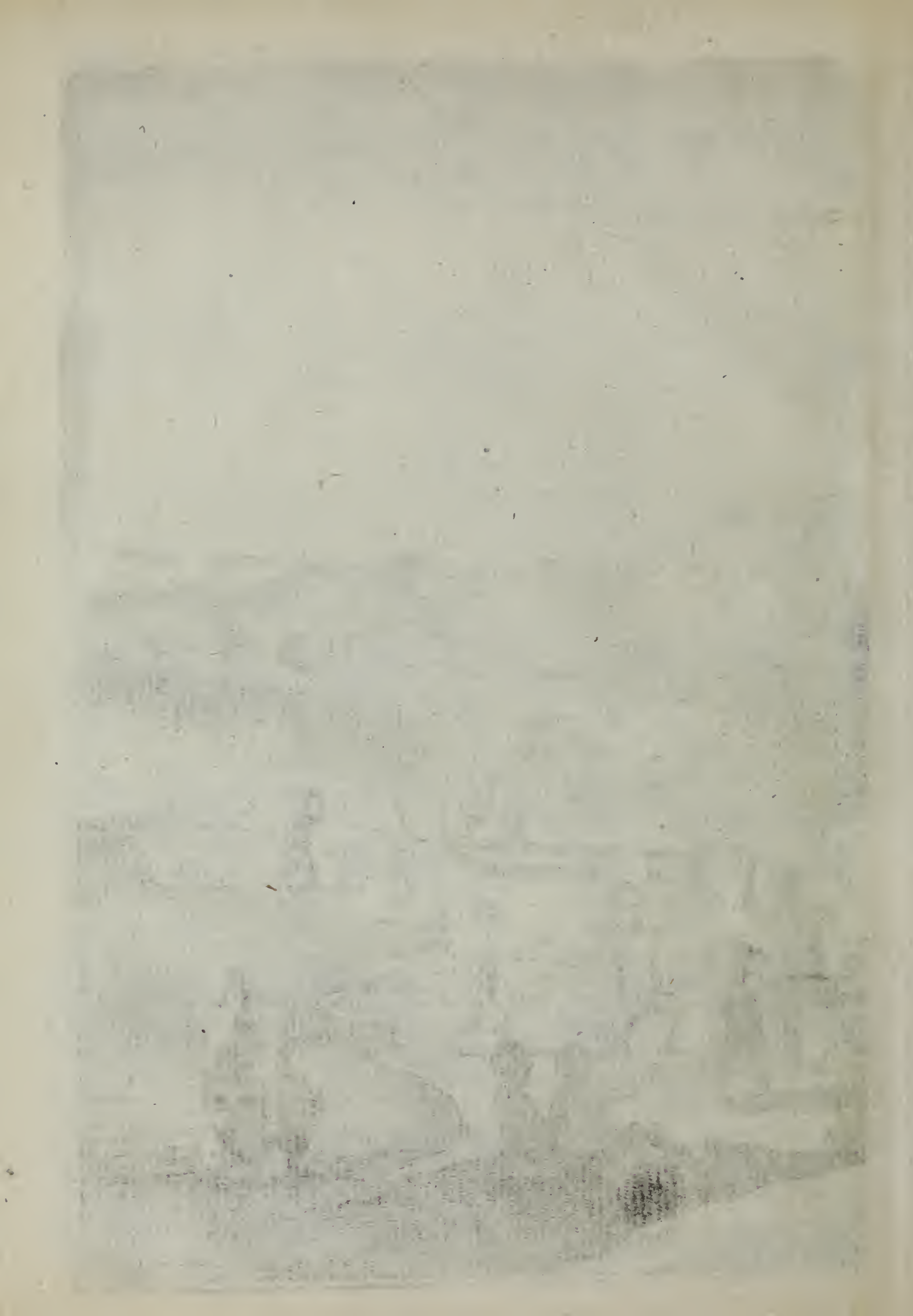
De Melck brochten sy ter Merckt in bladeren / die in malkander gevlochten waren / van fatsoen als Buysse-koolen. Aen boort komende / sneden wy de bladen stucken / en soo quam de Melck daer uyt loopen. Ruylden oock Appelen en Lemoenen / doch weynigh. Resolveerden derhalven met het Schip een mijl 2. a 3 te verseylen / lichten ons Ancker en seylden op een ander plaets. Aen Landt komende / vonden daer oock weynigh Appelen; hier waren oock Water-lemoenen en spaens Speck. Wy vonden goedt dat ick met de ghemande Boot / soude overvaren / aen 't Landt van Madagaskar om met wat koopmanschap te besien / of ick aldaer niet een party Appelen en Lemoenen konde bekomen / 't welck ick dede / en voer over / quamen voor een Revier / die wy wel een mijl anderhalf oproeyden / souden hem verder opgeroeyt hebben / maer de Boomen die aen beyde sijden vande Revier stonden / hingen soo nae malkander toe / jae tegen malkander aen (so nau wordẽ het Vaer-water vande Revier op 't laetst) dat wy eyndelijck te rugh mosten keeren / vernamen gants geen Volck noch vruchtẽ / mostẽ also vruchteloos wederom; sliepẽ eẽ nacht op 't Lant / quamen (na dat wy drie dagen uyt geweest hadden) weder behouden aen 't Schip. Voeren des anderen daeghs weder aen 't Eylandt / daer 't Schip onder lagh / kregen doen noch een deel Lemoenen / Appelen / Melck / Rijs en Banannessen / al ons Volck worden in die tijdt dat wy daer lagen / weder soo fris en gesont / of wy eerst uyt Hollandt geseylt waren. Wy namen veeltijdts als wy aen Landt voeren een Speelman mede / die op de Fioel speelde / waer in het Volck van 't Landt haer seer verwonderden / jae waren daer soo nieu toe / dat sy niet wisten hoe sy 't hadden / ginghen daer rondom sitten en staen / knipten op de duymen / dansten en spongen / en waren verheught en vrolijck. Wy en konden aen haer geen teycken van kennisse Gods of Gods-dienst bespeuren / maer hadden aen sommige plaetsen buytens huys Ossen-hoofden op staken opgerecht / daer voor sy (soo wy bemercken konden) nedervielen en aenbaden / schenen heel vreemt te wesen en sonder gevoel vanden waren Godt. Den 9. dagh dat wy daer gelegen hadden / ons Volck als gesept fris en gesont wesende / krengden wy ons Schip op zijd / soo veel als wy konden / en maeckten 't onder schoon / met verckenen en schrobben / en gingen t' seyl / liepen om de Zuyd / tot op de hooghte van 33. graden / wenden als doen weder

Oost-

Oost-waert over / en stelden onse koers doen na de Straet van Sunda toe / en ghekomen sijnde op de hooghte van vijf en een halve graed/ sijnde de hooghte van de voorschreven Straet van Sunda, wesende den 19. dagh van November 1619/ soo is door 't pompen van Brande-wijn/de brandt inde Brande-wijn ghekomen/ want de Bottelier-maet/ gingh (nae ouder gewoonte) met sijn vaetjen 's achter-middaeghs in 'truym/en soude dat vol pompen/om alsoo 'sanderdaeghs 's morgens aen de gasten/yder een half mutsjen/uyt te deelen. Hy nam een keers mede/en stack de steker inde boom van een vat dat een laegh hooger lagh/alst vat daer hy uyt pompte. Sijn vaetse vol gepompt hebbende/ soude hy de steker daer de keers op stond' uyt halē/ en alsoo hy die wat vast hadde ghesteecken/ haelt hyser met een force uyt/daer was een dief aende keers/die vielder doe of/en viel jupst inde spons van 't vat/daer hy uyt gepompt hadde. Hier door ontfingh de Brandewijn/en vloogh terstondt op/ tot het vat uyt / de booms borsten uyt het vat / en de brandende Brandewijn liep beneden in 't Schip / daer smits koolen laghen / stracks wordender gheroepen: brandt!brandt! Ick lagh doen ter tijdt op 't Boevenet en keeck door de tralien:dat gherucht hoorende/liep datelijck beneden in't ruym/ daer komende/sagh gheen brandt/vraeghde waer is de brandt? Sy seyden/Schipper sie daer/in dat vat/ ick stack mijn arm in 't vat en konde geen brandt voelen. Het Schip raeckt inde brandt.

De Bottelier maet/daer de brandt deur quam/was van Hoorn, en was genaemt Keelemeyn;hy hadde twee kitten met water by hem gehadt/die had hyder opgegooten/waer door het scheen dat de brandt uyt was/doch ick riep om water van boven/'twelck datelijck quam/ met leeren-emmers/en goot so langh/dat wy geen meer gewach van brandt sagen/gingen uyt het ruym / maer omtrent een half uer daer nae/begonnen sy weder te roepen/brandt! brandt! waer door wy altesamen seer verbaest waren/ trocken nae 't ruym / en saghen dat de brandt van onderen opwaert vloegh / want de vaten stonden drie en vier hoogh / en de brandt was door de Brandewijn beneden inde Smits koolen gheraeckt / trocken wederom te werck met leeren-Emmers / en gooten soo veel water / dat het te verwonderen was. Maer al weder een nieuwe swarigheydt / want door 't water gieten inde Smits koolen / gaf sulcken stinckende-swaveligen roock op/datmen smooren en sticken wilde in 't ruym / van bangigheydt. Ick was meest in 't ruym/om order te stellen/en liet altemet ander volck in 't ruym komē tot verversching. Ick vermoede datter al veel in 't ruym verstickt bleven leggen/die de luycken niet hebbē konnen vindē/ ick self was menighmael het soeckē schier bijster/ gingh met mijn hooft altemet op de vatē leggē om adem te scheppē/ het aengesicht na 't luyt toe keerende/lieper eyndelijc uyt/gingh altemet by deCoopman Heyn Rol en seyde:maet het is best dat wy het kruyt over boord smijtē/maer de Coopmā Heynrol en konde hier toe

niet resolveeren/ gaf voor antwoordt / smijten wy het kruyt over boort/wy mochten de brandt uyt krijghen/ en komen daer nae in 't ghevecht teghen onse Vyandt/en als wy dan (geen kruyt hebbende) genomen wierden/hoe souden wy 't verantwoorden.

De brant en wilde niet stillen/en niemant konde in 't ruym schier langer harden/door den stinckenden roock (als verhaelt is) wy hielden achter nae gaeten inden Overloop / en gooten gheweldigh met water daer door/en door de Luycken/mochte evenwel niet helpen. Onse groote boot / hadden wy wel drie weecken te vooren uytghe-set/en sleepten hem achter aen / en de Sloep die voor op 't Boevenet stont/was oock uytgeset/om dat hy ons inde weegh stont/om 't water te mannen ; en alsoo daer groote verbaestheydt in 't Schip was / ghelijck men wel dencken mach (want het vyer en het water was voor oogen en geen ontset/van yemandt op Aerden/ door dien wy alleen waren/sonder eenigh Landt/Schip/of Schepen te sien) soo liepender veel van 't Volck/ te met over boort / en kropen ter-slupp/met het Hooft onder de rusten/op dat men haer niet sien soude/en lieten haer dan in 't water vallen / en swommen alsoo aen de Schuyt en Boot/klommender in/en verburgen haer onder de Doften en Plechten / tot'er tijdt toe dat haer dochte dat sy Volckx ghenoegh in hadden. Heyn-rol de Coopman quam by geval inde Gelderye / was verwondert datter soo veel Volck inde boot en schuyt was/het Volck riepen Heyn-rol toe/ en seyden dat sy wilden of steken/en soo hy mee wilde / soo mochte hy hem by de Val-reep neder laten/Heyn-rol liet hem over-reden / en klom by de Val-reep neer/ en quam alsoo by haer inde boot. Heyn-Rol die seyde / Mannen laet ons wachten tot dat de Schipper komt / maer hy en hadde daer geen commandement/ want doen sy Heyn Rol hadden/ sneden sy de touwen sticken en roeyden alsoo van 't Schip of. En alsoo ick doende was met het Volck met order te stellen / om de brandt / waer 't moghelijck te uytten / quamen andere van 't Volck/ by my gheloopen / en seyden met groote verbaestheydt : Och! lieve Schipper/ wat raedt / wat sullen wy doen ? de Schuyt en Boot zijn van 't Schip en roeyen wegh/ ick seyde tegen haer/ is de Schuyt en Boot wegh/ soo zijnse op sulcken conditie wegh gevaren/ datse niet weer sullen komen. Doe liep ick metter haest nae boven toe/en sach dat sy wegh roeyden / de seylen van 't Schip laghen doe ter tijdt op de Mast / het Groot-zeyl was opghegijt / ick riep teghen 't Volck knaphandigh / hael de Seylen om / wy sullen sien of wijse konnen beseylen/ en stroopense onder de Kiel deur/ dat haer dit en dat hael. Wy setten de Seylen schrap/ en seylden daer nae toe. By haer komende / roeyden sy ontrent drie Schepen langhte voor 't Schip over/ want sy wilden by ons niet wesen/maer roeyden inde Windt op/ van 't Schip aff. Doe seyde ick: Mannen wy hebben (naest Godt) onse hulpe nu by ons/ ghelijck ghy siet/ een yegelijck steeck

nu

nu sijn handen uyt de mouw/ om (soo veel als ghy kondt) de brandt te uytten/ en gaet datelijck nae de Kruyt-kamer/ en smijt het Kruyt overboort/ dat ons de brandt in 't Kruyt niet en beloopt/ 't welck gedaen wierde. Ick met alle de Timmer-luyden stracx overboort met Doygudsen/en Navegers/om gaten in 't Schip te boren/zijnde van voornemen het Water een vadem anderhalf in 't Schip te laten loopen/ om de brandt alsoo van onderen te uytten/ maer konden niet door 't Schip komen/ overmidts datter soo veel yserwerck in de weegh was. Somma/ de benautheydt die in 't Schip was/ kan ick niet wel uytspreecken / het ghekerm en ghekrijt was boven maten groot / vielen doen wederom dapper aen 't Water gieten/ waer door het leeck dat de brandt minderde/doch een weynigh tijdts daer nae / quam de brandt inde Oly / doen was de moet gants verloren/ want hoemen meer Water goot/ hoe de brandt scheen grooter te worden/soo vloogh de brandt op door de Oly: hier door ontstont sulcken ghehuyl/ ghekerm en gekrijt in 't Schip/ dat een Mensche de hayren te berghen stonden / jae de bangigheydt en benautheydt was soo groot / dat het klamme sweet de menschen afliep / waren evenwel noch al besich met Water te gieten/ en Kruyt over boordt te smijten/ tot het eynde toe/ dat de brandt ons in 't Kruyt beliep/ ontrent 60. half vaten Kruyt hadden wy overboordt/doch haddender noch wel ontrent 300. in/ daer wy mede opvloghen / met alle Man: het Schip sprongh aen hondert duysent stucken / 119. persoonen waren wy noch in 't Schip doe 't sprongh. Ick stonde/ doen 't aengingh / by de groote hals boven op 't Schip/ en ontrent 60. persoonen stonden recht voor de groote Mast/ die 't Water overnamen/ die worden al te samen wegh genomen en aen hutspot gheslaghen/ datmen niet en wist waer een stuck bleef/ als oock van alle de anderen. En ick / Willem Ysbrantsz. Bontekoe, doe ter tijdt Schipper / vlogh mede inde lucht / wiste niet beter of ick most daer mede sterven/ ick stack mijn handen en armen nae den Hemel/ en riep: Daer vaer ick heen/ O Heer! weest my arme sondaer genadigh. Meende daermede mijn eynde te hebben; doch hadde evenwel in 't op-vlieghen mijn volle verstant/ en bemerckte een licht in mijn herte/ dat noch met eenige vrolijckheydt vermenght was/ soo 't scheen/ en quam alsoo wederom neer in 't Water/ manck de stucken en borden van 't Schip/ dat heel aen stucken was. In 't Water leggende / kreegh ick sulcke nieuwe couragie / gelijck of ick een nieu Mensch hadde gheweest/ toe siende/ soo lagh de groote Mast aen mijn eene zijd'/ en de Focke-mast aen mijn ander zijd'/ick klom op de groote Mast/en gingh daer op leggen/ en sagh het werck eens over/ en seyd: O Godt! Hoe is dit schoone Schip vergaen/ gelijck Sodoma en Gomorra. Hier dus legghende/ sagh gheen levendigh mensch/ waer dat ick heen sagh; en terwijl ick hier dus lagh in ghedachten/soo komter een Jonghman by mijn zijd' opborlen/ en smeet

met handen en met voeten/ en hy geraeckte aende knop vande steven (die weer was comen opdrijven) seggende: Ick ben al klaer; doe keeck ick om en seyde: ô God! leefter noch yemant; dese jonghman was genaemt Hermen van Kniphuysen, uyt de Eyder van daen. Ick sach by dese jonghman een Spiertjen of Kleyn-mastjen drijven/ en alsoo de groote Mast (daer ick op lach) vast om en wederom walterde/ dat ick daer niet wel op blijvẽ kon/ seyde ick tegẽ hem: schuyft my dat spiertjen toe/ ick salder op gaen leggẽ/ en halen my alsoo nae u toe/ soo sullen wy by malkander gaen sitten/ 't welck hy dede/ en quam alsoo by hem. Dat ick anders niet wel by hem soude gekomen hebben/ quam om dat ick in't opvliegen soo geslagen was. Mijn Rugh was heel beschadicht/ hadde oock twee gatẽ in 't Hooft/ want het quam soo aen dat ick dochte; ô Heer! noch een beetje/ soo ben ick doodt; ja het scheen dat my hooren en sien verginghe. Wy saten hier by malkander/ elck een Inneckhout vande boegh inden arm hebbende/ ginghen staen en keken uyt na de Schuyt en Boot/ wordense eyndelijck gewaer/ doch waren soo verd' henen dat wy qualijck sien konden/ of de voor-steven of de achter-steven na ons toe lach. De Son was aen 't Water/ om onder te gaen: seyde doen tegẽ mijn maet: Harmen, het schijnt dat onse hoop hier verlorẽ is/ want het is laet/ de Son gaet onder/ de Schuyt en Boot zijn soo verd'/ datmen haer qualijck sien kan/ het Schip is stucken/ en wy mogen 'thier (op 'twrack) niet langh harden/ daerom laet ons God almachtich bidden/ om een goede uytkomst. Wy deden soo/ en baden Godt seer ernstelijck aen/ om een goede uytkomste/ het welcke wy kregẽ: want als wy weder opsagẽ/ so was de Schuyt met de Boot dicht by ons/ om het welcke wy seer verblijt waren/ ick riep datelijck: Bergh de Schipper/ bergh de Schipper. Sy dat hoorende/ waren seer verblijt/ en riepen: de Schipper leeft noch/ de Schipper leeft noch/ en roeydẽ daer op dichte by 'twrack/ en blevẽ daer soo leggẽ met Schuyt en Boot/ dorstẽ niet by ons komen/ vermits sy vreesden/ dat een stuck van 'twrack door de Schuyt of Boot soude stootẽ. De jonghman/ Harmen van Kniphuysen, was noch soo moedich/ dat hy hem van 'twrack afbegaf/ en swom aende Boot. Hy hadde weynigh letsel gekregen van 'topvliegẽ/ maer ick riep: wilt ghy my hebbẽ/ soo moet ghy my halen/ want ick ben soo geslagen/ dat ick niet swemmen kan. Doen sprongh de Trompetter uyt de Boot overboort/ met een loodlijn (die sy noch haddẽ) en brocht my het end'/ ick maeckte die om mijn middel vast/ en sy haelden my nae de Boot toe/ en quam alsoo (de Heer zy gelooft) inde Boot. Inde Boot wesende/ quam achter by Heyn Rol, Willem van Galen, en de Onderstierman/ genaemt Meyndert Krijnsz. van Hoorn, die seer verwondert waren/ dat ick noch in 'tleven was. Ick hadde inde Boot achter een roefjen laten makẽ/ daer wel een paer man in mocht/ dwars over de Boot/ daer kroop ick in/ en dochte: ick macht wat overleggen/ want ick giste niet langh te sullen leven/ door de slagh aen mijn rugh/ en de twee gaeten in mijn Hooft;

doch

N°. 2.

doch ſeyde evenwel tegen Heyn Rol, en de anderen/ blijft te nacht by 't Wrack/wy ſullen morgẽ alſt dagh is/ wel eenige fictualie bergen en mogelijck noch wel een Compas vinden/om het Landt te vindẽ/ want daer was inde Schuyt en Boot noch Compas / noch Kaert/ noch boogh/noch geen of weynigh eten en gheen drincken/met ſulcken haeſtigheyt waren ſy van 't Schip ghevaren; ſeyden oock dat de Opper-ſtierman / Ian Piet van Hoorn, de Compaſſen uyt het nacht huys hadde genomen/'t ſcheẽ dat hy al vrees hadde/datſe het Schip ſouden verlaten/'t welck evenwel noch geſchiede. Nu terwijl ick alhier in dat gat/of roefje lagh/ſoo liet de Coopman het Volck de riemẽ uytleggen/en ſteldẽ het volck aen 't roepẽ/gelijck of hy/alſt dagh was/Landt meende te hebbẽ; maer alſt dagh worde/waren wy van 't Wrack verſtekẽ/en ooc mede van 't Lant; warẽ heel miſmoedigh; quamẽ en keken achter in 't gat/ daer ick lagh/ of ick noch leefde, en ſiende dat ick noch leefde/ſpraken/och lieve Schipper/wat ſullẽ wy doen/wy ſijn van 't Wrack verſteken/ en wy ſien geen Landt/hebben eten noch drincken/noch Boogh / noch Kaert / noch Compas/ wat raedt gaet ons aen? Daer op ick ſeyde mannen/men moſte my ghehoort hebben/als ick giſter avondt ſeyde: Dat ghy te nacht by 't Wrack ſout blijvẽ/dat wy wel fictualie ſoudẽ krijgen/want het vlees en ſpeck/en kaes/dreef my om de beenẽ/dat ick'er qualijck door konde komen. Sy ſeyden lieve Schipper komt daer uyt/ick ſey/ick ben ſoo lam/ dat ick my qualijck kan reppen/wilt ghy my hier uyt hebben/ ſoo moet ghy my helpen. Doe quamen ſy en holpen my daer uyt/en ick gingh ſitten/keeck het Volck over/ en ſy roepden. Ick vraeghde datelijck: mannẽ/wat eten hebt ghy inde boot? en ſy brochtẽ omtrent 7 a 8 pont broodt uyt/met alle man/wy hadden twee lege vaetjes/daer leydẽ wy dat broot in. Ick ſeyde vorder: mannen/ legh de riemẽ in/het moet anders komen/ want ghy ſult loof worden/ en wy hebben geẽ eten te gevẽ/ legh in de riemen. Doen ſeyden ſy: wat ſullen wy dan doen? maer ſeyd ick/treckt uwe hemden uyt en maeckt daer ſeylen van/ſy ſeydẽ: Wy hebben geẽ ſeyl garẽ/ ick ſeyde: neemt de willen vande boot en pluyſt die aen werck/en draept daer ſeyl garen af/vande reſt leght plattingh/tot ſchooten en geerden. Daer op trock een yder ſijn hemt uyt / en flanſteſe aen malcander tot ſeylen/ 't ſelfde dedẽ ſy inde ſchuyt mede/teldẽ als doẽ ons volck en bevondẽ inde boot 46. en inde Schuyt 26. perſoonẽ/maeckt 72. perſoonẽ in 't geheel. Daer was een blauwe bolckvanger/ met eẽ kuſſen inde boot/ die worde my gegevẽ/de bolckvanger trock ick aen/en het kuſſẽ ſette ick op mijn hooft/door dien ick (als verhaelt) twee gaten in 't Hooft hadde; de Barbier hadden wy wel mede inde boot/ maer hy en hadde geen medicamenten/doch kaude evenwel wat broodt/en leyd' de kauwẽ alſo op de wondẽ/waer mede ic (door Gods genade) geneſen worde. Ick preſenteerde mijn hemt mede uyt te treckẽ/maer ſy wildent niet hebben/droegen noch ſorge voor my/om my in 't levẽ te houdẽ.

Wy

wy lietent de geheelen dagh voort drijven/ waren ondertusschen besich met de seylen te maecken / 's avondts warense klaer/ settender die by/en trocken aen 't seylen. Dit was den 20.dagh van November 1619.begonnen koers te stellen aende Sterren/ want wy wisten goelijck/waer de Sterren behoorden op ende onder te gaen / stelden 's nachts alsoo onse koers. Het was by nacht soo kout / dat het Volck klaptanden/en by daegh soo heet / datmen vergaen wou van hetten;want de Son was meest boven 't Hooft.

Den 21, 22, en 23,dito / practiseerden wy een graed-boogh / om hooghte te nemen/ sloegen een quadrant op de plecht / en teeckenden een stock met een cruys daer uyt. Wy hadden de Kistemaecker/ Teunis Sybrantsz.van Hoorn in/die hadde een passer : Hy hadde oock ten deele eenighe wetenschap/om een stock te teyckenen/ soo dat wy met malcander alsoo een graed-boogh maeckten en formeerden/daer wy mede schooten. Ick sneed' oock een Paskaert achter op 't boort/ en leyd het Eylandt van Samatra daer in/met het Eylandt van Iava, met de Straet van Sunda, die tusschen beyde Eylanden in loopt / en die selfde dagh dat wy 't Schip verlooren des middaeghs/hadde ick noch hooghte ghenomen aen de Son / en bevond' vijf en een halve graed' Suyder-breete vande Equinoctiael,en het besteck inde Kaert/ stondt omtrent 90. mijlen van Landt. Ick sneet oock een Compas daer in/paste doe alle dagen met de passer by gissingh of/ en stelde de koers 70.mijlen beSyen/of boven 't gat/om als wy Landt kreghen/ te beter te weten/wat heen dat wy mosten/seylden alsoo op het schieten met onse boogh / en het passen aen. Ick gaf van de 7 a 8 pont broodt/ elck alle dagen sijn rantsoen / soo langh alst dueren mocht/ doch was wel haest op/ elck kreegh des daeghs ontrent een stuckjen/ soo groot als een lit van een vinger/wy hadden geen drincke: Daerom alst reghende / namen wy onse seylen neer/en schoorense dwars over de boot heen/en vinghen het water alsoo op 't seyl/ en gaerden dat in onse twee vaetjes/en als die vol waren/sette die uyt de weegh/ tot alst een droge dagh was/ dat het niet en regende. Ick sneed een neusje van een schoen/en een yder quam by 't vaetje/en schepten het neusje vol/en dronckent uyt / en gingh weder aen sijn plaets / daer hy gheseten had. En alhoewel wy in sulcke benautheydt waren/ seydent Volck : Schipper neemt ghy soo veel als u lust / want het mach ons doch allegaer niet helpen. Doen ick haer beleeftheydt sagh/ wilde niet meer hebben als sy. Aldus seylende met schuyt en boot / en dewijl de boot harder seylde als de schuyt / en datter niemandt inde Schuyt was die hem op de navegatie verstondt / soo baden die ghene die inde schuyt waren(als sy dicht by ons quamen) of sy by ons inde boot mochten over komen/en seyden:Lieve Schipper neemt ons doch over / op dat wy by malcander moghen wesen/ vreesden van ons af te dwalen;maer het Volck inde boot/ die waren daer teghen/en seyden : Schipper nemen wy haer over/soo sijn wy

altemael

Nº. 3.

altemael om den hals / want de boot kan al het Volck niet voeren/ mosten derhalven dan wederom vande boot af houwen. De ellende was onder ons groot; wy hadden geen meer broodt/en konden gheen Landt sien. Ick maeckten het Volck altydt wys / dat wy dicht aen Landt waren/datse goede moet souden houwen: Maer sy murmereerden onder malcander daer al teghen/ en seyden tegen malcander: De Schipper mach seggen dat wy nae Land' toe seylen/maer wy seylen moghelyck van Land' af. Op een dagh (alsoo het leeck dat wy 't niet langer konden harden sonder eten) gaf Godt almachtigh datter Mieuwen over de boot quamen vlieghen/ ghelyck oftse gevangen wilden wesen/want sy vlogen ons by nae inde handen/ en lieten haer grypen. Wy pluckten haer de veeren af/ en snedense aen stickjes/gaven elck wat/atense soo rau op/ en het smaeckten my soo wel als ick myn leven kost ghe-eten heb; jae smaeckte soo soet/ of ick honigh in myn mondt en keel stack/ hadden wy maer wat meer ghehadt/was pas of ter nauwer noodt soo veel dat wy konden leven/ en meer niet. En dewyl het Landt hem noch niet op dee/soo wierden wy soo dwee gemaeckt / dat het Volck resolveerden (doen die vande schuyt ons weder baden datse mochten overkomen) haer over te nemen; want daer en quam geen uytkomste met het Landt/ vreesden dat wy van dorst en van honger souden moeten sterven / en als wy mosten sterven/ soo resolveerden wy noch liever met en by malkander te sterven. Namen daer op het Volck uyt de Schuyt over/ inde Boot / en namen al de riemen uyt de Schuyt / met de Seylen/ die setten wy mede op de Boot. Hadden doen op de Boot een Blind/ Fock/ Groot-zeyl en Besaen. Wy hadden doe oock ontrent 30. riemen/ die leyden wy over de doften heen/ als een overloop. De Boot was soo hol / dat het Volck onder de riemen/ op haer neers moy mochten sitten / setten alsoo de eene helft van 't Volck onder de riemen/ en de ander helft boven de riemen / mochten hier mede het Volck moy bergen/ waren doe met ons 72.personen in de Boot/ saghen malkanderen met bedroefde ooghen aen/ hebbende noch eten noch drincken/ daer en was gheen meer Broodt/ noch de Mieuwen quamen niet meer/en het wilde niet regenen. Doen 't nu weder op het ongesienste was om 't leven te houden/ soo quamen (door des Heeren barmhertigheydt) onversiens uytter Zee op-barsten / een perthy vliegende Visschen / zynde soo groot als een groote Spieringh/ in maniere als een School-musschen/ en vlogen in de Boot. Daer wast doe aen 't grabbelen / elck dee syn best om wat te kryghen. Wy deylden die om / en aten die rau op / en smaeckten als Honigh ; doch het mocht al weynigh helpen ; evenwel sterckte het min of meer/ en dee soo veel (met Godt) datter niemandt en sturf/ 't welck te verwonderen was / want het Volck begon al sout Water te drincken/teghen myn waerschuwingh aen. Ick seyde tegen haer: Mannen en drinckt geen sout Water/ want het en sal u geen

C dorst

dorst verslaen/ ghy sult de loop daer van krijghen en daer af sterven. Andere kauden Bosse-klooten en Musquets koegels; andere droncken haer eyghen Water; ick dronck mijn eyghen Water soo langh alst goedt was; want het worde achter nae onbequaem om gedroncken te worden. De benauwtheydt wierde hoe langer/ hoe swaerder en grooter/ en het Volck begon soo wanhoopigh/ mistroostigh en wreedt op malkanderen te sien/ dat het leeck datse malkander bykans souden aenghetast hebben om te eten; jae spraecken daer van onder malkander/ en vonden goedt de Jongens eerst op te eten; die op zijnde/ wilden sy daer om werpen/ wiemen dan aentasten soud; waer over ick in mijn geest seer ontroert wierde/ en uyt grooter benauwtheydt badt ick Godt almachtigh/ dat het sijn Vaderlijcke ontfermhertigheydt/ daer toe doch niet soude laten komen/ en ons niet versoecken boven 't vermoghen/ wetende wat maecksel dat wy waren. Ick kan niet wel seggen hoe bangh dat my was/ om dese voorslagh/ te meer om dat icker (soo my docht) wel eenige sach die 't begonnen souden hebben/ om de jonghens te dooden; doch ick verspraeck haer (met Gods hulpe) en bad voor de jongens/ en seyde: Mannen/ laet ons dat niet doen/ Godt sal wel een uytkomst geven/ want wy konnen niet ver van Landt zijn/ uytwijsende ons daghelijcx afpassen en schieten. Sy gaven voor antwoordt: Dat hebt ghy al langh gesept/ en wy krijgen geen Landt; jae seylen mogelijck van't Landt af/ wesende geheel t'onvreden. Sy stelden my doe de tijdt van drie dagen/ om/ indien wy/ in die tijdt gheen Landt beseylden/ de jongens te eten. Voorwaer een desperaet voornemen; badt daer over met een yverighen ernst/ aen Godt/ dat hy sijn genadighe ooghen op ons soude nederslaen/ en ghelepden ons binnen die tijdt te Lande/ op dat wy gheen grouwelen souden bedrijven voor sijn ooghen. Hier gingh de tijdt in/ en de noot was soo groot/ dat wy 't niet wel langher harden konden. Wy dochten dickwils/ waren wy aen Landt dat wy maer gras mochten eten/ wat noodt wast. Ick vermaende het Volck met soo veel troostelijcke reden als ick op die tijdt konde bybrenghen/ seyde datse doch goedts moedts souden wesen/ dat de Heer het versien soude/ doch was self kleynmoedigh/ soude een ander troosten/ en behoefde self wel ghetroost te worden/ sprack menigh woordt boven 't hert; verdroegen en leden alsoo met malkander/ dat wy soo moe en mat wierden/ dat wy qualijck de macht hadden op te staen. Heyn Rol de Coopman was soo verd'/ daer hy sat daer sat hy/ konde niet verder komen/ ick was noch soo moedigh/ dat ick van achteren tot voor inde Boot konde komen/ swalden alsoo op Godts ghenade/ tot den 2. December 1619. zijnde de 13. dagh dat wy het Schip verloren/ doen wast een grauwe lucht met regen/ en stiltjes/ maeckten de seylen los/ schoren die dwars over de Boot/ en kropen al te samen onder de Seylen/ en gaerden onse vaetjes vol water. Het Volck hadden weynigh kleeren/ door dien sy soo haestigh

stigh waren vertrocken / en hare hembden waren tot Seylen ghemaeckt/ als voor verhaelt is; hadden de meestendeel geen meer als een linnen broeckjen aen/ waren met de boven lijven naeckt / kropen alsoo (om de warmte te scheppen) onder de Seylen by malkander; en ick stondt op die tijdt aen 't Roer/en mijn gissingh was dicht by Landt/ hoopte dat het op soude klaren/terwijl ick aen 't Roer stondt / maer bleef even mistigh sonder dat het op wilde klaren. Ick wierde door de doorkighe lucht en regen soo kout/dat ick 't niet langher aen 't Roer konde harden/riep daerom een vande Quartiermeesters/en seyde: Komt en verlost my eens van 't Roer/want ick macht niet langer harden. Doe quam de Quartier-meester en verloste my/ ick kroop mede manck het Volck/ om de warmte weder te krijghen. De Quartier-meester hadde gheen uur aen 't Roer ghestaen / of het begon al op te klaren / en hy siet toe/ en siet terstondt Landt. Hy riep met groot verheugen: Mannen komt uyt/het Lant leydt dicht voor ons/ Landt/ Landt: hadt ghy ghesien hoe dra wy onder het Seyl van daen waren/en voor den dagh quamen;settender de Seylen weder by/ en seylden nae 't Landt toe/ quamen dien selfden dagh noch aen Landt. De Heer almachtigh zy gelooft en gepresen/die onse bidden en smeken heeft verhoort;want wy deden des morgens en 's avondts het gebedt/met yverigen aendacht tot God/ en songhen oock een Psalm voor en nae het ghebedt/ want wy hadden noch eenighe Psalm-boeckjes by ons. De meeste tijdt was ick hier in Voor-leser / doch daer nae doe de Voor-leser uyt de Schuyt in ons Boot quam/deed hy 't selver. Nu by 't Landt komende/liep de Zee soo aen het Landt/ dat wy niet landen dorsten; doch vonden aende binnekant van 't Eylandt (want het een Eylandt was)een inwijckjen / daer lieten wy de Dregh t' Zee vallen / en hadden noch een Dreghjen/ dat setten wy aen Landt / soo dat de Boot vertuyt lagh/ en spronghen (soo goedt als wy konden) met alle Man aen Landt / en trocken elck sijns weeghs aen 't boschkaren. Maer soo drae ick op 't Landt quam / viel ick op mijn knien en kuste de Aerde van blijdtschap/ en danckte Godt voor sijn genade en barmhertigheydt / dat hy ons niet en hadde versocht/ of had tot noch toe een uytkomst inde saeck gegeven; want dese dagh was de laetste/ nae welcke het Volck ghheresolveert waren / de jonghens aen te tasten en op te eten. Hier bleeckt dat de Heere de beste Stierman was / die ons ghelepde en stierde dat wy het Landt kreghen/ als verhaelt is.

Wy vonden op dit Eylandt veel Kokus-noten/maer konden(wat wy sochten) geen versch Water bekomen / doch geneerden ons met het sap uyt de jonghe Kokus-noten / dat een goede dranck was/ en van de oude Noten (die 't pit hardt was) aten wy / maer wat te veel en onvoorsichtigh / want wy wierden dien selfden nacht al te samen heel sieck / met sulcke ellendighe pijn ende snyingh

in 't lijf en inde buyck / dat het scheen of wy barsten mosten / kropen by malkander in 't sant / elck klaeghde meer als aer; en achternae begon het purgatie te baren / daer door wy datelijck verlichtingh gevoelden; waren 's anderendaeghs weder fris / en liepen dit Eylandt bykans rondtom / wy vonden daer geen Volck / maer saghen wel tekens datter Volck op geweest hadde. Hier was anders niet op / om te eten / als Kokus Noten. Ons Volck seyden tegen my dat sy aldaer een Slangh ghesien hadden / die wel een vaem dick was / maer ick heb hem self niet ghesien.

Dit Eylandt leydt ontrent 14. a 15. mijl van 't Landt van Sumatra. Wy haelden soo veel Kokus-noten in de Boot / als wy konden voeren tot victualie / de oude Kokussen om te eten / en de jonghe om uyt te drincken / staken 's avondts wederom van 't Eylandt af / nae het Landt van Sumatra, kregen het 's anderendaeghs in 't ghesicht / quamen daer by / liepen by 't Landt langhs met een voor de Windt / Oostelijck aen / of om de Oost / soo langh tot dat de Noten weder op waren. Doen wilden 't Volck weder aen Landt / seylden dicht by de barningen van 't Landt langhs / maer vonden geen gelegentheyt om te landen / door dien dat de Zee soo geweldigh aenliep. Doe resolveerden wy datter 4. a 5. Mannen overboort souden springen / en sien of sy door de barningh aen 't Landt konden swemmen / en loopen dan by de strandt langhs / om te sien of sy nerghens eenige openingh konden sien / om met de Boot in te komen / 't welck gheschieden / sprongen overboort / raeckten door de barningh aen Landt / en liepen by 't strandt langhs / en wy seylden oock met de Boot al by de Wal henen. Ten lesten vonden sy een Revier / doen trocken sy haer Broecken uyt / en wuyfden / dat wy daer nae toe souden komen. Wy dat siende / seylden datelijck daer nae toe / daer by komende / lagh daer een banck recht voor de mondt van de Revier / daer de Zee soo geweldigh op storte / dat ick seyde: Mannen ick steeck hier niet in / of ghy moet het altemael consenteren / want raeckt de Boot om / dat ghy 't my dan niet hebt te wijten; en vraeghden by de ry om / wat elck daer toe seyde: gavē voor antwoort / jae / en dat sy 't wel wildē avonturen. Doen seyd' ick / ick avontuer mijn lijf by 't uwe. Ick stelde datelijck ordre / datse achter aen beyde zijdē een riem souden uytvoeren / en aen yder riem twee Man / ick stondt aen 't Roer / om de Boot alsoo recht voor Zee te houden. Doe staecken wy alsoo met de Boot in de barningh. De eerste Zee dieder quam / bonsde de Boot wel half vol Water. Ick riep: Mannen hoos uyt / hoos uyt / en sy hoosden uyt / met Hoeden / met Schoenen / en met de lege vaetjes die wy in de Boot hadden / en kreghen het Water meest uyt. Doe quam de tweede Zee / die worp de Boot bykans tot de doften toe vol Water / waer door de Boot soo mal lagh / of hy sincken wilde. En ick riep al: Mannen hou recht / hou recht / hoos uyt / hoos uyt / of wy zijn altemael lijveloos. Wy hieldent noch recht voor Zee / en hoosden 't Water uyt / soo

soo veel wy konden. Doe quam de derde Zee/en die stortte te kort/ soo dat wy daer weynigh Water van inkreghen; en doe wast datelijck slecht Water / raecktender alsoo met Godes hulp door. Wy proefden het Water/ en was datelijck versch/ waer over wy al te samen seer verblijdt waren / en leyden de Boot aende rechterhandt vande Revier aende Wal. Op 't Landt komende / was het met langh gras bewossen/toe siende/ soo laghender Boonen in 't gras/ ghelijck oft Eyderschе Boontjes waren / doe met alle Man aen 't soecken / en eten / ick self dede mede mijn best / dachte ick sal mijn part mede sien te krijgen / en ons Volck liepen een weynigh nae de hoeck toe/ vonden daer vyer / met eenighe Toeback legghen / waer door wy heel verblijdt waren. Het scheen datter Volck van 't Landt hadden gheweest die daer vyer aen geleydt hadden/ en Toeback ghedroncken hebbende/eenige Toeback vergeten hadden/of met wil legghen laten. Wy hadden in de Boot twee bijlen / daer hackten wy Boomen mede om en tacken mede af/en leyden wel tot 5.a 6.plaetsen vyer aen / daer gingen ons Volck by thienen en twaelven om staen en sitten/ en droncken Tobacq. Doen 't avondt was / leyden wy lustighe vyeren aen/ en stelden tot drie plaetsen wachten uyt / uyt vreese vande Inwoonders van 't Landt / want het was donckere Maen. Nu dien selfden nacht wierden wy soo sieck vande Boonen die wy ge-eten hadden / dattet was of wy barsten souden van pijn ende snyingh inde buyck / (gelijck wy te voren vande Kokusnoten ghevaren waren.) En terwijle dat elck vast klaeghde / soo quamen de Inwoonders van 't Landt / en meenden ons daer al te samen doodt te slaen; ghelijck ghy hier nae noch hooren sult; onse uytgheftelde wachten wordense juyst wijs; sy quamen nae ons toe/ ende seyden: Mannen wat sullen wy doen/ daer komen sy aen/ wy hadden geen geweer als twee bijlen met noch een roestighe deeghen/ en waren daer toe noch sieck (als verhaelt) vande Boonen. Resolveerden evenwel dat wy ons soo niet wilden laten doodt smijten/ namen derhalven ghebrande houten inde handt/ en trocken teghen haer aen/ in het doncker; de voncken vyers vloghen over 't Landt/ 't welck by het duyster/ een vreeslijck aensien gaf; oock wisten sy niet of wy gheweer by ons hadden of niet/ sy namen de vlucht van ons af / achter 't Bosch / en wy keerden weder te rugh / nae onse vyeren / bleven alsoo die gantsche nacht in sorge en vreese by 't vyer sitten en staen; maer ick en de Koop-man Heyn Rol, liepen in de Boot/ vertrouwden ons niet op 't Landt. 's Morgens doen het dagh was / en de Son opquam of was / quamen drie vande Inwoonders uyt 't Bosch loopen op strand'/ wy stuerden drie van onse Maets nae haer toe / die wat Maleys konden / want sy hadden voor die tijdt al in Ooft-Indien geweest/soo dat sy de spraeck ten deele gheleert hadden. Die by haer komende / vraeghden die drie Inwoonders haer/wat Volck dat wy waren/ seyden wy zijn Hollan-

ders/ en hebben door ongheluck van brandt ons Schip verloren/ en zijn hier gekomen om eenige ververschinge te ruylen/soo ghy 'thebt. Sy antwoorden dat sy Hoenderen en Rijs hadden/ daer wy heel graegh nae waren; doe quamen sy alsoo by ons ontrent de Boot/en vraeghden of wy oock gheweer hadden. Wy gaven tot antwoordt: jae/geweers genoegh/ Musschetten/ Krupt en Koegels; Ick hadde de Seylen over de Boot laten halen/soo datse inde Boot niet kosten sien / watter in was. Doe brochten sy ons Rijs/ die ghekoockt was/met ettelijcke Hoenderen. Wy examineerden ons onder malkanderen/wat gelt dat wy by ons hadden/ en brochtent by malkander/ d' eene bracht 5. d' ander 6. dese 12. d' eene min/ d'ander meer/ Rejaelen van achten te voorschijn / soo dat wy in 't geheel ontrent 80. Rejaelen van achten by een brochten / van welck gheldt wy die Hoenderen en Rijs die sy gebrocht hadden/ betaelden. Die hebbende/ seyde ick tegen ons Volck: Nu Mannen/ set jou nu by malkander/ en laet ons nu de buyck voor eerst vol eten/ en sien hoe 't dan is/'t welck wy deden. De Maeltijdt gedaen zijnde/ maeckten wy overlegh wat ons nu te doen stondt / om ons beter te versien/ van 't gheen ons noodigh was. En alsoo wy niet wel verkent waren/ vraeghden haer/ hoe dat Landt hiete/ maer konden 't niet wel verstaen / doch konden anders niet verstaen of noemden Sumatra, sy wesen met de handen neerwaert aen/ dat Iava daer lagh/ en noemden Ian Coen,dat die onse Overste aldaer op Iava was/'twelck waer was/ want Ian Pietersz. Coen van Hoorn, was doen ter tijdt Generael/soo dat wy doen ten deele verkent worden/en vast ginghen dat wy boven Windt van Iava waren/ want wy hadden geen Compas/ waren altijdt twijffelmoedigh geweest/ of onse dinghen al vast gingen/ stelden ons in die saeck doe vry wat gheruster: Maer alsoo wy meer victualie van doen hadden / om onse reys te vervorderen/ soo resolveerden wy / dat ick met vier vande Maets / met een Prauwtjen de Revier op soude varen/ naer het Dorp/dat een stuck weeghs op lagh/ met het gheldt dat wy doen noch hadden/ om aldaer victualie te koopen/ soo veel wy krijghen konden/ 't welck ick dede / en voeren op. In 't Dorp komende/ kochten wy Rijs ende Hoenderen/ en stuerden 't nae de Boot by Heyn Rol de Koop-man/ordre stellende dat elck sijn part soude krijghen/ op datse niet kijven souden/ en ick met de vier Maets lieten in 't Dorp 2. a 3. Hoenderen koocken / met wat Rijs / ginghen by malkander sitten en aten soo veel ons luste. Daer was oock dranck/ die sy uyt Boomen tappen/die soo sterck was/ datmen daer wel droncken of konde worden/droncken daer van mede eens om/ met malkander/ doen wy ghe-eten hadden; terwijl wy aten/saten de Inwoonders van 't Dorp/rondtom ons/ en keecken ons aen/ als of sy ons de beten uyt de mondt wilden kijcken. Nae de Maeltijdt kocht ick een Buffel voor vijf en een halve Rejael van achten/ en betaelden hem/ maer de Buffel betaelt wesende/

N°. 4.

de/konden wy hem door de groote wildigheydt niet krijghen/spilden daer veel tijdt mede/ en alsoo het laet worde/ wilde ick met de vier Maets weer nae de Boot/souden/ soo my dochte/ de Buffel 's anderendaeghs wel krijgen. Hier over baden my de vier voorschreven Maets/of ick wilde toestaen/dat sy die nacht daer mochten blijven/ inbrenghende dat sy 's nachts alst Beest soude sitten/ het wel souden krijghen. Hoe wel ick haer dit afriedt/soo consenteerde ick het ten langhen lesten/door haer langh aenstaen/ick nam mijn affscheyt/ en seyden of wenschten malkanderen goeden nacht. Aende kant vande Revier komende/ daer de Prauw lagh/ stond' daer een hoop Volcx vande Inwoonders / en haperden gheweldigh teghen malkander; het scheen dat de eene wilde hebben dat ick voer/ en de andere niet. Ick greeper een of twee (uyt den hoop) by den arm/ en stuuwdese nae de Prauw toe/ om te varen/ gelijck of ick noch Meester was / en ick was boven half Knecht niet. Sy saghender soo vreesselijck uyt als Bullemannen/ doch lieten haer ghesegghen/ en twee ginghen met my inde Prauw/ de eene gingh achter sitten/ en de ander voor/ elck met een scheppertjen inde handt/ en staecken af; sy hadden elck een Kris op haer zijd' steecken/ zijnde een geweer oft een Ponjaert was/met vlammen. Doen wy wat gevaren hadden/ quam de achterste nae my toe/ want ick sat midden inde Prauw/en wees dat hy gheldt wilde hebben. Ick taste in mijn diessack/haelder een quaertjen uyt/en gaf het hem. Hy stondt en bekeeck het/en wiste niet wat hy doen wilde; doch nam het ten lesten/ en wond' het in sijn kleetjen dat hy om sijn middel hadde / de voorste siende dat sijn maet wat ghekregen hadde/ quam mede nae my toe/ en bewees my dat hy oock wat hebben wilde/ ick dat siende/ haelde weder een quaertjen uyt mijn diessack en gaf het hem. Hy stondt en bekeeck het mede / het leeck dat hy in twijffel was of hy het geldt wilde nemen/ dan of hy my wilde aentasten/'t welck sy licht souden hebben konnen doen/ want ick hadde geen gheweer/ en sy hadden (als verhaelt) elck een Kris op zijd. Daer sat ick als een Schaep tusschen twee Wolven / met duysent vreesen / Godt weet hoe ick te moede was/ voeren alsoo voor stroom af (want daer gingh harde stroom) ontrent ter halver weegh (aende Boot) zijnde / begonnen sy te tieren en te parlementen / 't scheen aen alle teyckenen dat sy my om den hals wilden brenghen. Ick dit siende/ was soo benauwt/dat my het herte in 't lijf trilde en beefde / van vreese / keerde my derhalven tot Godt/ en badt hem om ghenade/ en dat hy my verstant wilde gheven / wat my best in die gheleghentheydt stondt te doen/ en het scheen of my inwendigh geseydt worde/ dat ick singen soude/ 't welck ick dede / hoewel ick in sulcken benauwtheydt was / en songh dat het door de Boomen en Bosschaedje klonck/want de Revier was aen beyde zijden met hooge Boomen bewassen. En als sy sagen en hoorden dat ick soo begon te singen/begonnen sy te lacchen/

en gaepten/datmen haer inde keel sien kon / soo dat het leeck dat sy meenden dat ick gheen swarigheydt van haer maeckte;doch ick was heel anders in mijn herte gestelt/ als ick vertrouw dat sy meenden. Aldaer bevond' ick metter daedt / dat een Mensche uyt vreese en benauwtheydt noch singhen kan; en wy raeckten te met soo verde voort/dat ick de Boot sagh leggen. Doe gingh ick over eynd' staen/ en wuyfde ons Volck (die by de Boot stonden) toe/ sy my gewaer wordende / quamen datelijck nae my toe by de kant vande Revier langhs/ en ick wees teghen die twee die my afbrochten/dat sy met de Prauw aen Landt souden sturen/'t welck sy deden/ en wees haer dat sy voorheen loopen souden / want ick dacht / soo sult ghy my altijdt van achteren niet doorsteecken. Doe quamen wy alsoo by ons Volck.

Die perijckel en benautheydt(door Godts genade)ontkomen sijnde/by de boot komende/vraeghden de twee In-woonders waer ons Volck sliep/wy seyden onder die Tentjes / want ons Volck hadden Tentjes van bladeren gemaeckt daer sy in kroopen. Sy vraeghden oock waer ick en Heyn Rol de Coopman sliepen / seyden inde boot onder 't seyl. Doen ginghen sy weder wegh nae het Dorp. Doe vertelde ick Heyn Rol en het ander Volck / hoe ick ghevaren was / en dat ick een Buffel in 't Dorp ghekocht hadde / die wy op dien avondt niet wel konden krijgen/ dat de vier Maets die ick mede genomen had'/my gebeden hadden/of sy aldaer te nacht mochten blijven/ dat sy het beest alst lagh souden vanghen en aen boort brengen/'t welck ick door langh aen staen consenteerde/met conditie/ dat sy morgen ochtent by tijdts aen boort mosten komen met het beest. Dit/en wat ons meer was ontmoet/vertelt hebbende / ginghen wy t' samen legghen slapen/die nacht over/ 's morghens doen het dagh was/jae de Son al een groot stuck geresen was/vernamen wy noch geen Volck noch gheen beest ; Doe begonnen wy twijffelmoedigh te worden dat het met die vier Maets niet wel most staen / en noch nae een wijl wachtens/ soo sagen wy twee vande In-woonders komen/ die een beest voor haer heen dreven na ons toe / by ons komende en ick het beest siende / seyde dat het dat selfde beest niet en was/ dat ick gekocht en betaelt hadde/onse Bottelier konde haer ten deele verstaen/die vraeghde waerom dat sy dat selfde beest niet en brochten dat ick gekocht hadde/als oock waer ons Volck bleef/ (te weten die vier Man die met my nae 't Dorp waren gevaren) gaven tot antwoordt/dat sy dat beest niet en hadden konnen krijghen/ en dat ons Volck met noch een beest aen quamen / soo dat wy doen ten deele te vreden waren. En dewijle dat dit beest / dat dese twee Swarten gebrocht hadden/soo gheweldigh sprongh en steygerde/seyde ick teghen Willem van Galen de Sarjant: neem de bijl inde handt/en hackt het beest in sijn hacken/ op dat het ons niet en ontloopt / want wy mogen tegen geen schaed'/'t welck hy dede/ nam de bijl en hield' het

N°. 5.

in sijn hacken dat het neerstorte. Doen begonnen die twee swarten te roepen en te schreeuwen/ dat het wonder was/ en op dat schreeuwen quamender wel 2. a 300. Man (die 't weten mocht) achter 't Bosch uytgheloopen/ en meenden ons alsoo de Boot af te snijden en ons al te samen doodt te slaen / maer worden haer in tijdts ghewaer/ door drie van onse Maets die een kleyn vyertjen hadden aengeleydt een weynigh van ons af/ want die quamen nae ons toe gheloopen/ en seyden: dat sy quamen. Ick stapte een weynigh buyten 't Bos/en sagh daer ontrent 40. uyt het Bosch komen/ seyde teghen ons Volck/ stae vast/ want wy hebben van dat Volck geen noodt/ want wy zijn oock sterck van Volck / maer sy vielen soo sterck uyt/ en duerde soo langh / dat het scheen datter gheen eynd' van komen sou/ met Schilden en Swaerden/ en saghen ghelijck de bulleman/ waer door ick verbaest begon te roepen/ Mannen/ elck sijn best nae de Boot toe/ want snijden sy ons de Boot af/ soo zijn wy lijveloos. Doe stelden wy 't op een loopen/ met alleman nae de Boot toe/ die de Boot niet krijghen kon / die koos de Revier en swom daer in/ sy verbolghden ons tot de Boot toe / en als wy inde Boot quamen/ was de Boot heel reddeloos / om daer met soo grooten haest in en mede vande Wal te komen/ want de Seylen waren over de Boot heen gehaelt tot een tent/sy waren ons op onse hacken aende Boot/ terwijl wy over klommen/ en staecken ons Volck (met Hesegeyjen) in 't lijf (soose overklommen) dat haer de dermen tot het lijf uyt-liepen/met onse twee Bijlen deden wy soo veel weer als wy konden/ en ons roestigh deeghen dede me sijn profijt / want achter inde Boot stondt een groot Keerl van een Man (sijnde een Backer) die hem daer mede dapper weerde. Wy hadden een dregh achter uytleggen en een dregh t' Zee / ick ontrent de Mast over ghekomen wesende/ riep teghen de Backer : Hack het tou/hack het dregge-tou af/en hy hackte/hy hackte/ maer het wilde niet af/ ick dat siende raeckte nae achteren toe / nam het tou en leyde het op de steven / doe seyde ick hack nu / en hy hackte het ten eersten af. Doe stondender van ons Volck voor inde Boot by 't dregge-tou/en haelden de Boot t' Zee/ de swarten liepen ons in 't water wel nae / maer alsoo 't schor aen Lant was/waren sy datelijck grond af/mosten hier door onse Boot verlaten / en wy Visschten ons Volck op / die in de Revier swommen / en haeldense inde Boot / met dat het Volck inde Boot was/ gaf Godt almachtigh / dat de windt met een barst datelijck uyt de Landt quam/die tot die tijdt toe uytter Zee ghewaeyt hadde/voorwaer een merckelijck teycken vande genadige handt Godts/ wy settender onse seylen by/en seylden eensloeghs het gat uyt tegen de hooge Zee aen/en over de Banck(daer op wy sulck een perijckel/in 't in komen hadden uytghestaen/ als verhaelt is) quamen wy nu datter weynigh water inde Boot quam. De Swarten of Inwoonders van 't Landt meenden dat wy daer niet uyt souden komen/en sy lie-

pen op de hoeck van 't Landt / en dachten ons daer aen waer te nemen en ons doodt te smyten/maer het scheen dat het Godt alsoo niet en beliefde/want de Boot was voor hoogh en vroom/en sprongh tegen de Zee op/raeckten alsoo met Godts hulpe het gat uyt/ buyten wesende/ worde de Backer(die achter inde Boot hem soo wel hadde geweert met de degen) gheheel blau om 't hooft/want hy was recht boven syn navel inde buyck gequetst/ en haer geweer was fenynigh geweest/waer door de wond' met een blauwigheydt omringht worde/'t welck ick uyt snee/ om het fenyn van vorder voort-loopinghe te stuyten/maer mochte niet helpen/sturf evenwel voor onse oogen/ doodt synde/setten hem overboort/en lieten hem dryven / doe telden wy ons Volck/en bevonden dat wy 16 man verlooren hadden/te weten elf diese aen Landt hadden doodt gesmeten en de Backer die wy over boort setten/ met noch de andere vier maets die in 't Dorp waren ghebleven / waer over wy altesamen hartelyck bedroeft waren/ haer beklagende/doch danckten evenwel de Heere/ dat wy daer altemael niet waren om gekomen.

Ick voor myn part late my voorstaen dat die vier maets die in't Dorp bleven/ de behoudenis/ naest Godt/ van myn leven waren/ want hadden sy mede nae de Boot ghewilt/doe ick voer/ soo souden sy(te weten de Swarten)ons alle vyf doodt geslagen hebben/soo ick vastelyck gheloove / want doen ick op de kant vande Revier/ by al dat Volck stondt/twisten sy(als ghesevdt)onder malkanderen/ over myn wegh varen/ doch ick maeckten haer wys en bewees het haer/ dat ick 's anderdaeghs met al het Volck by haer wilde komen / doe scheent dat sy dachten / laet ons dan geen spel maecken / dan sullen wy haer met de minste swarigheydt konnen houden en dooden / hebben gemeent dat ick die vier maets niet verlaten sou/ hebbende daer borgh en pant genoegh aen/doch 't is haer niet gheluckt/evenwel ist een beklaeghelycke saeck/dat wy die maets daer laten mosten / doch vermoede dat sy die al doodt hadden gesmeten.

Wy stelden onse koers voor wint langhs de wal henen / hadden noch acht Hoenderen/met een weynigh Rys by ons inde Boot / en dat voor 56.persoonen/die wy doen noch sterck waren / voorwaer te weynigh voor soo veel menschen. Wy deylden hier van yder syn paert toe/dat op wesende/spraecken met malcander dat het best was dat wy weder Landt koosen/hebbende alree grooten hongher/ en in Zee was niet voor ons/op die tydt/te krygen om van te levē. Keerden daerom weder nae 't Landt/sagen een Bay/seylden daer in/wy saghen aen Landt veel Volckx by malcander staen/ daer wy nae toe liepen/doch sy verwachten ons niet/maer liepen van ons af/konden doe aldaer geen fictualie krygen/dan vonden vers water/daer dronc-ken wy soo veel af als ons luste / en haelden onse twee vaetjes vol van dat water/en voeren by de klippen om / daer vonden wy kleyne Oesterkens en Alekruyckens / pluckten daer van elck syn diessacken vol.

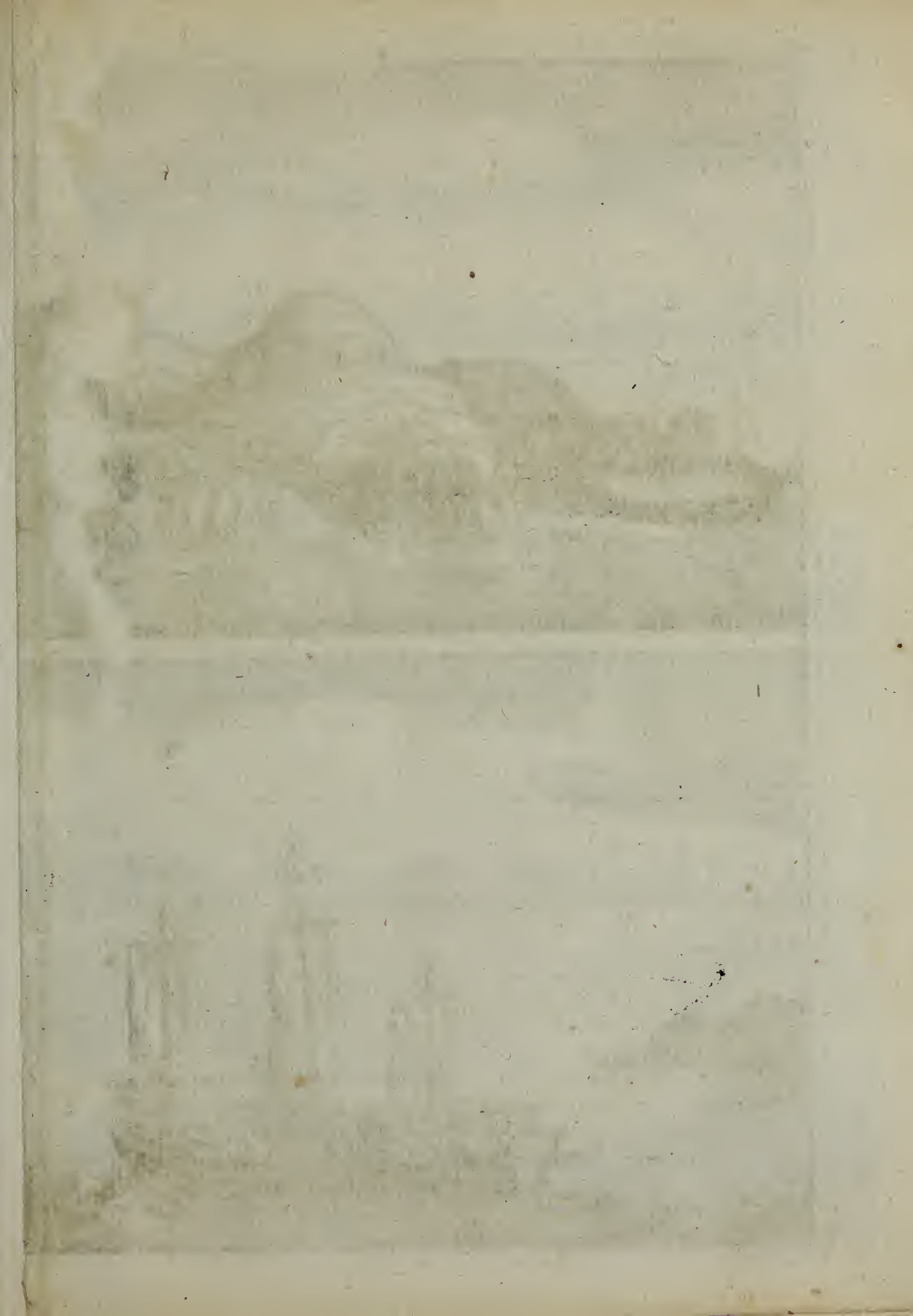
vol. Ick hadde op die plaets daer wy 't Volck verlooren/ ontrent een hoet vol Peper ghekocht/ die ons hier wel te pas quam/ met de Oesters te eten/ want het gloeyde lustigh in de maegh.

Seylden doe weder de Bay uyt / en koosen Zee / om onse reys te vervorderen. Een stuck weeghs buyten 't Landt komende/ begon het een heele storm te waeyen/ soo dat wy al onse seylen mosten innemen/ die haelden wy doe over de Boot heen / en kropen met alleman onder de seylen/ en lietent op Godts genade drijven/ tot ontrent twee uren voor den dagh / doe begon 't weer af te nemen / en worde weder goet weer/ quamen voor den dagh/ settender onse seylen weder by/ doe kreghen wy inde wint / seylden vande wal af/ 't scheen of Godt ons voor grooter ongeluck bevrijden wilde/ want hadden wy dese storm en dese contrarie wint niet gekregen/ souden by de wal langhs ghevaren/ en wel licht op de water plaets / die daer dicht by lagh / op Sumatra aengheloopen hebben / daer de onse veel plachten aen te varen ; en die waren nu bittere Vyanden vande Hollanders / want korts voor dese tijdt / waren daer noch veel Hollanders doodt gheslaghen/ die daer ghekomen waren om water te halen. En doen 't dagh worde/ sagen wy drie Eylanden voor uyt leggen/ resolveerden daer nae toe te seylen/ vermoeden daer geen Volck op/ hoopten daer wel yets te krijghen tot ons onderhoudt / quamen daer dien selfden dagh noch aen. Wy vonden daer datelijck vers water/ en daer wossen oock groote rieden/ soo dick als een Man om sijn been / die hackten wy met onse bijlen om. Dese rieden worden genaemt Bamboesen/ wy stieten de knockels met een stock door / behalven de onderste knockel/ daer gooten wy water in/ en stakender stoppen op / en hier mede kregē wy wel een last vers water inde Boot. Vondē daer oock Palmeed-boomen / die boven inde top soo murwe sijn als oft Rietspieren waren/ die hackten wy mede om / en namen de boven-enden die goedt waren tot onse fictualie / het Volck liepen het Eylandt door en door te bosch-karen / doch konden anders niet vinden dat waert was. Ick liep eens van al ons Volck af/ en een Bergh (sijnde de hooghste van 't Eylandt) siende / gingh daer op / en sagh om ende wederom / wesende heel bedroeft en moeyelijck in mijn gheest/ door dien dat het (soo my dochte) meest op my aen quam/ om de wech te vinden / en dewijl ick noyt in Oostindien gheweest was / noch gheen Stiermans ghereetschap hebbende / principael gheen Compas / als verhaelt is / soo wist ick niet wat my beter te doen stondt/ als my op den Heere te verlaten/ want mijn raedt was ick dickwils ten enden/ als oock doe/ viel daerom op mijn kniesen neder / en bad de Heere / hem smeeckende / dewijl hy my tot hier toe hadde ghered t en bewaert onder sijn ghenadighe vleughelen/ en verlost uyt vyer en water/ van hongher en dorst/ en vande quade menschen/ dat het sijn Vaderlijcke goetheydt doch soude ghelieven my vorder te bewaren/ en my de ooghen des verstandts open te doen / om den rechten

wegh te vinden / op dat wy wederom by onse Natie en Vrienden mochten komen/ja met diep versuchten bad' ick: ô Heere/ wijst ons de wegh/en geleydt my;doch oft uwe wijsheyt voor goet en best insagh/my niet in salva/by onse Natie te brengen / soo laet doch(ist u Goddelijcke wil)eenighe van 't Volck te recht komen / op dat men weten mach/ hoe dat het met ons en het Schip ghegaen is. En aldus met Godt ghesproocken hebbende/stondt ick op/om weder af te gaen/en sloegh mijn oogen als voor/om en wederom/aen allen oorden uyt/en siet/ick sagh aen mijn rechterhandt uyt/dat de Wolcken van't Landt dreven/ waer door het inde kimmen klaer wierdt / en sagh doe stracx twee hooge blauwe Berghen legghen/ en my schoot datelijck in 't sin / dat ick tot Hoorn van Willem Cornelissz Schouten, wel hadde hooren seggen (die wel 2 a 3 mael in Oostindien gheweest was)dat op de hoeck van Iava twee hooge blauwe Bergen lagen /en wy waren by Sumatra langhs gekomen/ 't welck aende slinckerhant lagh/en dese sagh ick aende rechterhandt / en in 't midden was een glop/daer ick gheen Landt sien kond' / en ick wiste dat de Straet van Sunda, tusschen Iava en Sumatra in liep / beelde my derhalven vastelijck in/dat wy wel te weegh waren / en liep doe alsoo verblijdt weder van den Bergh af/nae de Coopman / en vertelden hem / dat ick sulcke twee Bergen ghesien hadde. Doe ick hem dit vertelde/ waren de Wolcken daer weder overghedreven / datmense doe weer niet sien kon. Vertelde hem oock wat ick van Willem Cornelissz.Schouten hadde hooren vertellen / als oock wat gissingh dat ick daer over maeckte / te weten dat ick vastelijck vertroude dat wy recht voor de Straet van Sunda waren. Doen seyde de Coopman/ wel Schipper hebt ghy sulcke moet/ soo laet ons het Volck te hoop roepen/en peuren daer nae toe / want u gissingh/en reden / hebben mijns oordeels fondament.

Doe riepen wy het Volck by een/en sy droegen ons water / in die bamboesen en de top-enden vande Palmeed-boomen tot fictualie/die wy vergadert hadden/ inde Boot/ en staecken af/ kreghen de goede wint/stelden de koers recht het glop in/'s nachts op de Sterren aen/ omtrent de middernacht/sagen wy een vyer/dat wy in 't eerst meenden het een Schip was/ maeckten daer een kraeck af / maer daer by komende/wast een kleyn Eylantjen/dat inde Straet van Sunda leydt/ genaemt Dwars-inde-wegh,en passeerden dat Eylandtjen. Een wijl tijdts daer nae/sagen wy noch een vyer aende ander zijd' / te weten/ aen stuer-boort/passeerden dat oock / dochten my al goede tekens te wesen van Visschers. 'S morgens den dagh opkomende / worden het stil/waren doen aende binnekant van 't Eylandt Iava, wy lieten een man aende mast klimmen/ die sagh uyt / en riep ick sie Schepen legghen/ teldender tot 23.toe. Doen sprongen wy bykans op van blijdtschap. Wy strackx met de riemen te boord / en roepden daer nae toe/want het was(als verhaelt)stil.

Had-

Nº 6.

Hadden wy dese Schepen hier niet ghevonden/ daer wy aen voeren/wy souden tot Bantem gevaren hebben/ daer wy inde val souden gheloopen hebben/want die waren doe met ons Volck in Oorlogh/ 't welck mede een merckljjck bewaringhe Godts voor ons was/ danckten daer over den Heere voor sijn goetheydt.

Dit waren altemael Hollandtsche Schepen / die daer over commandeerde/ was van Alckmaer, ghenaemt Frederick Hout-man, hy stondt doen ter tijdt en keeck met de kijcker of bril inde gelderye/ nae ons toe/verwondert wesende over onse mirakuleuse seylen/niet wetende wie het was/sondt sijn Sloep uyt/ die ons te gemoet roeyde/ om te besien wat voor Volck dat wy waren : by malcander komenden/sagen ons/en kenden malcander terstondt/want wy waren met haer uyt Tessel geseylt/en waren inde Spaensche Zee/buyten de Kanael van malcander gheraeckt/ de Coopman en ick / stapten over in haer Sloep/ en voeren aen Hout-mans Schip/ genaemt de Maeght van Dordrecht. De Commandeur Hout-man riep ons achter inde Kejuyt/heete ons wellekoom/liet ons de Tafel decken/om met hem te eten. Maer als ick het broodt en ander eten sagh / sloot my het herte en het lijf toe/en de tranen schooten my van blijdtschap over de wangen/soo dat ick niet eten kon. Ons ander Volck aen boort komende/worden datelijck op de Schepen verdeelt.

Hout-man ordineerde terstondt een Jacht / dat my met de Coopman/nae Batavien soude voeren. En nae dat wy hem alle gelegentheydt hadden vertelt van onse armoede / en wedervaren/ traden wy in 't Jacht/en gingen t' seyl;quamen 's morgens voor de Stadt van Batavia. Het Volck van onse kennisse/op de Schepen/ hadden ons al vande Indiaensche kleeren by geset/soo dat wy al inden dos waren/eer wy inde Stadt quamen.

Wy ginghen inde Stadt/ quamen voor 't Hof (daer de Generael Ian Pietersz. Koen van Hoorn, sijn residentie hiel.) Wy vraeghden de Hellebaerdiers/of sy wilden vragen: Of wy eens by de Generael mochten komen/ hadden hem te spreecken. Sy liepen heen / quamen weer/ werden binnen ghelaten/ en quamen by hem. Hy wiste van onse komste niet/maer ons bekent maeckende/ heete ons wellekoom. Doen most het groote woordt daer uyt met ons/en seyden: Heer Generael: Wy sijn op sulcken tijt/met het Schip Nieu-Hoorn uyt Tessel gevaren/en op sulcken tijdt/ontrent de Straet Sunda ghekomen/op sulcken hooghte/daer hebben wy 't ongeluck gehadt / dat ons Schip in de brandt is geraeckt/en wegh ghesprongen/en verhaeldent hem al van stuck tot stuck / hoe en waer door dat het gheschiedt was / wat Volck dat wy verlooren hadden / en dat ick self met het Schip opgevlogen was/doch door Godts genade/met noch een Jongh-man ghesalveert/en ben tot heden toe bewaert/de Heer zy gelooft. De Generael dit hoorende / seyde: Wat helpt het/dat is een groot ongeluck. Hy vraeghde nae alle omstandigheyden/ en

wy seydent hem al / ghelijck alst gheschiedt was. En hy seyde al: Wat helpt het/ dat is een groot ongheluck. Ten laetsten seyde hy: Jonghen / brenght my de gouden kop hier/ hy liet daer Spaensche wijn in schencken/en seyde: Geluck Schipper/ ick brengh u eens/ ghy meught dencken dat u leven verlooren is gheweest/ en dat het u van Godt almachtigh weder is gheschoncken; blijft hier en eet aen mijn Tafel/ want ick ben van meningh te nacht te vertrecken / nae Bantem, nae de Schepen / om eenighe ordre te stellen; blijft hier soo langh tot dat ick u ontbiede/ of dat ick hier weder koom. Doe brocht hy 't de Coopman oock eens; hadden noch verscheyden discoersen. Eyndelijck vertrock hy/en wy bleven daer en aten aen sijn Tafel/de tijt van acht dagen/doe ontboot hy ons weder by hem/ voor Bantem, in 't Schip de Maeght van Dordrecht, daer wy te vooren aen gheweest warē; en hy ontboot my eerst by hem/ en seyde: Schipper BonteKoe, ghy meught by provisie/tot naerder ordre/gaen op 't Schip de Berger-boot, en nemē aldaer het Schipperschap waer/als ghy te vooren gedaē hebt. Jc seyde: Jc bedancke mijn Heer Generael voor die gunst.

Twee of drie daghen daer nae/ ontboot hy de Coopman Heyn Rol, en seyde: Coopman/ ghy meught by provisie tot naerder ordre gaen/ op 't Schip de Berger-Boot, en nemen aldaer het Coopmanschap waer/ als ghy te vooren ghedaen hebt. Doen waren wy weder by malkander/ en hadden weder te commanderen.

Het Berger-Boot was een kort Schip/ met 32. stucken/ en leeck of 't vol geschut lagh/meest twee lagen hoogh. Wy voeren in 't voorste van 't jaer 1620 na Ternaten, hadden ons Schip met Vleesch/ Speck en Rijs gheladen/ als oock veel Amonitie van Oorlogh/om de Forten aldaer te versien/waren met ons drie Schepen/te weten: Het Berger-Boot, daer ick op was/ de Nephtunus, en de Morgen-star, deden in passant Gresse aen/ een Opper-Koopman/ Wolter Hudden van Rijga in Lijflandt die daer lagh/ scheepten ons in menighte van Koe-beesten/ Hoenderen/ Gansen/ Arack/ swarte Suycker. Het voer voor de Beesten was Rijs / die noch in de dop was/ gelijck sy van 't Landt afghesneden was/ ghenaemt Paedje. Staecken doe weder van Gresse af/ voeren al by 't Landt langhs/voor by de Straet van Baly, om de hooghte te krijghen/ tot het Landt van Soloor toe/ want het Mouson was verloopen / hoopten daer door te beter Ambony aen te seylen/ doch voor 't gat van Soloor komende/ quam den Koopman van 't Fort aen ons boordt/genaemt Raemburgh van Enchuysen, die sijn residentie aldaer hadde/ende seyde dat daer een Vlecksen ontrent lagh / ghenaemt Laritocken, waer uyt de Specken en Mostiesen/daer woonende/grooten afbreuck deden in onsen handel/ en dat het nu den rechten tijdt was (dewijl wy daer nu met ons drien waren) om 't voornoemde Vleck af te loopen. Waer over wy resolveerden het selfde te onderlegghen / voeren daer nae toe/verselschapt met eenighe Corrakorren, en een groote menighte van Vaer-tuygh

daer van 't Landt / die mede voeren / om te sien hoe 't af soude loopen / doch quamen niet om te helpen. Wy liepen onder 't Fort en 't vleckjen/schooten daer dapper in/en sy weer op ons/onder 't schieten/Landen wy ons Volck/ maer die van de Stadt / deden 2. a 3. uytvallen/en dreven de onse te rugh/ soo datter omtrent 20. a 25. van ons Volck bleven leggen/en noch veel gequest/ mosten daerom vertrecken/sonder yets uytghrecht te hebben/haelden ons water / en namen ons af-scheydt van den Opper-Coopman Raemburgh , en stelden onse koers N.O. aen / om boven het Eylandt Batamboer te seylen/kregen het in gesicht/lietent aen Bag-boort van ons leggen/ stelden doen den koers Noort-Oost ten Noorden / om de Eylanden van Boero ende Blau te beseylen / de welcke wy mede aen Bag-boort lieten legghen. Liepen doe nae het Eylandt Ambony, doch konden het door verleydingh vande stroom niet beseylen/raeckten daer beneden om tusschen twee kleyne Eylandekens deur / in een In-wijck genaemt Hieto,en Combello lagh daer teghen over /alwaer veel Nagelen vallen/ van Hieto kanmen met een paert/in korter tijt op Ambony rijden. Wy vonden alhier 3. Commandeurs/te weten : Den Goverbeur Hout-man van Alckmaer , den Goverbeur 't Lam van Hoorn, met den Goverbeur Speult. Het Lam hadde sijn residentie op Maleyen, die Goverbeur Speult op Ambony, en Hout-man worde gedestineert met ons te gaen nae Baets Ian,alwaer wy quamē. En na dat wy aldaer 4 a 5. dagen gelegen hadden/namen wy ons af-scheyt. Den Opper-Coopman worde van 't Fort gelicht/alsoo sijn tijdt geexpireert was / en onsen Coopman Heyn Rol , worde in sijn plaets gestelt. Voeren voort aen alle Forten in de Moluckes, en versagense met Vleys/Speck/Rijs / Oly / Asijn / en andere behoeftigheyden. Lagen aen 't Eylant Maleye(daer den Goverbeur Ian Dirckſz.'t Lam sijn residentie hadde)omtrent 3. weecken;namen ons af-scheyt van 't Lam;voeren weder aen Baets Ian,daer wy(als geseydt is)onse Coopman Heyn Rol gelaten hadden / die het commande van 't Fort hadde. Hy gaf ons omtrent 100. lasten Nagelen in/ hier nam ick mijn af-scheydt van Heyn Rol , beyde met de tranen over de wanghen/ gingh ons beyde dapper ter herten / te meer / om dat wy soo veel ellenden en swarigheyden met malcanderen hadden uytgestaen / als vooren verhaelt is. Sedert dese tijdt/ heb ick hem noyt weer ghesien/dan heb verstaen / dat hy eenighe tijdt hier nae op het Eylandt Maleyen,gestorven en begraven is/de Heere wees sijn ziele genadigh en de mijne als ick na kome. Staecken doe dwars over nae die Boggeronis,ofte Straet van Boton toe. Liepē de Boggerones deur/al dwars over/ om boven de gronden te seylen/ recht op Iava Minor, ofte Cleyn Iava aen / en voort by 't Landt langhs nae Griſſe. Wy hadden den Goverbeur Hout-man in 't Schip by ons. Op Griſſe komende/laden wy soo veel Koe-beesten en Hoenderen/als wy berghen kondē/ in 't getal omtrent 90. Beesten/en 16. hondert Hoenderen/met eenige Gansen

Tocht op Laritocken.

Gansen en Eynden/gavense padje tot voer. Men kocht alhier 16. Hoenderen voor een Rejael van achten / namen weder onse afscheyt van den Koopman Wolter Hudden, en stelden onse kours langhs Iava, seylden dicht by Iapana langhs/doch en waren daer niet aen/vervorderden onse reyse en quamen geluckelijck voor Batavia, spraecken daer wederom den Heer Generael Coen van Hoorn , losten daer ons Schip. Los wesende/worde ick met het selfde Schip gesonden na Ianbay, om daer een Schip vol Peper van daen te halen. Deden in passant Palimbam aen / brochten een Schip vol Peper op Batavia. Doe sond den Generael my aende Eylanden die tusschen Bantem en Batavia dwars af legghen/ om Steen te halen/die daer op de grondt leydt/ men gaf my 40. Laskares mede/diese duycken en op de gront vast maecken souden/ 't welck ghedaen zijnde/ hijstense alsoo inde Boot/'t zijn groote steenen/diese op Batavia weten viercant te houwen / en maeckten daer de puncten van 't Fort af. Die Steen is heel wit/veel witter als Hart-steen in Hollandt. Het Fort is meest van sulcke Steen gebouwt/ heel upt het Water tot boven toe/ een lust om sien: deden sulcke drie tochten om steen. Doe quam het Schip Groeningen, upt het Vaderlandt/daer Schipper op was Tobias Emden, en Koopman/ S[r]. van Neck, die Schout op Texel hadde gheweest/en door dien dat de Schipper en Coopman niet en hadden konnen accorderen/ wierden sy beyde/ door ordre van den Generael Koen, en de Raden van dien/ op 't Berger-boot gestelt / en ick op 't Schip Groeningen, met een Onder-Koopman by my/genaemt Ian Claesz. van Amsterdam. Ick dede gheen quade ruylingh/ want op 't Berger-boot was te eten noch te breecken(gelijckmen seydt) en het Schip Groeningen was eerst upt het Vaderlandt ghekomen/ hadde van alles ghenoegh. Ick wierde gedestineert daer mede te gaen na Ianbay, weder om Peper/ met twee kisten gheldt/ souden Palimbam wederom in passant aen doen/het welck wy deden / en vonden aldaer een Koopman van Alckmaer, ghenaemt Hooghlandt, setten hem een kist met gheldt by/vertrocken voort nae Ianbay,daer lagh een Koopman van Delft,genaemt Abraham vander Dussen,dewelcke wy mede een kist met gheldt brochten. Laghen daer langh op de Reed / de last worden ons met kleyne Jachten aen boort ghebrocht / nevens dat wy oock met onse Boot alle daghen af en aen voeren om Peper upt de Revier te halen. Onse Opper-stierman/ Sipke van Enchuysen, voer met de Sloep heel op/ by de Koopman/ ende vondt het Jacht de Bruynvis by 't Dorp leggen/ daer Schipper op was Iaep Maertsz. van Hoorn , en nae dat hy daer in 's avondts goedt chier ghemaeckt hadde/ gingh 's nachts op de Hut legghen slapen/ en rolde met de Deecken om sijn lijf vande Hut af in 't Water/ en verdronck / om welcke tijdingh ick seer droevigh was. Doen wy de last in hadden/ namen ons afscheydt van S[r]. vander Dussen, en vertrocken wederom nae Batavia, losten daer datelijck ons Schip/voer weder twee tochten om

om steen/ aen de voornoemde Eylanden. Dat ghedaen zijnde/voer wederom nae Ianbay om Peper/ op welcke tocht onse Koopman Ian Claessz. sterf/ quamen alsoo weder voor Batavia.

Met dese reysen/soo met het Berger-Boot als met het Schip Groningen, bracht ick ontrent 2. Jaren door / doe wierter goedt gevonden dat ick met het selfde Schip nae China soude gaen / in Compagnie van noch seven Schepen / onder den Commandeur Cornelis Reyertsz. van der Gou; om/soo 't mogelijck waer/ Macou te incorpereren/of nae de Piscadoris te gaen/en door alle bequame middelen / indien het mogelijck waer/ den handel met die van China te stabileren/ ghelijck dat breeder inde instructie was uytghedruckt/die den Heer Generael Koen ons mede gaf. De Generael hadde tot dien eynde/op veel plaetsen geschreven/dat de Schepen haer al by ons souden vervoeghen/ op sulck en sulcke plaetsen/ daer wy voorby passeren mosten. Onder anderen oock nae de Maniella, nae den Commandeur Willem Iansz. die neffens eenighe Enghelsche daer op een tocht was. Dat eenige van sijn Schepen haer by ons souden vervoegen/gelijck onderwegen oock geschiede.

Den 10. April/nae dat wy eenige tijdt voor Batavien gelegen hadden/sijn wy met ons acht Schepen t' seyl gegaen/stelden onse koers om de Straet van Balimbam door te loopen. 1622. April.

Den 11. dito/saghen wy het Landt van Sumatra. Wy vervielen hier Suydelijcker als wy gisten/waer over wy oordeelden / dat de stroom de Straet van Sunda uyt-liep.

Den 12. 13. 14. en 15. hadden wy variabel weer en windt / passeerden het Eylandt Lucipara.

Den 16. en 17. dito/quamen wy by 't Eylandt Bancka.

Den 18. ontmoeten ons het Schip Nieu-Zeelandt, komende uyt Iapon met twee Portugesche Jachten by hem / die van onse Schepen/voor Malacca genomen waren/willende nae Batavia.

Den 19. tot den 25. dito/ konden wy weynigh avanceren/ door dien wy meest de wint en stroom tegen hadden/ soo dat wy het dickwils mosten setten.

Den 29. dito/waren wy des middaeghs aen 't Noort-eynde vande Straet van Balimbam, en het Eylandt Bancka was Z. O. van ons/ ontrent een mijl/ liepen Noorden aen/nae het Eylandt Polepon.

Den 30. dito/quamen wy aen 't Z. O. eynde van Polepon ten ancker/op 12. vadem sandt-grondt. Het is hoogh Landt.

Den 1. Mayus / laghen wy aende West-zijde van 't voornoemde Eylandt ten ancker/op 19. vadem steckgrondt/ tegen over de Noordelijckste Sant-bay/alwaer het vers water of water-plaets een weynigh in 't Bos is/ in een vlacke Put of Dal / van 't Noort-eynde van 't Eylandt Bancka, tot dit voorghenoemde Eylandt/is de koers Noorden 19. mijlen. Mayus.

Den selfden dito/ sijn wy weder t' seyl ghegaen/stelden onse koers

N. O. ende N. O. ten N.aen / om boven of beoosten het Eylandt Linga te seylen.

Den 2.dito/behouden 12.mijlen N.O.ten N.des middaghs was de Oost hoeck van 't Eylandt Linga Z. W.ten W.van ons 4.mijlē. Het is seer hoogh Landt aende Noort-sijde. Vande West zijde van Poelepan tot de Oost-zijde ofte hoeck van Linga, is de koers N. N. O. wel soo Noordelijck 9.mijlen/ diep 18.19.20. vadem.

Den 3.dito / was het Eylandt Poelepaniang, West en W.ten Z. van ons.

Den 4.dito/namen wy hooghte/en bevonden 1. graed 48. minuyten/benoorden de Linie Equinoctiael,'s achter middaeghs saghen wy het Eylandt Laur, N. W. van ons / naer gissingh 8. mijlen/hooghachtigh Landt/doet hem op als een hoogen Bergh/diep 35.vadem.

Den 6.dito/was het Eylandt Poele Timon, W. van ons/ ontrent 6.mijlen/stelden onse koers N.N.O.nae 't Eylandt Poele Candoor.

Den 9.dito/wierter geordonneert / dat wy met ons drie Schepen voor uyt souden loopen / nae het Eylandt Poele Ceceer , te weten/ 't Schip Groningen,(daer ick op was)de EngelscheBeer,en St. Niclaes.

Den 18.dito/'s morghens saghen wy het Eylandt Poele Candoor, N.N.O.van ons/ ontrent 9.mijlen/ is hooghachtigh Landt / met kleyne Eylandtjes/meest legghende aende Z.O. sijde van 't groote Eylandt/de water plaets is aende Z. W.sijde / van 't Eylandt Poele Timon,tot dit Eylandt,is de koers recht N.N.O. volghende de Kaerten diep in 't Vaer-water 35.40.50.60,vadem,weeckachtige grondt;maer als men Poele Candoor begint te naderen , soo krijghtmen weder 30. 25. 20, vadem,harde sant-grondt. Des avondts liepen wy dicht beoosten het Eylandt om / ontrent een groot half mijl van 't Oostelijckste Eylandeken/diep 18.en 20.vadem/setten onse koers N.O. aen/nae de kuste van Champey.

Den 21.dito / 's avondts konden wy Poele Candoor, noch vande groote stengh sien.

Den 22.dito/sagen wy het Landt van Champay,doet hem op / oft Eylanden waren/wesende ontrent 7.a 8. mijlen van 't Landt.

Den 24.dito/saghen wy onse andere Schepen wederom / wesende op de hooghte van 10. graden 35. minuten / waren ontrent $1\frac{1}{2}$.mijl van 't Landt / is hier leeghachtigh voor-landt / met witte sant-strant/doch hoogh en heuvelachtigh Binne-landt. Langhs het Landt heen 1. 2. 3. mijlen t' Zee , is diep 17.16.15.14.13. vadem Sant-grondt. Des avondts sijn wy altesamen by malcanderen ten Ancker gekomen op 15.vadem/tegen een punt/ of hoeck gheleghen op de hooghte van $10\frac{3}{4}$.graden/genaemt Caep de Ceceer,benoorden dese Caep heeftmen een groote In-wijck / daer het voort by de Zee-kant langhs/ Duynigh Landt / met hoogh Binne-landt is / het Landt streckt hem van desen hoeck N.O.ten O.

Den 25. waren wy nevens het Eylandeken met de steen-klippen ge-

genaemt Poele Ceseer de Terre. Men siet hier benoorden het Landt een In-wijck/tusschen het hoogh Landt / ghelijck een Revier/ het Duynigh Landt begint hier te eyndigen/ en men krijght dan voort hoogh dubbelt Landt/met dieper water/van 30.40.en 50.vadem.

Den 26. dito quamen wy inde Malle Bay (by de In-woonders/ genoemt de Bay van Panderan) ten Ancker. Hier gingh onse Opperstierman Abram Thijssz. van Vlissingen over/op het Schip St.Niclaes, ghedestineert na de Mannieljes, om te sien of hy eenige Schepen van Willem Iansz.vloot kost vindē.Hier staē veel hooge Klappes boomē/ aen de strand' by de huysjes. Des anderen daeghs/gingen wy met ons 4.Schepen t' seyl/nae een ander Bay,genaemt Canberijn,ontrent 6.mijlen verder vonden hier water en hout ghenoegh / als oock verversinge in abondantie ; kreghen ontrent 17. Beesten/ en een goede parthy Hoenderen / maer een Speck van ons overloopende by de Inwoonders/ konden daer nae geen verversinge meer krijgen. Iunius.

Den 4.Juny/ troch ick met de Boot nae onse Mackers inde Bay Panderan,om haer van ons wedervarē rapport te doen/en quam dē 6. dito wederom/ ondertusschē was het Iacht St.Cruys by ons gekomē.

Des anderen daeghs/gingen wy onder seyl/quamē by het Jacht de Haen, die een Iaponsche Ionck aengehaelt hadde/ als oock by onse andere Schepen.

Den 10.dito / sagen wy een kleyn Eylandt onder de Wal leggen/ van gedaente oft Cockx Broodt was/onder Engelandt.

Den 20.dito/ verscheyden Eylanden in onse wegh gesien hebbende/sagen twee Seylen/dicht onder de Wal.'S avondts quamen wy by de Manieljes Vaerders,de Hoop met de Bul, sijnde een Engelsman; hielden den heelen nacht by.

Den 22.dito/quamen wy voor Macou, lieten ons Ancker vallen/ op 4.vadem weecke grondt/waren doe sterck 15. seylen/soo Schepen als Jachten/daer onder 2. Engelsche Schepen.

Wy monsterdē ons Volck/lieten haer optrecken rondom de mast/ daer in sy onderrecht worden/nae krijghs gebruyck. Desgelijcx deden sy op de andere Schepen.

Den 23. 's middaeghs/ginghen wy met ons drie Schepen/te weten Groningen, de Galias, en de Engelse Beer , dicht onder de Stadt/ lieten ons Ancker vallē op 3.vadem diepte/met laegh water/ontrent een Gotelinghs schoot vande wal/ schooté dien avont noch 5. schooten daer in. Des nachts liepen wy met ons tween/ te weten Groningen,en de Galias , tot op een groote Muskets schoot onder de Stadt/ op 3.vadem/met half vloet/weecke grondt.

Daer was goet gevonden/ dat ick en onsen Commandeur Nieuwen-roode,met het Volck aen Landt souden varen / en te Lande de Stadt helpē bestormen:maer dese resolutie wierde verandert/om het Schip niet teffens van Schipper en Coopman te ontblooten / dat ick soude t' Scheep blijven/en daer de saecken waer nemen / en onse

Commandeur voer voor Velt-Overste aen Landt.

Tocht op Macou. Des morghens zijnde den 24. dito / soo drae den dagh aenbrack/ schoten wy met de gantsche laegh inde Stadt dat het rammelde/ soo veel de stucken konden verdraghen. Weynigh tijdt daer nae/ is den E. Heer Commandeur Cornelis Reyertsz. nae Landt ghevaren/ met ontrent 600. weerbare Mannen; twee Jachten liepen dicht by de wal/daer den Commandeur Lande/om oft de onse te quaedt viel/ dat sy haer retreyt daer aen soudē konnen nemen/oock om de Boots en kleyn Vaer-tuygh te beschermen. De Portugijsen hadden een Borst-weer opgeworpen/daer de onsen mosten Landen/daer van sy eenige tegen-weer deden/doch de onsen daer op aendringende/ namen sy de vlucht op de hooghte nae een Clooster. De onsen aen Landt wesende/avanceerde dapper op de Portugijsen / de welcke verschey-den uytvallen op de onsen deden/maer t' elckens met een groote cou-ragie te rugh werden gedreven. Eyndelijck raeckte door ongeluck de brant in eenige half vaten kruyt/ 't welck de onse verlegen maeck-te/want daer soo drae geen ander kon gebracht worden/of de Portu-gijsen waren daer van verwittight door eenige Overloopers/ sijnde Japoneesen. De onse van voornemen sijnde om af te trecken/ qua-men de Portugijsen op dat voorseyde rapport/tot de onsen ingeval-len / die door gebreck van kruyt geen genoeghsame tegenstandt kon-den doen/en sloegen vele vande onse doodt: De rest ritereerde in groo-te confusie van 't Landt inde Booten/en voeren nae boort. Wy be-vonden in als verloren te hebben 130. Man/ hadden ontrent oock soo veel gequetsten/ onder anderen den Commandeur Cornelis Reyertsz. die in 't eerste soo de onse Landen souden/ door sijn buyck geschoten wierde/doch wierdt door Godts hulpe weder genesen.

Het Volck weder Scheep komende/seylden wy af/ ontrent ¾ van een mijl/en haelden daer water/aen een Eylandt / besuyden Macou, kreghen onse Opper-Stierman wederom / die te vooren van ons Schip was overgegaen.

Den 27. vertrocken de twee Engelsche Schepē/met het Schip de Trou, na Iapon. 't Schip de Hoop, wert mede onder onse vlagge gestelt

Den 28. dito/ is de Beer en St. Cruys, nae het Eylandt Lemon ghe-seylt/ en voort om de kust van China te besichtigen.

Den 29. sijn wy voort altemael vertrocken nae de Piscadoris, uyt-gesondert het Schip de Hoop, 't Jacht St. Niclaes, en het kleyn Jacht-je Palicatten, die daer souden blijven/ tot in 't laetste van Augustus/ om te passen op de Schepen die van Malacca aldaer souden moghen komen.

Den 30. passeerden wy Idelemo , of anders de Hasen Ooren, liepen Oost en O. ten Z. aen / om boven Poele of Peter Blancke te loopen/ doet hem van veers op/als een groot Schip of Kraeck.

Iulius. Den 4. Julius/ sagen wy uyt de Mars/het Suyd-westelijckste Eylandt van de Piscadoris.

Den

Den 6. dito/is het Schip de Beer, weder by ons gekomen/ vande kust van China, liepen met malcander buyten de Eylanden om.

Den 10. quamen wy tē Ancker/achter een vande Eylanden/ deed' hem op als een Tafel/was wel een vande hooghste Eylanden vande Piscadoris, saghen tusschen de Eylanden door eenighe Chinese Visschers/doch liepen voor ons wegh.

'S anderdaeghs / lichten wy weer ons Ancker/ en liepen in een schoone besloten Bey/ op 8 a 9. vadem steck-grondt. Dit Landt is vlack en steenigh/heeft geen Boomen om hout te hacken / is met langh gras bewossen/heeft redelijck vers water / 't welckmen uyt putjes haelt/ maer alst droogh weer is / soo ist brackachtigh / men vindt het in twee in-wijcken/daermen met de Schepen leydt / anders en heeftmen hier geen ververſinge/most daer altemael gebracht worden/ en alsoo ons dese plaets was belast te houden/tot een rendevoes/soo deden wy op het eynd' van Ilje Fromosa, een haven aen/daer de Chinesen eenigen handel hebben/Tayorang ghenaemt/daer haelden wy naderhandt met onse Jachten veel ververſinghe van daen/leydt 13. mijlen vande Piscadoris, heeft niet meer als 11. voet water in 't gat/ en is vry krom in te komen / soo datmen met groote Schepen daer niet in mach.

Den 19. gingen wy/te weten het Schip Groningen en de Beer, onder seyl / om over nae de kust van China te loopen / ghemoeten het Jacht St. Cruys, 's anderendaeghs brack de Beer sijn Focke-Ree/ waer door wy ghenootsaeckt waren / minder seyl te voeren/ om by malcander te blijven.

Den 21. saghen het vaste Landt van China , quamen voor de vermaerde Revier Chincheo , dese Revier is seer kenbaer/ ghelijck Ian Huygen van Linschoten daer van schrijft / op de eene hoeck aen de N. O. sijde staen twee Heuvelen/waer van de eene is gelijck een Pylaer van een Kerck/en aende S. W. sijde vande Revier ist leegh duynigh Landt/en weynigh binnen de Suyd-West hoeck/sietmen een Tooren of ten minsten die ghelijckenisse / souden daer aen de S. W. sijde onder een kleyn rondt Eylandeken geloopen hebben/ maer door dien het Schip de Beer die reed' niet en kost beseylen / mosten weder Zee kiesen/want sijn gebroocken Ree was noch niet ghemaeckt / begon hart te waeyen/ soo dat 's anderdaeghs onse Fock uytte lijck waeyde/hielden doe af ende aen/doch dreven geweldigh om de Noort.

Den 25. saghen wy een seer hackeligh Landt op de hooghte van 27. graden 9. minuyten/'t welck wy vermoeden/soo door 't schrijven van Ian Huygen, als uytwijsende de Kaert/ het Eylandt Lanquijn te wesen/ settent daer onder op 15. vadem/sagē veel Chinese Visschers/ die omtrent 3. 4. 5. a 6 mijlen buyten Landt hielden.

Wy deden daghelijckx onse best om om de Zuyd te komen/maer dreven ghestadigh om de Noordt/ soo dat daer een harde stroom om de Noordt schijnt te gaen.

Den 27. kreghen wy een Visscher aen ons boort/die ons wat ghedrooghde Vis verkocht.

Augustus. Den 9. Augustus / bevonden wy ons by de Eylanden van China, die seer veel in 't getal zijn/liepē tē Ancker op 15. vadem/vermoeden ons/uytwijsende de Kaert / en bevonden breete / ontrent de Caep de Somber te wesen/doch konden geē vaste kust/noch Caep siē/oordeelden daerom dat de Caep Noordelijcker leyt/als de Kaertē aenwijsen.

Den 11. lichten wy ons Ancker/ en liepen onder het Eylant Lanquijn, leggende op 28 ½. graden/benoorden den Equinoctiael, op een tamelijcke Rede/aende Noort-zijde/die wy met de Boot hadden opgespeurt/om nae water en verversinge te soecken/doch bequamen geen of weynigh/van eetwarē: maer daer was goet water. Hier leggende/ quamen daer eenighe Chinesen aen ons boort/ met haer Ciampan, die ons voor elcke Schip 5. korven witte suycker vereerden/waren nae ons vermoeden en soo veel wy uyt haer verstaen kondē/Chinese Zee-roovers/die op haer eygē natie rooverijē. Des anderē daeghs/haelden wy ons water/en gingē weder t' seyl/doch met weynigh spoets.

Den 18. dito/quamen wy wederom ten Ancker/ aen de West-sijde van 't selfde Eylandt/op een beter Rede als de voorgaende/was een haven/daermen meest voor alle winden beschut lagh. Hier hieldē de voornoemde Zee-roovers haer haven plaets/die ons altemet eenige verversinge brachten/die sy van elders wisten te halē/doch kon weynigh helpen/voor 't geheele Scheeps Volck. Sy presenteerden ons dickwils/soo wy met haer wilden seylen na de vaste Kust/dat sy onder ons mochten schuylen/sy wilden ons verversingh/ja ladingh genoegh beschicken/dan wy vondent niet geraden. Sy setten Prince Vlaggē op hare Scheepkens/ en roofden onder de selfde op haer eygen Natie. Wy ginghen weder onder seyl/ om ons by onse andere Schepen te voegen/ in de Piscadoris, daer wy na veel variabel weder

Septem. den 22. September quamen. Sagen ons Volck daer doende om een Fort/ of sterckte op te werpen/vonden daer oock twee Schepen met een Jacht meer als wy daer gelaten hadden/ die van Batavien sedert aldaer ghekomen waren / te weten / het Schip de Gouden Leeuw, de Samplon, en het Jacht Sincke-pure.

Des ander daeghs / sijnder twee Jachten vande Kust van China gekomen/hebbende eene achter gelaten/dat op de voorschreven Kust gebleven was/maer het Volck en geschut hadden sy geberght/ waer in haer de Chinesen seer behulpigh hadden geweest. Dese Jachten waren uytgesonden/om met de Chinesen vande handel te spreken/de welcke haer met groote hoope wederom sonden/ en beloofden met eē Ambassadeur/by ons te sullen komen inde Piscadoris, om nader met malcander te spreken/'t welck sy den 29. dito deden/ quamē met vyer Joncken/met haren Ambassadeur/ om met onsen Commandeur en Raet over den handel te accorderen/maer en wiert niet uytgherecht/ want in al wat sy beloofdē/en hielden sy geen woordt/soeckende ons

door

door die middel vande Piscadoris te krijgen/ 't welck streedt tegen de ordre ons vanden Heer Generael mede gegeven.

Den 10. October/ is de Gouwe Leeuw t' seyl ghegaen/ nae Ianby.

Den 18. dito/ zijn wy met ons acht seylen / drie Schepen/ en vijf Jachten/ gecommandeert te gaen nae de Revier Chincheo, en de Kust van China, om te sien of wy haer door vreese van onse vyandtschap en gewelt/ tot den handel mochten bewegghen ; doch quamen ontrent 10. mijlen te laegh/ drie van onse Schepen dwaelden van ons/ bleven doe noch met ons vijven/ settent in een Bay, daer wy door onse Jachten wel 60. a 70. Joncken soo kleyn als groot/ verbranden.

Hier ghebeurden een sake verhalens waerdigh / want alsoo ons Volck doende was/ om 2. Joncken (die sy genomen hadden) aen ons boort te brengen/ en door harde wint het mosten setten/ by haer hebbende den boot met onse sloep/ soo zijn sy inde voor-nacht / van haer Anckers ghespilt / en dreven wegh/ de eene in hebbende 23. van onse maets/ met twee Chinesen, het Jacht Fictoria dat by haer geset lagh om haer te helpen/ en kost door het harde weer en donckerheyt/ geen hulp doen/ de eene Jonck wegh drijvende/ begaven die uyt de ander Jonck/ die met haer sessen waren/ haer inde boot/ en stakē de Jonck in brandt/ doch alsoo sy met de boot qualijck seyl konden voeren/ en op een lager wal zijnde/ wierpen de dregh uyt/ maer ontrent 2. uren voor de dregh gelegen hebbende/ brack het dreggetou/ dreven teghen de wal aen/ in perijckel van haer leven / te meer om dat haer lonten in 't stranden waren uytgeblust en uytghegaen/ en niet als Vyandt aen Landt te verwachten hadden/ en om gewelt tegen te staen/ waren sy al te weynigh in ghetal/ wesende niet meer als 4. Mannen en 2. Jongens/ gaven daerom Godt de saecke op/ en baden dat hem beliefde een ghenadighe uytkomst te verlenen / saten alsoo in grooten anghst en vreese inde boot/ en verwachten den dagh/ stracx quamender een parthy Chinesen nae de boot/ ons Volck grepen de sabels inde vuyst/ en riepen en schreuden/ als of sy naer haer wilde toekomē. De Chinesen dat hoorende/ die door de duysterheydt des nachts niet en kosten sien/ hoe sterck de onse waren/ keerden wederom/ en schenē van den verveerden verveert te wesen/ de onse namen dat voor een seker waer-teken/ dat de huld en bescherminge Gods over haer was/ den dagh aenkomende/ resolveerden sy de boot te verlaten (alsoo die voor haer onmogelijck was van 't Landt te water te brenghen) met musketten op de hals/ de sabels op zy/ om alsoo/ waert mogelijck te Lande te reysen/ nae de Revier van Sammirju, daer onse 2. Jachten voor lagē. De 23. Man/ die met de ander Jonck waren wegh gedreven/ wierden gevangē. Eenige jaren daer na/ is een vande 23. man te recht gekomen/ soo ick verstaē heb. Doch dese kosten noch Jonck/ noch tael/ noch tekē van haer strandē siē/ zijn derhalvē voort gemarceert. Eē party Chinesē haer siende/ quamē na haer toe/ en stierdē 2. mannē voor uyt/ om met de onsē te sprekē/ maer onse maets betrou-

den

den haer niet / leyden de Musketten op haer toe / als oftse schieten wilden/waer door sy haer lieten passeren. Onder weegh een Huysken vindende/daer een Man met een Vrou in was/gingen daer in/ staecken haer lonten op/en maeckten haer geweer(dat geheel onklaer was/door dat het nat geweest had' in 't Landen met de Boot)weder klaer / hier kreghen sy oock te eten/ want desen Man gaf haer wat Rijs/hem bedanckt hebbende/spoeden haer wegh. In't gaen saghen sy wel 6 of 7 Chinesen doodt leggen op strant/ten prope voor de honden en vogelen/die vande onsen waren doodt gesmeten/hier uyt hadden sy licht af te nemen/wat men haer doen sou / soose ghekreghen worden/resolveerden daerom/haer soo langh te weren als sy een sabel inde vuyst souden konnen voeren. Haer ghemoeten daer nae een groote menighte Chinesen , meenen wel van 2. hondert / die altemael voor haer vluchten. Des achtermiddaeghs quamen sy by onse Jachten / schoten met haer Musketten een deel schoten / om ghehoort en ghehaelt te worden / van die inde Jachten/ maer door dat schieten/quamender wel 7 a 8. hondert Chinesen (naer haer gissingh) op de been/uyt een groot by-gelegen Dorp/ginghen nae onse maets toe/ghemonteert met messen en piecken/de onse die niet als de doodt (soo 't scheen) te verwachten hadden / schoten eenighe schoten tot haer in / sy siende dat de onse ghereſolveert waren / al vechtende te sterven/liepen te rugh/eenige bleven van verre staen/en wierpen met steenen / 't scheen dat sy niet veel schieten moeten ghehoort hebben/ want sy warender geweldigh verveert voor/seyden de Maets/ boden eyndelijck de onse alle vriendtschap aen / nooden haer in haer Dorp/in't Dorp komende/stonden wel twee duysent Chinesen, nae gissingh/en sagen haer met verwonderinghe aen/schenen haer leven geen Hollanders gesien te hebben/brachtẽ ons Volck in haer Tempel/gaven haer daer te eten en te drincken/en wat Toebark / de onse gingen by malcander sitten/haer geweer gestadigh gereet houdende/ want sy niemandt vertrouden/ vreesende dat sy haer overvallen souden / hier sittende / is haer lont verbrandt/ scheurden stucken van haer hembden/dat drapende tot een lont/soo sy best konden/ trocken doe weer uyt het Dorp / haer bedanckende vande ontfanghene weldaedt/ waren blijde dat sy daer soo geluckigh waren uytghekomen/ en dat niemandt haer nae volghde/ want sy hadden geen vier schoten kruyt meer in haer bandeliers / quamen op strant / vonden een Scampan/setten het vande wal/in 't water komende / ist terstondt gesoncken/soo leck wast/gingen doe in een Visschers huys/ daer eenige haer tot slapen leyden/maer de andere en kosten/of durfden niet slapen / alsoo sy des nachts een party Chinesen om het Huys hoorden/des morgens maeckten sy twee vlotjes/ van 't geen sy best vonden/voeren daer mede nae de Jachten / die terstondt t' seyl gingen/ soo dat het niet langer diende geduert te hebben/of hadden daer licht moeten blijven. Soo datmen aen dese ghefchiedenisse gants klaer
kan

kan speuren/wat den Mensch al voor perijckel kan door komen/als des Heeren bewaringe ghenadelijck mede werckt/ want sonder dat/ wast schier miraeckel/dat soo weynigh Volck uyt der Chinesen handen sijn ontkomen/daer sy haer Vyanden waren.

Den 2. November is het Jacht St. Niclaes gheseylt nae de plaets daer de Boot op strand lagh / die vande Chinesen gans gheplundert was/van Seyl/Mast/Swaerden/Roer/ twee Steen-stucken / en de yseren Schijf/voor uyt de Steven/setten hem te water/en brachten 10. Bocken/ en 3.a 4. Verckens tot revensie mede/en quamen soo met de Boot aen boort. November.

Den 4. dito/nam de Boot vande Beer 2. Joncken / met 25. Mannen / staken de Joncken inde brandt / het Volck brachten sy aen 't Jacht St. Niclaes.

Den 9. November is onse Opper-stierman ghestorven aen 't water/begroeven hem op een Eylandt / op de hooghte van 23. graden.

Den selfden dito/ is de Boot vande Beer nae een deel Joncken gevaren/maer begost soo hard te waepen / dat de voorschreven Boot/ met achtien Man/daer onder de Schipper Ian Ianſz. wegh dreef tot groote droefheydt van ons alle / sonden het Jacht Fictoria om nae haer te soecken/dan deden niet op / hadden hier legghende met onse twee Schepen 40. Mannen van het beste bevaren Volck verlooren/ 't welck ons dapper smarte.

Den 25. dito/quamen wy te samen voor de Reviere Chincheu, setten 't onder een Eylandt/ by een Dorp / daer de Inwoonders uyt vluchten / bequamen daer ontrent 40. Beesten / daer onder eenighe Verckens/oock een parthy Hoenderen/ het welck ons wel quam tot verversingh/alsoo veel van ons Volck sieck en aen 't water laghen/ die haer hier mede heel verquickten.

Sonden 3. Jachten de Revier in / die 't by een Dorp setten daer sy Landen/en dapper teghen de Chinesen schermutseerden/de Chinesen maeckten 9. Joncken aen malcander vast/en stakense inde brandt en lieten die nae onse Jachten toe drijven/ van meninge om die inde brandt te krijgen/dan dreven mis/wy met ons twee Schepen/quamen den 28. dito by haer / schooten met ons grof gheschut / op een plaetse/ daer van sy met seven Bassen op het Volck vande Jacht en gheschooten hadden/die wacker stant tegen haer hielden/ hoewel die maer 50. in 't getal waren/ daer sy eenighe duysenden sterck waren/ droeghen haer Bassen wegh / een stuck weeghs van haer Dorp/de onse staecken 4. Joncken voor haer Dorp inde brandt / en quamen 's avondts weder aen boort.

Den 29. dito/quam een Chinees over loopen/doch scheen half geck te wesen/wy lichten ons Ancker/en liepen voor een Stadt/schooten daer in/en sy weer met Bassen op ons/raeckten ons tweemael/staken een Jonck inde brandt/de Beer met een Jacht/ liepen aen de andere sijd van 't Eylandt/sagen daer twee groote Dorpen / daer ne-

ven het eene 2. groote Joncken op stapel stonden / resolveerden om dat af te loopen /'t welck wy den 30. dito onderleyden / met ontrent 70. Musquetiers; De In-woonders waren altemael ghevlucht/op een seecker Fort; wy vervolghden haer tot onder 't Fort / sy deden 2. uytvallen/met sulcken afgrijsselijck gheroep en gheschreu / als of de werelt vergingh/quamen lustigh op ons aen/en wy niet willende wijcken / sloeghen malcander met de sabel om de ooren/maer als wy met onse Musquetten een deel vande haren onder de voet gheschoten hadden/sijn sy geritereert/en stelden 't op 'tloopen;sy hadden onse Sarjant / en de Seylemaecker vande Beer onder de voet / ten waer wy haer ontset hadden/ sy hadden doodt geweest; De Sarjant hadden sy de Bandelier van 't lijf gehouwen ; dreven haer al doodtslaende weder in haer Fort. Wy verlooren een Man / sijnde de Barbier vande Beer,doch weten niet/ of hy doodt gheslagen of ghevangen is geworden. Wy staecken de twee Joncken als oock haer gantsche Dorp inde brandt / quamen alsoo 's avondts weder aen boort/met goeden buyt/van Verckens/Bocken/Hoenderen/ en andere plunderaedje / van Huysraedt en andere saecken / de Beesten bereyden wy des nachts/ om 's anderen daeghs onse hart (voor dese moeyelijcke Landt-tocht) weder eens op te halen.

December. Den 2. December/voeren wy weder nae Landt/plunderden noch een ander Dorp uyt / en staecken 't alst voorgaende mede in brandt. Wy kreghen hier een-en-twintigh Canassers ghetweernde sijde/uyt een Pack-huys / en brachten het nevens de andere buyt / weder aen boort.

Des anderen daeghs/seylden wy nae een ander Eylandt/daer een groote Tooren op staet / vonden daer gheen Volck op / settent met hoogh water op vijf-te-half vadem / en inde voor-nacht met het lage water saten wy vast / 't scheen dat hier een gheweldige stroom in ende uyt gaet. Inde selfde nacht met de vloet / sonden de Chinesen 2. brandende Joncken op ons af / die dicht by de Beer (die boven ons gheset lagh) langhs dreven / de eene scheen of hy ons recht voor de boegh soude komen/waer door een groote verbaestheyt in ons schip ontstondt/wy stonden met alleman boven/en den een sey dit/den ander dat; doch ick my versekerende/dat hy mis soude drijven/ maeckten soo groote swarigheydt niet / de Coopman Nieuwen-roode, by my staende/seyde: Schipper laet het tou af houwen / ick onderrechte hem/dat het niet gheraden was het tou af te houwen/ terwijl wy op de wal lagen/en nootsaeckelijck het Schip souden moeten verliesen/en dat de Jonck ons niet begaen kon/ maer den Jonck ons naderende/die nae des Coopmans oordeel niet mis en kond / riep hy/ hou af het tou/hou af het tou. Ick daer-en-teghen riep/ hou niet af/want hou jy het tou af/soo sijn wy het Schip quijt/'t is mis/hou niet. Doe de Coopman sagh dat de maets/die alreede een hou in 't tou hadden ghegheven op-hielden / en my hier in ghehoor ga-

ven / riep hy teghen my : (meenende dat de Jonck alsoo goedt als aen boordt was.) Schipper Bontekoe, sie daer / dats u schuldt ; dat sal ick op u verhalen : Doch ick al bevreest wesende / dat de Maets het tou souden af houwen / riep al / 't is mis / 't is mis / hou niet / hou niet / 't welck oock waer was / want dreef noch soo verre mis / dat hy onse groote Ree / die in 't Cruys stondt / noch mis dreef / hoe wel syn Mast veel hoogher was als onse Ree / alleen onse Scampan die wy achter aen hadden legghen / raeckte inde brandt / die wy doe dryven lieten / soo dat het oock niet veel nader diende / stondt gheweldigh yselyck / want het branden soo gheweldigh of het vol swavel gheweest was / en soude met ons wel haest korte mylen (als men seydt) ghemaeckt hebben. Ick hadde het roer van 't eene boort aen 't ander laten legghen / waer door het Schip een gier maeckten / 't welck (naest Godt) de eenighste oorsaecke was van 't mis dryven.

Den 4. dito / lichten wy ons Ancker / en liepen nae het Eylandt voor inde mondt vande Revier / daer wy de 40. Beesten van ghehaelt hadden / als voor verhaelt is / haelden daer water / en gingen dē 7. dito van daer t' seyl / om weder over nae de Piscadoris te loopen: mits water synde / waeyde ons voor Marsseyl wegh / setten het 's anderen daeghs (door dien wy door 't hard weer geen seyl en kosten gebruycken om 't gat / daer wy recht voor waren / in te loopen) onder het naeste Eylandt / dat bewesten het gat leyt / op 15. vadem.

Den 9. dito / syn wy van ons Ancker gespilt / lieten een ander toegaen / welck tou / nae vier uren leggens / oock brack / dreven doe vande Eylanden af / en dat met een harde storm uyttē N. O. en N. N. O.

Den 10. dito / wierdt ons Schip soo leck / dat wy met twee pompen soo veel te doen hadden als wy konden om boven te houden / hadden wel seven voeten water in 't Schip / en onse achterste pomp was staegh onklaer. Wy hadden achter inde Kamer een party paedje / en een gat inde Kamer raeckende / liep de paedje daer door by de pomp / 't welck onse pomp / als ghesegdt / by nae onbruyckbaer maeckten; waren derhalven gedrongen om de paedje overboort te werpē / want wy vreesden / dat sy al de lock-gatē verstoppen en onklaer makē sou.

Den 13. en 14. is het vaerbaer weer geworden / bevondē ons dicht onder de kust van China, quamen daer by het Schip Haerlem, daer myn broeder Pieter Ysbrantsz. Bontekoe Schipper op was / dat mede garen aende Piscadoris hadde gheweest / en was door dese voorgaende storm oock verdreven / quam van Iapon ; wy hielden met malcander wel vier dagen by / maer dreven meer over stuer als wy wonnen / liepen daerom met malcander te Ree aen de Kust van China.

De 20. nam het Schip Haerlem, wel 7. Scampannē, daer in 36. Chinesen met 3. Jonckē / die met sout / gesoutē Vis en anders geladē waren. Den selfden dito / wierde goet ghevonden / dat wy de ladingh (die het Schip Haerlem uyt Iapon ghebracht had) souden overnemen /

om dat het Schip Haerlem swack en soo ghestelt was / dat het niet langher dorst uyt blijven / en nootsakelijck verdubbelt most / en daer en teghen ons Schip noch sterck en goedt / waren oock weder dicht / ruymden daerom ons Schip op / en begosten des anderen daeghs te laden. Doe quamen daer 2. Chinesen van Landt / met een Scampantjen aen 't Schip Haerlem, brachten een deel Appelen / Hoenderen / en Verckens aen boort / voor welcke daet / sy hem sijn Jonck weer gaven. Haelden hier voort ons water / maeckten ons weder klaer om t' seyl te gaen / leyden een wangh op onse Focke-mast en Ree.

1623. Januarij. Den eersten Januarij / wierter goedt ghevonden / dat den Opper-stierman Ian Gerritsz. de Naeyer, met ontrent 'tsestigh persoonen / van 't Schip Haerlem, op ons Schip souden komen. En onse Onder-stierman Geleyn Cornelissz. is nevens andere / weder overgegaen op 't Schip Haerlem, om alsoo nae Batavia en voort nae 't Vaderlandt te gaen. De Coop-luyden waren ten dien eynde besich om brieven te schrijven / de eene nae Batavia en de ander nae de Piscadoris. Wy setten wel 84. Chinesen over aen 't Schip Haerlem, dat den 4. dito van ons t' seyl gingh nae Batavia. Des nachts haelden de Chinesen een Jonck / dicht by ons Schip van daen / hoe wel wy na haer schooten / ginghender evenwel me deur / wy hadden gheen Sloep om haer nae te jagen.

Den 5. dito / quamen de Chinesen om en by ons visschen / 't scheen dat sy wisten / dat wy gheen Sloep hadden / daer onse Timmer-luy daghelijckx mee besich waren / om een te maecken. Wy hadden een half sleten seyl van 't Schip Haerlem gekregen / daer af maeckten wy tot de Schuyt / en ons Schip wat ons noodigh docht / hielden des nachts goede wacht / vreesden voor branders / die de Chinesen ons souden konnen toestueren.

Den 7. dito / ginghen wy t' seyl om Zee te kiesen: maer door contrarie wint mosten weder te rugh / liepen op onse oude Ree / namen in 't seylen een Jonck / daer wy drie kabels nevens ander tou-werck uyt kregen / en staken de Jonck inde brandt. Het Volck wasser uytgevlucht / welck tou-werck ons heel wel te pas quam.

Den 9. en 10. dito / kregen wy onse Schuyts seyl / Mast / Swaerden en ander tuygh weder klaer / bleven noch al door onbequame wint leggen.

Den 11. dito / sagen wy tegen den avondt / twee Joncken onder de wal / de Coopman wilde datmen met de Boot daer nae toe soude varen / maer het docht my ongheraden / om dat het tegen den avondt was / en gantsch leelijck weer / en stondt gheschapen noch harder te sullen waeyē / want sacher gans onweerigh uyt, oock seyde ick / datmen het Volck soo licht niet behoorde te waghen / b leef daerom achter / begon teghen de nacht oock soo te waeyen / dat wy blijd' waren / dat de boot aen boort was gebleven.

Des anderen daeghs 's morghens / sijn wy met de Boot nae een

Jonck gevaren/die de Bay op laveerde/ doch eer wy daer by waren/ quamen 4. Oorloghs Joncken hem te hulp/ die geweldigh na ons schooten / en alsoo 't dicht aen Landt was / daer wel duysent menschen/soo 't scheen/op strand stonden met geweer/ mosten hem verlaten/en voeren weer nae boort.

Den 14.dito/'s nachts inde eerste wacht/ ben ick met de boot nae een ander Jonck ghevaren/die haer te weer stelden/ schooten wel 2. glasen teghen ons / en alsoo wy te verd van 't Schip dwaelden / en weynigh aparentie was haer te krijghen / quamen wy inde daghwacht weder aen boort.

Den 15.dito / was de Stierman met de boot weer by een Jonck die van Teysing quam/daer sy heftigh tegen doende waren/maer mosten hem verlaten/hadden 3.gequetsten/daer onder een gants dootelijck/want was met fenijnigh geweer door schooten.

Den 18.dito/ben ick met de boot ghevaren/ nae 5.Joncken / eene gingh sijn gangh/en de ander vier korten malcander op zy / en stelden haer schrap met Schilden/Swaerden/Pijlen en Bassen/ want 't waren Oorloghs Joncken / soo dat wy nae een kleyn ghevecht wederom keerden / de Joncken peurden ons nae / ons Volck in 't Schip dit siende/en vreesende dat sy de boot souden aentasten/maeckten de twee achter stucken klaer / om nae haer te schieten / want het was dicht by 't Schip/ wy waren geen duysent treden van 't schip af/wy gijden het seyl op/en streken de Fock neer / en roeyden vlack inde wint op. Sy inde Joncken dit siende / keerden van ons af. 'S avondts quamen wy weer aen boort/en gingen den selfden nacht noch onder seyl/hadden de wint N.W.

Den 19.dito/'s morghens waren wy ontrent een mijl buyten de wal/of vande hoeck van Teysing,hadden Peter Blanca S.O.van ons ontrent 5.mijlen/'t welck leyt op de hooghte van 22.graden 20.minuyten / seylden langhs de wal / op den selfden dagh kreghen ons Volck rantsoen/een flap-kan water daeghs.

Den 20.dito/liepen door contrarie wint/ met de Sonnen ondergangh/weder ten Ancker op 17.vadem/ontrent 6. mijl buyten lant N.ten O.van Catsje,alsoo wy gheen voordel saghen te doen met seylen. Hier brack ons tou stucken / mosten daerom de seylen daer weer by setten/doch quamen door hard weer / des anderen daeghs weder te reed' ontrent 8.mijlen beoosten Teysing.

Den 22.sonden wy de boot uyt/bet nae Landt toe/ om te vernemen ofter geen beter Reed was te vinden; seylden op haer rapoort/ tot ontrent een half Kartous schoot vande Wal / op een goede Rede.

Den 23. 's morghens/noch al contrarie wint uytten N.O. met koel weer.

Den 24.dito/storf die persoon/die 9.dagen te vooren soo deerlijck gequetst was/was genaemt Hendrick Bruys van Bremen.

Den 25. dito/ kregen onse Timmerluy de Sloep meest klaer.

Den 27. dito/ is onse Coopman Nieuwen-Roode, met de Sloep en Boot na Landt gevaren/ om te sien of wy geen water souden konnē krijgen/ dan en dee niet op / sagen eenighe Joncken inde Revier leggen/ daer wy 's achtermiddaeghs een cherge met musquetten tegen hadden/ maer sy schooten met bassen/ en ginghen onder seyl/ soo dat wy vruchteloos wederom quamen.

Den 28. nam onse Stierman een kleyn Jonckjen met gedrooghde en gesouten Vis geladen/ met 8. Chinesen, die het datelijck op gaven.

Den 29. en 30. dito/ hebben wy verscheyden tochten/ soo na Joncken als Visschers gedaen/ maer niet bekomen/ als een Visscher met 5. man/ en water gesocht/ 't welck ick den 31. dito vont/ dat heel goet was/ en gemackelijck om halen.

Februarij De navolghende dagen tot den 7. Februarij/ haelden wy ons water/ was alle dagen lelijck variabel weer/ en contrarie wint/ om onse reys te verborderen.

Den 8. dito/ voeren wy met Boot en Sloep nae Landt / met 27. musketiers om een Landt-tocht te doen; quamen in een Dorp/ daer het Volck uytgevlucht was/ marcheerden een weynigh Lantwaert in/ vonden een troep Buffels/ daer wy der 17. van t' Scheep brochten met 4. Verckens en ettelijcke Hoenderen/ was alle dagē lelijck weer.

Den 10. dito / is de Coopman Nieuwen-Roode met schuyt en boot weder aen Lant gevaren/ met 25. musketiers/ trocken Landtwaert in/ quamen in 2. Dorpen/ daer het Volck alle uytgevlucht was/ staken bey de Dorpen inde brandt/ en quamen weer aen boort.

Den 11. dito/ is onse eene Jonckjen omgevallen en gesonckē/ doch de Mast (die 14. Palmen dick en 59. voeten langh was) kregen wyder noch uyt / onse boot voer weder nae Landt om stroo voor de Buffels te halen.

Den 12. dedē wy weer een Landt-tocht/ met 50. gewapende mannen/ liepen twee Dorpen af/ saghen eenige Buffels/ maer kosten die niet vangen; kregen eenige sacken met loock/ en uyen/ en quamen na dat sy wel 2. mijlen in 't Landt geweest hadden/ weer aen boort.

Den 15. dito / is onse Opper-Stierman inde boeyen gheset / om datter brant in sijn Kamertje geweest was / doch wierder 's avonts weer uytgelaten. Onse Timmerluy maeckten een wangh op onse groote Mast.

Den 18. setten wy een Man overboort / die de voorgaende nacht ghestorven was. Wy deden meest alle dagen tochten/ soo met ons Jonckjen/ Schuyt/ als Boot / nae Visschers en Joncken / maer konden niet bekomen/ was meest alle dagen/ kout lelijck weer.

Den 20. dito/ namen wy een Jonck met 14. Chinesen, seyden ons dat sy uyt de Revier Chinchieu quamen/ als oock dat den Heer Commandeur Cornelis Reyersz. met die van Chinchieu verdragē was/ doch namen hem evenwel me/ en losten sijn waren in ons Schip. Verstelden

stelden met wangen en anders/onse Masten en Boegh-spriet.

Den 10. Meert/deden noch alle dagen alst weer was/eē tocht om water. Op desen dagh wierde uyt ons Schip een Vogel(soo hy inde Lucht vloogh)geschooten. Martius.

Den 14.dito/voeren wy meest met alleman aen Lant/haelden onse boot op 't strandt/ om hem te calfaeten en schoon te maecken/quamen des avondts wederom.

Den 17.dito/ sterf een vande Boots-gesellen/genaemt Claes Cornelissz.van Middelburgh.

Den 18.dito/ongh estadigh weer/met Donder/ Blicxsem/en Regen. Des nachts sterf de Onder-stierman/Ian Gerritsz. Brouwer van Haerlem, die/ ontrent vijf-te-half weeck gheleden/ Onder-stierman gemaeckt was.

Den 20.dito/des nachts sprongender 3.Chinesen overboort;meenden met de boot door te gaen / maer alsoo de wacht het gewaer worden/kregen de eene weder/maer de ander twee verdroncken.

Dē 30.dito/ kregē wy twee Jonckē met eē Visscher/met 27.man.

Den 2.April/setten wy twee Chinesen aen Landt/die ons beloofden verversingh te brenghen voor haer rantsoen / den eene was ghequetst en den ander heel oudt. April,

Die 5.dito/sagen wy twee Chinesen in onse Hout-Jonck staē/en riepen datmen haer aen boort halen sou. Sonden onse Scampan na haer toe/bevonden dat de eene een vande selfde was/ die wy op dē 2. deses aen Landt hadden geset. Sy waren 's nachts van andere Chinesen aen onse Hout-Jonck gebrocht:brachten met haer/Hoenders/Eyjeren/een Vercken/Sitroenen/Appelen/ Suycker-riet en Toeback/van elcx wat;tot danckbaerheydt van hare ghe schoncken vryheydt. Voorwaer een groote deught/beschamende veele Christenen/ die als sy uyt de knip zijn/dicwils weynigh om haer beloftē denckē.

Den 6.dito/ resolveerden wy de eene Jonck te sloopen / het hout daer van in de ander te laden/en die me na de Piscadoris te nemen/alsoo sy daer wel brant-hout van doen hadden. Den 7.setten wy de voorsz 2.Chinesen weder aen Landt. Den 8. dito/ quammer een Prautjen met twee andere Chinesen aen ons Schip/ en brachten ons(als de voorgaende)eenige ververschingh/als Appelen/Eyeren/ eenighe potten met Arack / waer voor wy haer beloofden twee Mannen te sullen vry geven/ eene die ghequetst was en een ander/op voorwaerde/dat sy ons meer ververschinge souden brengen/ gaven haer oock 25.rejalen aen gelt/ om daer Verckens voor te brenghen/ en lietense daer op nae Landt toe varen. Des nachts is onse Jonck(daer wy mede doende waren te slooppen)gesoncken.

Den 9.en 10.dito/ haelden wy water soo voor de Jonck / als ons schip/ en setten 17. man van ons Volck op de Jonck/ om met malcander na de Piscadoris te seylen/ soo drae het wint en weer was.

Den 11.dito/quamen de laetste 2.Chinesen weder van Landt/ met haer

haer brengende 5. Verckens/een parthy Eyeren/Vyggen/Appelen/ en ander goet.

Den 12. waeyden een gheheele storm / streecken onse Rees neer/ een Chinees Prautjen dreef van ons wegh/met een van onse Maets/ sonden de Sloep daer na toe/haelden hem daer uyt/maer het Prautjen kosten sy door de harde wint niet op roeyen / haddent achter de Sloep gebonden/lieten het eyndelijck drijven/en quamen weer aen boort.

Den 13. dito/lieten wy de Chinesen, die ons de verversinghe ghebracht hadden/ weder nae Landt varen / met haer beloofde twee Landtslup.

Den 15. dito/waren die Maets inde Jonck doende/ om een Bas te beproeven / die sy op een nieu roopaertje ghelepdt hadden / laden het met dubbelt scherp / settent met de mondt nae de deur vande Jonck / met soo komter een Jonghman uyt een vande ruymen/ gaet inde deur staen/om sijn water te maecken/niet wetende van de anderen haer doen ; daer op komt een met de lont-stock vande ander kant/(de Jonghman niet siende) en steeckter de brandt in / en schiet de Jonghman door sijn been. Voorwaer een droevigh ongeluck/ en groote onvoorsichtigheydt van den aensteecker.

Wy slachten/ in ons Schip/ des achter middaeghs een Buffel/ met een Vercken / om alsoo des anderen daeghs onse Paesch-Feest daer mede te houden.

Terwijl de Maets doende waren / plock-haerden onse Domine met een Assistent,die beyde in de boeyen geset worden.

Den 16. dito/sijnde Paesch-dagh, wierden sy beyde daer weder uyt ghelaten. Doe quam het Volck uyt de Jonck altemael in ons Schip/om de Predicatie te hooren/en bleven voort onse gast op de Buffel. Des ander daeghs / quamen sy weder om Predicatie te hooren / was alle daghen onghestuymigh weder / en variabele winden.

Den 19. dito / werdt de Jonghman / die in sijn been gheschoten was/het been afgheset/die ontrent een uer daer nae sturf.

Den 20. dito/ongestuymigh weder/uyt den O.N.O. schooten onse stenghen/lieten noch een Ancker vallen/sacher uyt/ oft al stucken waeyen sou wat om en an was. De 2. Chinesen die den 13. van ons Schip waren ghescheyden/quamen weder aen boort/ brochten ons weder eenighe verversingh / seyden ons / datter wel twee hondert Joncken gelijck souden komen om ons te verneestelen/ maeckten ons daerom (op die waerschouwinghe) van alles klaer / om haer/ soo sy quamen/ te begroeten.

Den 27. dito/setten wy onse Scampan in 't Schip/ en 2. Visschers Prauwen daer uyt/die de Jonck in sette/verlanghden om t' seyl te gaen/ want dorsten daer niet wel langer blijven; doch door dien dat het alle dagen soo sterck waeyde en stormde / kosten niet wel 't seyl komen/

komen/te meer/om dat de wint ons tegen was.

Den 28. brachten wy 20. Chinesen in de Jonck / om die nevens de onse aen de Piscadoris te brengen.

Den 29. dito/'s morgens met redelijck weer / de wint O. N. O. gingen wy 't seyl met onse Jonck/doch hadden veel omswervens in Zee/door harde contrarie wint/en anders.

Den 1. May/ongestadigh weder/des morgens sagen wy dat onse Jonck van ons gedwaelt was / doch ten laetsten saghen wy hem een groot stuck in Ly van ons/lagh heel in onmacht / sijn seyl was wegh ghewaeyt/vonden daerom goedt / alsoo het heel hard begon te waeyen/het Volck daer uyt te lichten/ Ick voer ten dien eynde met de boot heen/namen het Volck over/doch konden nevens ons Volck die 16. in 't getal waren / niet meer als thien Chinesen over krijgen/ de andere waren schuyl ghekropen / de wint begon oock hard op te steken / soo datter noch thien Chinesen inde Jonck bleven en wegh dreven. Quamen des middaeghs weder aen boort / gisten ons ontrent 8. mijlen buyten de Oostelijckste Eylanden van Macou te wesen. En alsoo hier een gestadige wint waeyt/ontrent half jaer om half jaer/dat men het Moson noemt/soo kan die gheene/ die te laegh vervalt/'t zy aen de eene of ander kant vande Piscadoris niet wel opwaert aen komen/door dat/dat Moson weder verloopen is/swurven om die oorsaeck hier lange tijdt/ dan eens settende/ dan eens seylende/ eer wy inde Piscadoris quamen. Leden oock veel ongemack van storm/en sieckte/by gebreck van verversinge;jae warẽ op het laetste van 90. mannen boven 50. gesonde mannen niet van ons eygẽ Volck. In onse wegh ontmoeten wy noch een Chinesche Jonck/ kostelijck geladen/eenighe duysenden waerdigh/die nae de Manieljes wilde;namen hem/ hadde wel 250. sielen in/nam het Volck meest over op ontrent 20. a 25. man nae/ en stelden 15. a 16. man van ons Volck daer by/en bonden de Jonck achter aen ons Schip/en sleepten hem. Mayus.

Wy hadden doe ettelijcke hondert Chinesen in ons Schip/ waren bevreest dat sy ons overweldighen souden/ want wy/ als verhaelt/ maer 50. gesonden mannen sterck waren. Lieten al ons Volck met geweer op zijd' gaen/even oft altemael Officieren waren.

Des nachts lieten wy al de Chinesen in 't ruym loopen/setten dan een stut boven op 't luyck/en behingen het over al met lampen / dat het onder 't verdeck licht was;en by 't luyck hielden 5 a 6 man/ met bloote sabels de wacht/ en des morghens deden wy het luyck op / en lieten de Chinesen boven komen/om haer gevoegh en anders te doen/ waer door het krielde van menschen op 't Schip. Ick was dickwils inde Kejuyt ghegaen om te slapen / maer konde niet/ als ick boven quam/soo maeckten de Chinesen datelijck ruymte/gingen aen beyde sijden/op haer kniejen leggen/met de handen t' samen/soo dat sy als Lammeren waren. Daer wierde verhaelt/dat onder haer een prophetye was/dat haer Landt ingenomen soude worden/van mannen

met roo baerden; en alsoo ick een rood' baert had/schenen sy dieshalven my met meer vreese te aenschouwen. Doch dit was soo het seggen/hoe het is/is Godt bekent. Wy dorsten haer evenwel niet vertrouwen. Sy gingen 's morgens langhs de boordē van 't Schip/en inde rustē sitten/reynighdē en kemden haer. Sy hadden sulck langh hayr / dat het veele / als sy over eynde stonden/ tot de waden vande benen hingh/'t welck sy met een drap/vlechts gewijs/op haer hooft leggen/steecken daer een pen door die 't vast houdt / met de kam daer teghen aen / wy brachtense alle inde Piscadoris, daer worden sy alle/ nevens de andere Chinesen, die wy / en andere Schepen en Jachten daer ghebrocht hadden / 2. en 2. aen malcanderen ghesloten/ mosten aerd' aendragen tot het Fort/jae doe het Fort ghemaeckt was/waren der wel 14. hondert in 't getal/ die doe meest nae Batavien wierden gebracht/ en aldaer verkocht. De Piscadoris was onse rende-voesplaets/als verhaelt is/daer wy stee hielden/en voeren daer van af en aen/en namen alle Chinesen die wy krijghen konden/ en brachten die daer by een. Terwijl wy hier inde Piscadoris laghen / kreghen wy sulcken orkaen/ dat al de Schepen bykans op 't droogh waeyden/ onder alle onse Jonck/ waeyde geheel op 't Landt.

Inde Piscadoris leggende / kreegh ick een brief van Batavia, door Christaen Fransz. van mijn Broeder Pieter Ysbrantsz. Bontekoe, die/ als voor verhaelt is/ Schipper op 't Schip Haerlem was / die den 4. Januarij op de Kust van China , van ons/ nae Batavien gingh/ schreef my: dat onsen Broeder Iacob Ysbrantsz. 't voorgaende Jaer oock voor Schipper in Indien was ghekomen uyt Hollandt, wesende doe met ons drie gebroeders in 't Lant/alle drie Schippers/verhaelde dat Iacob met het Schip Mauritius in Compagnie van 't Wapē van Rotterdam, heel miserabel aen quam / hadden onder weegh yder ontrent 275. man verlorē. Het Wapen van Rotterdam had soo veel gesont volck niet behouden/dat het sijn seylen kost gebruycken. Iacob quam in de Straet van Sunda by 2. Jachten die Iacob voor Batavia brochten/ maer 't ander Schip had Iacob gelaten aende Suyt-sijde van Iava, daer hy met Jachten en Vaer-tuygh na toe wierde gesonden/om het te soecken/vonden hem/en hy wierter Schipper op gemaeckt/wiert nae Ambona ghesonden: schreef oock dat den Heer Generael Koen met het Schip daer Iacob mede in 't Landt quam/ te weten Mauritius, uyt Oost-Indien nae Hollandt was vertrocken den 2. Februarij 1623. in Compagnie van noch 3. Schepen/ en dat den Heer Pieter de Carpentier daeghs voor het vertreck van den Heer Koen tot Generael over Indien gestelt was &c. Daer quamen doe oock veel Huysgesinnen uyt Hollandt op Batavia, soo met het Wapen van Hoorn , daer Schipper op was Pieter Gerritsz. Bieren-broots-pot, en andere Schepen. Daer trouwden oock veel Hollanders op Batavia , soo dat vele haer hier vast maeckten/ om soo licht niet te vertrecken.

October. Den 25. October / isser by den E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz.

Reyersz. en sijne Raden gheordonneert/ dat wy met ons 5. Schepen (te weten het Schip Groningen, Samson, Muyden, Erasmus, en Victoria, welck laetste om reden niet mede gingh / onder den Commandeur Christiaen Fransz. souden gaen/ nae de Reviere van Chinchieu, om de selfde beset te houden/ datter geen Joncken na de Manieljes, of andere onser Vyanden plaetsen souden varen / en aen haer te versoecken/ gelijck wy dickwils en gestadigh ghedaen hadden/ den vryen handel met haer op Tajouan, en haer als dan alle vreed en vriendtschap aen te bieden; doch indien sy hier in niet wilden consenteren / haer den Oorloogh aen te doen/ te water en te land'/ waer het selfde met avontagie en tot voordeel vande Compagnie kan geschieden/ gelijck dat selfde breeder was uytgedruckt inde instructie / ons vanden E. Heer Commandeur en sijne Raden mede ghegeven. Gingen dien selfden dagh noch t' seyl.

Den 28. dito/ quamen wy voor de voornoemde Revier/ setten het onder het Eylandt met de Pagoden, daer al 't Volck was af gevlucht/ behalven een oudt man / die wy vonden; lieten / ghelijck onse ordre was/ een witte vlagge waeyen/ hopende datter yemandt van Aymuy, by ons soude komen/ om ons te verspreecken.

Den 29. dito/ wierdt onder ons goedt ghevonden / datmen op yder Schip 30. a 40. swabbers soude maecken/ en 8. a 9. balijs met water/ als oock een deel leeren emmers langhs 't Schip souden stellen/ om (of de Chinesen ons met Branders toe quamē) de brant te uytten/ als oock/ datmen scherpe wacht soude houden/ en dat twee schuyten een derden deel van een mijl vande Schepen / alle nachten / op de wacht souden leggen/ oock om water te halen/ roepdē de stucken op/ en waren wel op onse hoede. En alsoo niemandt van Aymuy by ons quam/ schreven den 30. dito/ een brief aenden Totock van Aymuy, en bestelden die met die oude Chinees, die wy op 't Eylandt vonden. Wy schreven dat wy aldaer gekomen waren/ om met haer den handel en vrede te versoecken/ gelijck wy inde voorige conferentie tusschen haer en ons gehouden/ gedaen hadden/ en voort eenighe complementen/ tot sulck schrijven wel voeghende / publiceerden oock dien selfden dagh/ dese navolgende Ordonnantie/ op alle de Schepen.

Ordonnantie, waer naer sich het Volck vande Schepen, leggende inde Reviere van *Chinchieu* sullen hebben te reguleren.

ALsoo wy met ons vier Schepen, alhier inde Reviere van *Chinchieu* legghen, om soo veel als moghelijck is, die van *China* 't uytvaren naer *Manilha* ofte eenige andere onser vyanden plaetsen te beletten: derhalven wel te vermoeden is,

dat de *Chineesen* niet sullen naer laten hun uytterste devoir te doen, om('t zy met openbaer gewelt, onder schijn van vrede, ofte andere bedrieghelijcke middelen) met hare Brandt-Schepen, (diese mette stroom souden mogen af seynden) ons van hier te drijven: waeromme hoogh-noodigh is, datter voor al in alle de Schepen ofte Boots en de Chaloupen ('t zy datse aen boort ofte een stuck boven stroom vande Schepen, als uytleggers mochten leggen) goede scharpe ende behoorelijcke wacht wordt ghehouden: Ende alsoo bevinden dat de selve dickmalen by de Matroosen seer slechtelijck werden waer genomen, sonder acht te nemen, wat schade ende onheyl daer door te verwachten hebben; Werdt hier mede by den E. Commandeur *Christiaen Francxz*, ende Raet gheordonneert ende bevoolen, ghelijck wy ordonneren ende beveelen midts desen, aen alle Scheeps Officieren ende Matroosen, niemant uytgesondert, dat yder sijn wachte ter plaetse daer hy soude mogen gestelt werden, behoorlijck sal waernemen, op pene dat de gene, die slapende ofte ter contrarie doende, bevonden werdt, driemael vande Rhaa sal vallen, ende met hondert slaghen voor de Mast gheleerst werden. Ider wacht sich voor schade, alsoo dese voorsz. Ordonnantie sonder eenige dissimulatie aende Contraventeurs, naer behooren sal ghe-executeert werden, want 't selve in æquiete ende naer gelegentheyt der saken alsoo bevinden te behooren. Actum in 't Schip *Groningen*, legghende inde Reviere van *Chinchieuw* desen 30. October 1623.

November. Den 1. November / quammer met een Scampan, een Chinees ghenaemt Cipzuan, aen ons boort / sey soo wy om vrede en den handel te versoecken quamen / dat het aen haer syde niet en soude manqueren / alsoo de ingesetene daer alle wel toe genegen waren / en gaf ons voort goede hoope van een goet succes. Seyde oock / datter wel 300. Chinese Coop-luyden vergadert waren gheweest / en hadden besloten een request aenden Combon van Hockzieu te presenteren / en te versoecken om met ons te mogen handelen / alsoo sy (soo hy seyde) door den Oorlogh haer goet verloren / en soo den Oorlogh continueerden / geschapen stont om t' eenemael te verarmen; resolveerden daerom instantelijck den handel en vrede met ons aenden voorschreven Combon te versoecken. Desen Cipzuan seyde vorder / datter ter plaetse daer hy woonachtigh was / een Kluysenaer of Eremijt in 't gebergthe woonde / die van grooten afcomste was / en hadde machtigh rijck (meene oock Banderijn over die Provincie) geweest / hebbende hem nae 't overlijden van sijn Huysvrou / die hy seer lief hadde / tot dese eensaemheydt begheven;

dede

dede nu niet anders (soo hy seyde) als arme luyden/ die gheen middelen en hadden/ haer saecken by de grooten uyt te rechten; was alsoo by de grooten en by de kleynen in hooge achtinghe en aensien; jae hy wierde voor een Propheet/en sijn woorden voor prophetien ghehouden / seyde oock / dat hy desen Cluysenaer het verschil / tusschen ons en haer te kennen had' ghegheven/en hy oock verstaende/dat de grooten preperatie maeckten/om ons te beoorloghen/ was hy (seyde Cipzuan) by haer gegaen/hun voorseggende/dat (soo sy ons den Oorloogh aen deden) sy haer staet in perijckel souden stellen. Waer over Christaen Fransz. den voornoemden Cipzuan vraeghde / ofmen met die Cluysenaer niet te spraeck en soude konnen komen / om hem ons oprecht en eerelijck versoeck / met alle omstandigheyden te vertoonen; 't welck Cipzuan beloofde te sullen beschicken / en twijffelde niet/ of soude dat wel verwerven by hem/en seyde: Dit sal ick doen/ om dat ghy ghelooven sult/dat ick het goedt met u meene. Daer op is hy vertrocken/verklaerde/steels-gewijs by ons gekomen te zijn.

Den 3. dito/is Cipzuan met de geseyde Cluysenaer, nevens noch een Chinees, aen ons boort ghekomen/ wy verklaerden hem de oorsaecke van onse komst/en wat onse meninge en versoeck was/die (nae datter eenige reden weder-sijds waren ghevallen) ons beloofde sijn uyttersste devoor te sullen doen / om de saeck tot een goedt eynde te brenghen / gaven hem een brief (van den selfden in-houdt/als die wy met den ouden Chinees ghesonden hadden) aen den Totock. Hy beloofde die self den Totock te behandigen. Twee a drie dagen daer na/quam Cipzuan weder by ons / en bracht antwoordt op de onsen / waer in den Totock schreef: Dat hy verstaen hadde/ dat wy met onse Schepen onder 't Eylandt met de Pagoden gearriveert waren/ den vrede en handel met haer versochten/ 't welck hem lief was / soo wy het met goeder herten meenden/en niet ghelijck wy voor desen / met valschheydt en bedroch (ghelijck hem beliefde te schrijven) gedaen hadden/ soude dan wel mogelijck zijn om een goet accoort te maecken/ hadde ons inde laetste conferentie met ons ghehouden/twee weghen gewesen/te weten: De gevanghen Chinesen in vryheydt te stellen/en Pehoe, by ons genaemt de Piscadoris te verlaten/ en hadden gheen van beyden willen accepteeren / waer door de handelinghe doe vruchteloos afliep. Wy antwoorden/dat onse meninge goedt was/en altijdt geweest hadde. Hy schreef wederom / dat hy verstaen hadde/ dat wy ghekomen waren om de Chinesen te berooven/en gheen gelt of Coopmanschap mede brochten om te handelen; waer op hy versocht/dat wy onse meninge souden verklaren. Waer op wy weder aen hem antwoorden; dat onse meninghe goedt was/en niet anders als vooren den handel versochten. Hy schreef wederom/ de wijle wy persisteerden by onse goede meninge / dat wy dan een Capiteyn by hem souden sendẽ/om van alles met hem te handelen/en een Vrede/ of Bestant tusschen malcanderen te sluyten/voor een deel Jaren/of

voor eeuwigh. Wy versochten daer op aenden voorschreven Totock, dat hem soude gelieven toe te laten/dat wy met een Jacht/voor Aymuy mochten komen/om dicht byder handt te zijn/ want dese sake beter van nae by/als van verre konde afgehandelt worden. Hier toe kreghen wy met den naesten licentie / om met 1. a 2. Schepen voor Aymuy te mogen komen. Hebben eyndelijck den 13. dito met malcander goet gevonden/dat onsen Commandeur Christiaen Fransz. met de Jachten Muyden en Erasmus naer Aymuy soude seylen.

Den 14. dito/vertrocken de Jachten/die des anderen daeghs voor Aymuy quamen / en wy met de twee Schepen bleven onder het Eylandt legghen.

Tusschen den 17. en 18. in de nae nacht / ben ick met de boot nae onse Jachten gevaren/om eens tijdingh te hebben / hoe de sake met haer gheleghen was / want het begon ons te verdrieten/ dat het soo langh duerde / daer het voor haer vertreck soo nae by scheen ; maer onder weegh sijnde / dicht by de Jachten / saghen wy dat het eene Jacht inde brandt stondt / en het ander hadde oock 3. Branders aen boort/ en voeren in groot perijckel door een groote menighte Vaertuygh/van Scampantjes en eenige Oorlooghs Joncken / en sagen ontrent 50. Branders/voeren aen 't Jacht Erasmus, dat door kloeckmoedigheydt de eene Brander hadde uytghebluft/ en de andere twee van haer ghekreghen / soo dat sy miraculeusselijck van dat perijckel verlost wierden ; maer het Jacht Muyden , raeckten sijn Fock en Voor-marsseyl stracx in brant/en scheen niet te helpen/ verbranden en sprongh voort met Volck met al/ sijnde een deerelijcke sake. Wy ginghen terstondt nae onse Schepen/ met het Jacht Erasmus. De Vrienden van Erasmus verhaelden ons / hoe sich de saecke tot soo verd hadde toe gedragen/ seyden: Met dat sy voor Aymuy ghecomen waren/kregen sy terstont eenige Gedeputeerden aen boort/ versoeckende dat eenighe vande Hoofden aen Landt / by den Totock souden komen / om van de saecke mondelingh met malcander te spreecken/ 't welck by den Commandeur beleefdelijck wierde afgheslagen/hem excuserende gheen bequame Tolcken daer toe te hebben; maer soo 't den Totock geliefde/soude eenige vande sijne senden/met volle macht/ om met ons een accoort te sluyten. Daer op voeren sy weder nae Landt; weder komende seyden: Dat den Totock haer volkomen hadde geauthoriseert/en volle macht ten dien eynde gegeven / en dat alles wat van haer met ons gesloten sou worden / vast en onverbreeckelijck van hem soude ghehouden en van waerden ghekent worden. Sijn daer op met malcander in handelingh getredẽ/en geaccordeert/ en besloten/ dat sy in Teyowan met ons souden komen handelen/ en aldaer soo veel sijde waren brenghen / als ons Capitael soude strecken: Datse op de Manilha, Cambodia, Siam, Patany, Iamby, Andrigerry, ofte op eenige andere plaetsen niet en souden varen/ als met pas van ons : datse oock 4. a 6. Joncken nae Batavia souden senden / om al-

daer

daer met den Heer Generael te spreecken/wegen de saecke vande Piscadoris,daer sy ons garen af hadden. Dit accoort Solemneel ghemaeckt sijnde/voeren sy aen Landt; quamen daer nae wederom aen boort;versochten dat eenighe Capiteynen by den Totock aen Landt geliefden te komen: dat het accoort op de eene sijde in 't Chinees, en op de'ander sijd in Duyts soude geschreven en beswooren worden / op dat den Totock den Combon van Hockzieuw' mocht schrijven; alsoo in sijn presentie geschiedt te zijn/ brachten met haer drie Manderijns tot Oftagiers, en(nae haer gewoonte)drie pijlen tot verseeckerheydt.

Mandenrijns zijn Gouverneurs of Oversten, dan daer sijn noch Manderijns die onder de Opper-Manderijn staen van de Provincie van sulcke schijnen dese drie gheweest te zijn.

De Commandeur Christiaen Fransz. met de Raden vande Jachten/ hebben daer op goet gevonden / dat hy Commandeur self/ met Doede Florisz.Craegh, Schipper op Muyden, en Willem van Houdaen, Opper-Coopman op Erasmus,haer aen Landt souden vervoeghen/om het boven geschreven te verrechten. Aen Landt ghekomen sijnde/ met ontrent 30. Man / onder ander oock de Schipper van Erasmus Ian Pietersz. Reus, wierden daer(soo 't scheen) heel wel ontfanghen. Sy stelden Tafels op Strand' voort Boots-Volck / disten wacker op. Den Commandeur belasten Ian Pietersz.Reus,dat hy op de Maets passen sou / om die stracx weer nae boort te schicken / en sy wierden gelept na 't huys vanden Totock, 't scheẽ dat sy de Bootsgesellen sochten droncken te maecken/de Mandorijns dienden de Tafel / wilden dat Schipper Ian Pietersz. Reus mede opwaerts nae de Totock soude gaen. Hy geliet hem of hy noch volgen sou/maer siende (soo hy hem inbeelde) dat het gheen klaer-schapen werck was/ dede de Maets opstaen / en datelijck inde boot vallen / en voer met haer nae boort. 'S avondts (ghelijck het besproocken was)gingh de Stierman Moses Claesz.van 't Jacht Muyden, met een ghemande Sloep nae Landt / om onse 3. voornoemde Raden te halen. Aen Landt komende/wierden vande Chinesen ghehouden/ 't Volck inde Jachten wisten niet wat sy dencken souden/ waerom dat de Sloep en onse Raden soo langh aen Landt bleven / vraeghden daerom de Oftagiers,waerom de onse niet weder en quamen / antwoorden: Sy sijn vrolijck; maer die vrolijckheydt is wel af te meten / want inde selfde nacht/ontrent vier uren voor daegh/quamen sy(als voor verhaelt is)met wel vijftigh Branders / om de Jachten te vernielen/ gelijck sy 't eenẽ deden/&c. De Chinesen hadden oock eenigh Chinees bier aende Jachten gesonden/daer sy vergif in ghedaen hadden/ om alsoo ons Volck te vergeven/maer wierde sonder schade by ons bekent/ 't scheen dat Godt het niet beliefde. Dese tijdinghe smarten ons alle dapper/want was een groot verlies voor ons/ en een Godeloos schelm-stuck vande Chinesen, dan Godt sal alles te sijnder tijdt oordeelen.

Ter wereldt en is geen booser fenijn:
Dan Vriendt te schijnen en Vyandt te zijn.

Den

Den 18. dito/haelden wy eenigh brandt-hout uyt de Huysen/op 't Eylandt met de Pagoden daer wy onder laghen/ dan resolveerden te verseylen/aen de Noort-syde vande Revier/om aldaer te vryer voor de Branders te legghen/ want wy sagen nu wel datse gheen vriendtschap/maer vyandtschap met ons sochten.

Den 19. dito / quam het Schip de Engelsche Beer uyt Iappon by ons/die wy alle ghelegentheydt van ons wedervaren verhaelden/ en om dese en meer andere oorsaecken / is den Raedt van de Schepen vergadert/ in het Schip de Beer, en besloten 't gene uyt dese navolgende Resolutie verstaen kan worden.

Resolutie ghenomen by de Over-Hoofden vande Schepen den *Engelsche Beer, Samson*, en *Erasmus*, op den 24. November, voor de Revier van *Chinchieu* Ao 1623.

ALsoo (op den 11. November uyt *Iappon* vertreckende, tot meerder verseeckeringe van onse reyse nae de *Piscadoris*) goet gevonden was, de Kuste van *China* aen te doen, soo sijn wy God lof, op den 19. deses, voor de Reviere van *Chinchieu* ghekomen, en aldaer ghevonden de Schepen *Groningen*, *Samson* en *Erasmus*, waer van wy tot ons groot leetwesen hebben verstaen, het deerlijck verbranden van het Iacht *Muyden*, als oock de gevanckenisse vanden *Commandeur Christiaen Fransz.* en de andere Gecommitteerde, welcke van onse sijde ghegaen waren, om den Vrede met haer te bevestigen; en alsoo de Instructie van den Heer *Commandeur Cornelis Reyersz.* is vermeldende, datmen, 't zy Oorloogh of Vrede, de Revier van *Chinchieu* met Schepen beset sal houden, soo ist dat de Vrienden vande boven-genoemde Schepen, klaghen seer van sieck Volck overladen te zijn, voornamentlijck de *Samson*, hebbende qualijck soo veel gesont Volck, dat hy sijn Ancker konde lichten, en dien volgens ghenootsaeckt soude wesen, de Kust te verlaten, of sijne siecken andere over te geven, om nae de *Piscadoris* te brengen.

Is derhalven goet gevonden en geresolveert (nademael de vrienden voornoemt rapporteerden, dat den *E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz.* met de meeste siecken van de *Piscadoris* nae *Teyowan* vertrocken is, soo dat weynigh siecken inde *Piscadoris* zijn) vande verversschinge, die wy voor de Vloote sijn hebbende aende boven-genoemde drie Schepen over te geven: Tien duysent groote Appelen, thien

tien duysent Mikans, 20. Verckens, 200. Pompoenen, en drie Koe-Beesten, op dat door noot van ververschinghe, tot ondienst vande Compagnie, de Revier van *Chincheu* niet onbeset blijve.

En alsoo door de ghevanghenis vanden Commandeur *Christiaen Fransz.* de Vloote van een Over-Hooft ontbloot is, soo heeft den Raedt provisioneel tot nader ordre van den *E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz.* ghestelt, en stelt by desen, *Willem Ysbrantsz. Bontekoe*, om in alle voorvallende saecken den Raedt te beroepen, daer in te presideren, ende als vooren de Vlagge vande groote Stengh te voeren, &c.

Aldus ghedaen en gearresteert in 't Schip den *Engelsche Beer*, datum en Iare als voren. Was onderteyckent by

Isaac vande Wercken.
Frans Leendersz. Valck.
Herman de Coningh.
Pieter Fransz.
Ian Pietersz. Reus.

Dese ververschinge / verquickten onse siecken uyttermaten / hielden de Reviere soo veel doenlijck was beset en ondyp / volghens onse ordre / soo dat de Chinesen niet vry op de Manieljes en elders mochten varen; namen verscheyden van haer Joncken / en ander Vaertuygh. Eyndelijck ben ick weder verseylt nae de Piscadoris, en alsoo mijn tijdt ghe-expireert was / en niet ghesint wesende my weder op nieu te verbinden / hoe wel den E. Heer Cornelis Reyersz. my daer sterck om aensocht / my presenterende veele goede en beter conditien als ick gehadt hadde / nevens merckelijcke verhooginghe van gagie / verwurf eyndelijck / nae veel versoecken / dat ick mochte overgaen op een ander Schip dat ghereet lagh om nae Batavia te vertrecken / genaemt de Goede Hope. De E. Heer Commandeur Cornelis Reyersz. gaf ons in 't lange mede een Resolutie / waer nae wy ons in de voyagie en ontmoetinghe van andere onse Schepen souden reguleren / onder anderen oock dese korte Instructie.

Instructie voor de Raedts-persoonen, van't Schip de *Goede Hope*, uyt *Pehoe* naer *Batavia* varende.

ALsoo onse Heeren Ms. ende d'Ed. Heer Generaels begeerten is, datter in alle Schepen een persoon gestelt wort, om in alle voorvallende saecken den Raedt te beroepen, ende over den selvige te presideren.

Soo ist dat wy daer toe goedt ghekent hebben, *Willem Ysbrantsz. Bontekoe*, Schipper op dito Schip, om in alle voorvallende saecken den dienst der Compagnie betreffende den Raedt sal beroepen, oock daer over presideren, ende de eerste stemme hebben.

Ian de Moor Coopman.
Ian de Nayer Stierman.
Hoogh-bootsman.
Onder-Stierman. *de 5. stemme.*

Dese voorsz. Raedts-persoonen, wordt de volvoeringhe vande voyagie ten hooghsten bevolen, oock 't ghene den dienst der Compagnie is betreffende, soecken te vorderen, en alle vlijt aenwenden, om naer te komen, 't gene Ampel inde mede-ghegheven Resolutie van dato 19. Februarij, Anno 1624. verhaelt staet. In 't Fort inde *Piscadoris*, desen 20. Februarij 1624.

Cornelis Reyersz.

1624. Februarij. Den 21. Februarij/ben ick met het Schip de Goede Hope, uyt de Piscadoris t' seyl ghegaen / nae Batavia, doch met Instructie/ eerst dwars over te loopen nae de Kust van China, 't welck wy deden/ maer kreghen een harde storm/ doe wy by de Kust waren/ en bevonden dat ons Schip soo onbeniert was/ dat wy het met de Fock qualijck voor wint om konden krijghen / waren oock soo leck / dat wy staegh aende Pomp mosten staen; vonden daerom ongheraden/ daer langher by te houden / maer onse reyse nae Batavia te verborderen/ hielden voor wint af/ passeerden den 24. a 25. dito/ de Eylanden van Macou, hadden veel variabel weder.

Martius. Den 6. Meert/ quamen wy by de Engelsche Beer, daer Coopman op was Isaac vande Wercken, en Schipper Frans Leendertsz. van Rotterdam,

terdam, quamen ons aen boordt/verhaelden dat sy aen de Chineesche Kust wel hondert en tsestigh Chinesen (soo Mans / Vrouwen en Kinderen) ghekregen hadden/die wy (volgens onse ontfanghen Instructie) van haer wilden overnemen/ en hem belasten by te houden/ maer sy verklaerden ons / dat haer Schip soo swack en leck was/ dat sy 't qualijck boven Water konden houden/en daerom ghenootsaeckt waren dragent te houden/ nae Batavia.

Den 8. dito bracht de Schipper vande Beer ons twee kleyne Beesten tot verversinghe.

Den 9. voeren wy de Beer aen boordt/kregen weder 2. Beesten/een perthy Boonen/eenighe potten met Oly/en andere saecken.

Den 17. dito liepen wy onder Poelepon ten Ancker/ haelden hier Water/ en namen 64. Chinesen vande Beer over. Voeren oock om brandthout te hacken.

Den 20. dito ginghen wy weder onder seyl.

Tusschen den 25. en 26. dito is de Beer van ons gedwaelt.

Den 30. dito quamen wy onder 't Mensch-eters Eylandt ten Ancker

Den eersten April lichten wy ons Ancker / en quamen des anderen daeghs/zijnde den 2. April/op de Rede voor Batavia. Aprilis.

Dede doe wederom eenige tochten om Steen/aende voorgenoemde Eylanden tusschen Bantem en Batavia.

Ick van voornemen zijnde om my met de eerste gelegentheyt nae Hollandt te transporteren/bevindende dat het spreeck-woordt waer en uyt de ervarentheydt bekrachtight is/ yder Voghel is gaern daer hy uyt-ghebroedt is ; want wat schoone Landen / Kusten en Rijcken/ datmen beseylt en besiet/ wat Conditien/ profijten/ en vermakelijckheyden datmen gheniet / 't soude ons maer pijn wesen/ soo die hope ons niet onderhiel / van dat selfde eens nae te vertellen in ons Vaderlandt; want om die hope heten onse Reysen/Reysen/ anders soude tusschen de ballinghschap/ en sulck hopeloos reysen/niet veel verschil zijn. Terwijle ick hier van Batavien af en aen voer om Steen (als verhaelt) wierdender drie Schepen/ te weten/ het Schip Hollandia, Gouda en 't Schip Middelburgh ghereet gemaeckt om nae Patria te gaen/ welcke ghelegentheydt ick aen waer nam : versocht aen den E. E. Heer Generael Carpentier, en sijne Raden / om daer mede te moghen vertrecken / 't welck ick verwurf: stelden my tot Schipper op het Schip Hollandia, zijnde een treffelijck ghemonteert Schip/ den Commandeur Cornelis Reyersz. was ondertusschen oock uyt de Piscadoris op Batavia ghekomen/om mede nae Huys te vertrecken / wierde ghestelt tot Commandeur over de drie voornoemde Schepen; kreghen hem in ons Schip/was een gauw ervaren Man/ die de Compagnie in veel saecken groote diensten ghedaen hadde.

Hier op Batavia zijnde/ sprack ick mijn Landtsman Willem Cornelissz. Schouten, hadde veel ommegangh met hem / hy gingh op

het Schip Middelburgh, om mede met ons in Compagnie nae 't Vaderlandt te gaen.

1625. Februarij. Den 6. Februarij 1625. zijn wy met ons drie voornoemde Schepen van Batavia vertrocken / om soo Godt wilde / nae Huys te gaen. Deden in passant Bantem aen / daer eenighe van onse Schepen laghen / lichten daer een grof Touw met een Marsseyl uyt; namen doe ons afscheydt vande Vrienden / met een Westelijcke Windt / dat voor ons inde Wint was. Laveerden daerom tot onder 't Eylandt Sebbesee, 't welck aende binne-kant vande Straet van Sunda leydt / Sumatra naest. Bleven aldaer 3. a 4. dagen legghen / nae de goede Windt wachtende / oock om dat de stroom soo hard de Straet inviel.

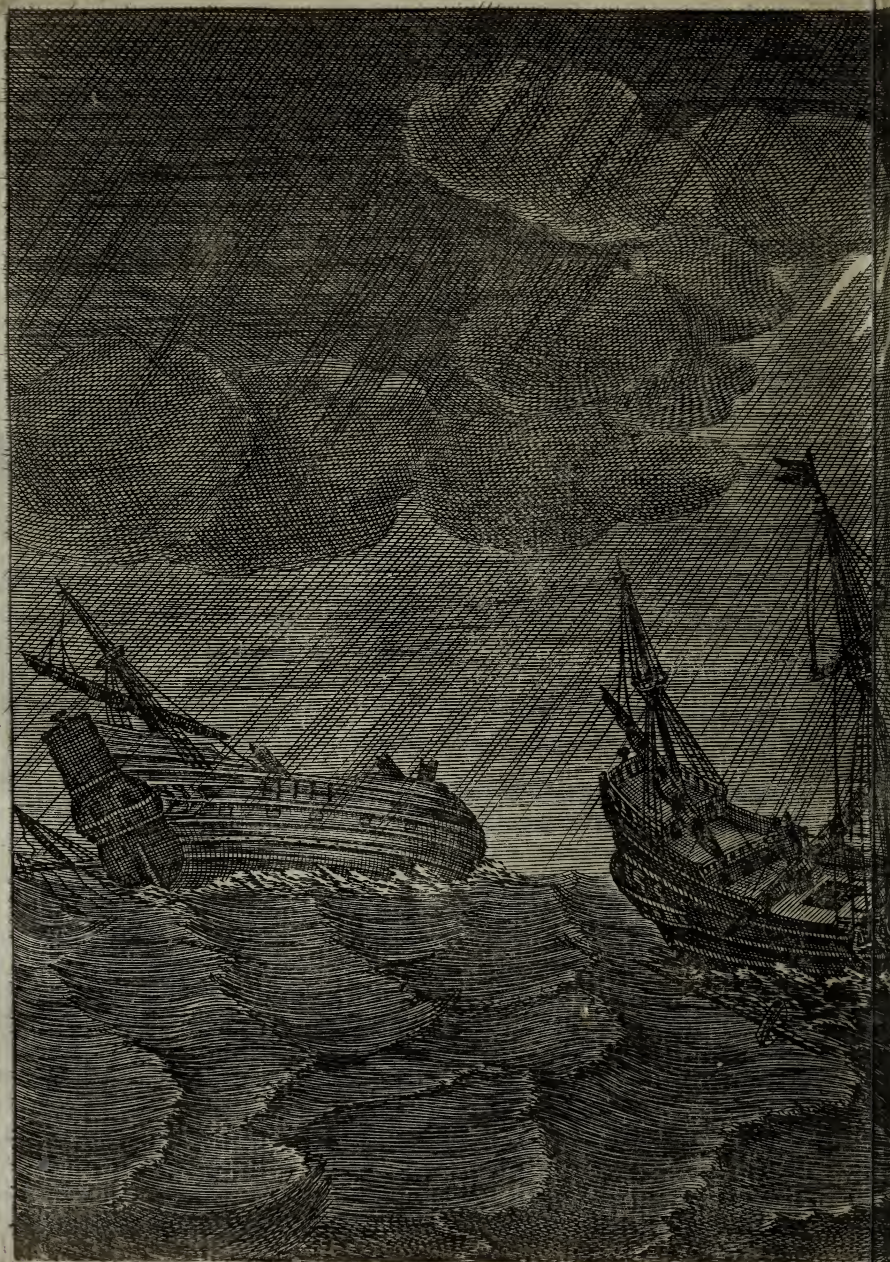
Den 15. dito zijn wy weder t' seyl ghegaen met de Landtwindt / kreghen een slagh-boegh en raeckten den 16. dito buyten de Straet van Sunda, hebbende den Windt Westelijck; liepen om de Suyd / met weynigh koelte / doch de Windt wackerde van dagh tot dagh; liepen al Suyd-waert over / verhoopten een Suydelijcke Windt te krijghen.

Den 27. dito kreghen wy de Windt uyt de Suydelijcker handt / hadden de hooghte van 17. graden / Suyder breete / wenden als doen West-waert over / en stelden onse cours Westelijck aen / nae de Caep de Bonesperance toe / tot dat wy kreghen de hooghte van 19. graden / Suyder breete; hadden een S. O. Windt / en hy Oostelijckte noch al op de handt; ginghen al Westelijck aen / met stijve koelte / soo veel als wy gaende konden houden.

Martius. Den 15. Maert 's Morghens de Son in 't opgaen ghepeylt hebbende / bevonden 22. graden / afgaende Noord-westeringh van 't Compas. Den selfden dito wierdt onsen Commandeur Cornelis Reyersz. heel sieck.

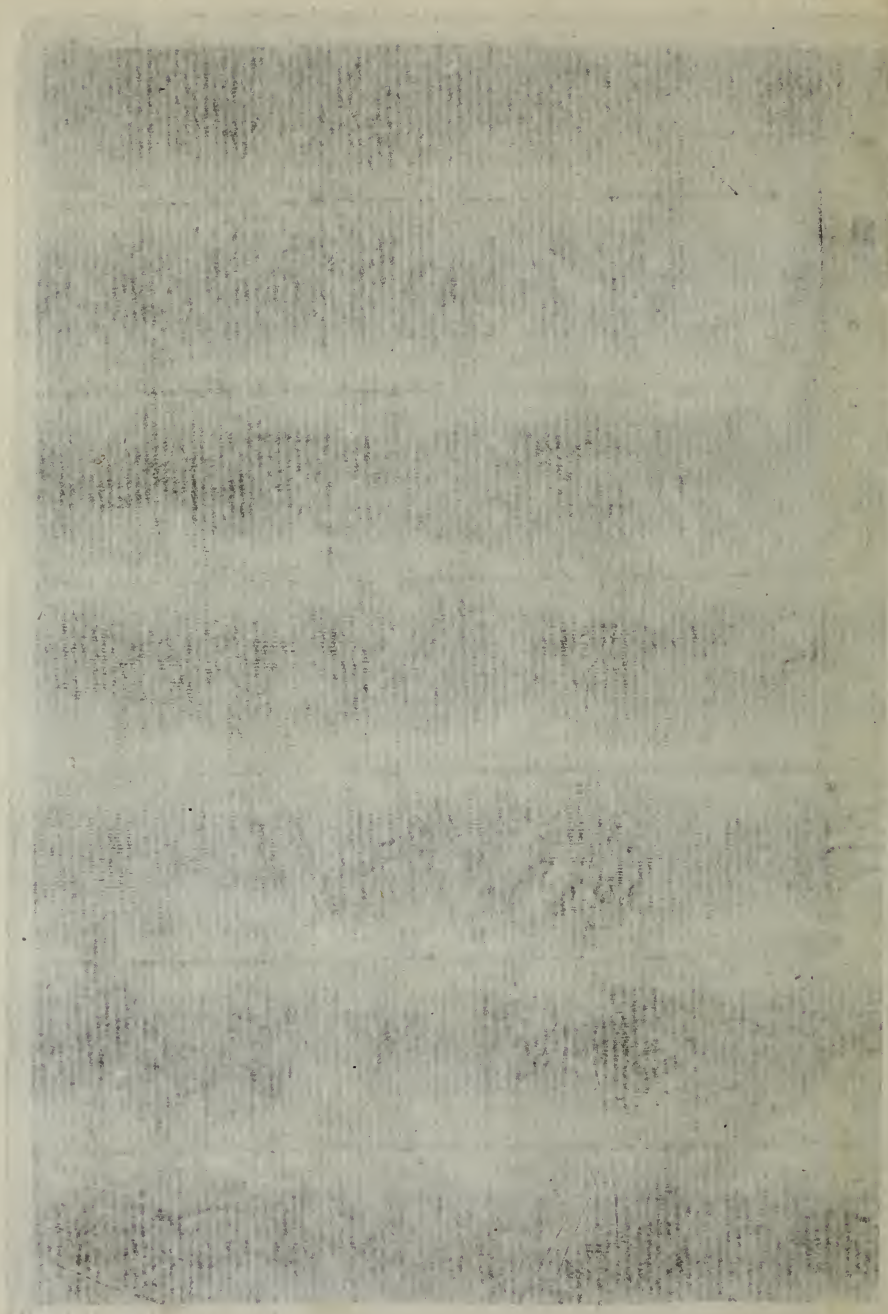
Den 16. 17. 18. dito begon het soo stijff te waeyen / dat wy 't voor een Schoovers Fock met de Blind op gheen 8. streecken konden gaenden houwen / vreesden dat wy 's nachts van malkander souden raecken. En alsoo wy het vyer 's nachts voerden / soo liep ick by de Commandeur inde Cajuyt / en ontboodt daer de Scheeps-raedt / seyde teghen den Commandeur, die / als verhaelt / heel sieck lagh / soo wy dus te Nacht seylende blijven / soo vrees ick / dat wy Morgen van malkander sullen wesen / want het Volck konnen 't op gheen 8. streecken gaende houden. Oordeel daerom best te wesen / de Seylen by daegh in te nemen en schieten onder Zee / want als onse mackers dat sien / sullen van ghelijcke doen / dan heb ick wel moet dat wy malkander in dese nacht soo verde niet sullen ontdrijven / of wy sullen malkander Morghen wel sien. Daer op seyde den Commandeur, dunckt u dat goedt te wesen Schipper / soo laet ons soo doen. Het welck wy deden / namen onse Fock met de Blind / by daegh / in / besloeghense wel dicht / en schoten onder Zee. Onse twee ander

Macts /

nº. 7.

Maets/ te weten/ het Schip Gouda en Middelburgh, dat siende/ deden van ghelijcken/ namen haer Seylen in/ en schoten mede onder Zee / leyden 't met de steven Suyd-waert over. Ses glasen in de nacht/ begon het soo schrickelijck te waeyen/ dat het die ghene die 't noyt ghehoort noch gesien heeft/onmooghlijck sou schijnen/dat de Windt sulcken kracht kan by brengen. De Windt was rondtom de Compassen/ want de Compassen dreyden rondtom/ dat wy niet konden sien hoe wy wendt lagen. Het Schip sackte door de Windt soo laegh in 't Water/ als of de Windt recht van boven neer quam/ dat het scheen dat de Anckers / die op de boegh stonden/ by 't Water quamen/jae meende dat het Schip sonck. Ten lesten waeyde onse groote Mast over boordt / en brack ontrent drie vadem boven 't Boevenet/ waer door het Schip doen weder rees. Wy stonden by malkander/ met de Hoofden teghen malkander aen/ maer konden niet roepen noch spreecken dat wy malkander konden verstaen/ te weten die boven waren.

Dese onstuymighe harde Windt / die men een Orkaen noemt/ duerde ontrent 6. a 8. glasen/ doen begon den Windt weder te minderen. Doen het op sijn hartste waeyde/ was het Water soo slecht als een taeffel / dat het hem niet konde verheffen / maer doen die wint af nam/ verhief hem de Zee soo gheweldigh / dat het scheen dat het Schip het onderste boven soude rollen; het slingerde altemet het boordt los onder Water/ waer door wy soo veel Water van boven in kreghen dat het ons heel verlegen maeckte/ want het Water liep in't ruym/ soo dat wy al seven voet Water in 't Schip hadden eer wy 't wijs wierden / waer door wy meenden dat het Schip al sonck ; pompten met alle pompen / maer het Water scheen daer al teghen aen te wassen. Hier stonden wy verslaghen/ want was een versufte kans ; daer op raeckten de pompen noch onklaer / dat wy niet pompen konden / want de wranghen raeckten vol Peper/ 't welck de pompen verstopte. Wy hadden 60. stucken/ soo Metalen als Yseren/ in 't ruym onder de Peper op 't Genier leggen/ die raeckten door 't slingeren gaende/ braecken met de ooren door 't Genier / waer door de Peper door 't Genier op de Buyckdenningh liep / en door het Water waren de vullinghen van de Buyckdenningh opghedreven/ doe spoelde de Peper altemael inde wranghen; doch alsoo wy hoopten en vertrouden dat het Schip onder noch goedt was/ deden onse best/om alles te doen dat wy konden/ setten de pompen uyt/ en wonden stucken van oude vlaggen beneden om de eynden van de pompen / en setten de selfde eynden op de Buyckdenningh neer / yder in een mande / vielen doen weder / met alle macht/ aen 't pompen; doe bleven de pompen klaer; sagen datelijck dat het Water minderde/waer door wy weder moet kregen. Onse afgewayde groote Mast lagh de heele nacht en rinck-ranckte onder 't vlack en op de zijd' van 't Schip / dat wy vreesden dat hy ons

onder leck soude maecken. Het Volck uyt het ruym riepen: Hack alles af dat hem vast houdt en laet hem drijven; doch wy deden onse best / hieuwen het groote Wandt te loevert stucken / maer in ly / dewijl het Schip soo schrickelijck rolde en slingerde / konden wy niet schrab raecken / most hem inde nacht soo behelpen / maer met den dagh hackten wy alles af dat wy konden sien / en raeckten soo van de vleet ontslagen. 's Morgens sagen wy rontom nae onse twee Mackers / maer mistender een / te weten / het Schip Gouda, maer 't Schip Middelburgh, lach te loefwaert van ons / was alle sijn Masten quyt / met Boegh-spriet / Gallioen en al / uytgesondert sijn Besaens Mast / waren alsoo beyde in een soberen staet. Goeden raedt was dier. Het Schip Gouda, deed' hem niet op / vreesden dat het ghesoncken was; ghelijck het oock is / soo naest te ghelooven is: want 's nachts waren wy door een plaets gedreven daer het Water heel bruyn / en slechter was / als anders; eenighe schepten met de Puds daer in / seyden dat sy Peper schepten / viel ons doe al op de leden / dat het met een / of beyde onse mackers niet wel gestelt most wesen / hoewel wy 't niet op 't beste hadden / soo gaf ons dit verlies / van 't Schip Gouda, een groote herten wee. Het worde 's anderendaeghs goedt weder / het Schip Middelburgh lagh (als geseydt) te loefwaert van ons / maer konden by malkander niet komen / lagen beyde gaer als in onmacht. Voor dagh schoof Middelburgh sijn Sloep over boordt en roepden naer ons toe / quamen metten dagh achter ons Schip onder de Geldery / en riepen aen ons / waer door wy verschoten dat het te wonder was / want wy waré daer niet op verdacht datter volck ontrent ons was / saghen uyt de Geldery / hoorden dat het de Sloep van Middelburgh was / lieten de Val-reep achter uyt hanghen / daer de Schipper by over quam / ghenaemt Ian Dijcke van Vlissingen, met noch een ander / vertelden ons haer wedervaren en hoe dat sy gestelt waren / en wy haer het onse; klaeghden ons dat sy alle haer Masten en gereetschap quyt waren / en soo wy haer niet konden ontsetten / dat sy geen Landt souden konnen krijgen; wy hadden onse Focke-mast en Boegh-spriet met de Besaens-mast noch behouden / als mede onse groote Ree / door dien ick onse Rees om laegh hadde doen strijcken weynigh te voren eer de Windt aen quam / en sy haddē haer Rees om hoogh laten staen / waren daer door al de vleet quyt: doch de beste boegh most voor / resolveerden daerom dat wy Middelburgh souden overgheven onse groote Ree / met onse Voor-stengh / met een Spier van 14. palm die wy noch in 't Schip hadden / dan hadden sy moet soo veel stompen te rechten / dat sy hoopten Landt te krijgen. Wierdt oock besloten: dat / als wy haer dit souden overgheven / dat elck dan sijn best soude doen / om het eerste Landt te krijghen / datmen kond' / hadden het ghemunt op de Bay van Sancte Losie, aen 't Eylandt Madagascar.

Dit wierde alsoo ghearresteert by den breeden raedt inde Kejuyt; en

en dewijl ick Schipper was/moſt het commanderen aen het Volck. Als ick boven quam om te commanderen/ſtond het Volck tegen my op/en hadden daer veel tegen/ ſeyden/ wy hebben meerder noodt als Middelburgh, wy willen 't niet overgeven. Daer ſtond ick doe en keeck. Doch ſeyde met ſoete woorden: Mannen/ ſiet toe wat ghy doet/want laten wy Middelburgh hier leggen in onmacht/'tis ſeker dat ſy haer niet reddē konnen/ſoo moetē ſy vergaen/want ſy konnen geen ſeyl maecken;wy zijn immer Chriſten Menſchen/laten wy ons oock Chriſtelijck toonen; denckt eens/ wat wy wel ſouden willen/ als wy in haer plaets waren / laet ons dan oock dat ſelfde aen onſe even-naeſten doen; gingh haer met ſoo veel moye woorden aen als ick konde bybrengen. Ten laetſten ſchoolden ſy by malkander/begonnen de Hoofden t'ſamen te ſteecken/ en ſeyden tegen malkander/ wat ſullen wy doen/wy zijn alltſamen wel Chriſten menſchen/ gelijck de Schipper ſeydt/ en of Middelburgh dan niet te recht quam/ wat hadden wy te ſeggē/quamen daer op wederom by my/voor de groote Maſt/en ſeyden: wel Schipper/ als wy Middelburgh dit goedt by gheſet hebben/moghen wy dan van hem ſchepen? Waer op ick antwoorde: jae/ dat het ſoo inde Kajuyt beſloten was. Doen lieten ſy het glijen/ſetten de ſtengh af/ ſmackten die met de groote Ree met de 14. palms Spier over boordt. Hier op namen die van Middelburgh haer afſcheydt/ en roeyden nae boort met het goedt achter aen/ ſouden malkander vinden inde Bay Sancte Loſie, ſoo 't Godt gheliefde. Doe vraechden ons Volck wederom: Mogen wy nu van haer ſcheyden? Ick ſeyde: Jae. Onſe Focke Ree lagh neer; ick ſeyde: Vat aen 't Cardeel vande Fock/ en hijs de Fock om hoogh/ 't welck ſy datelijck deden/ en liepen de Fock ten eerſten om hoogh/ tot voor 't Hommer. Te voren ſcheen het ſchier onmogelijck de Focke-ree te hijſſen/maer doen 't een willige wegh was/quam het niet eens aen.

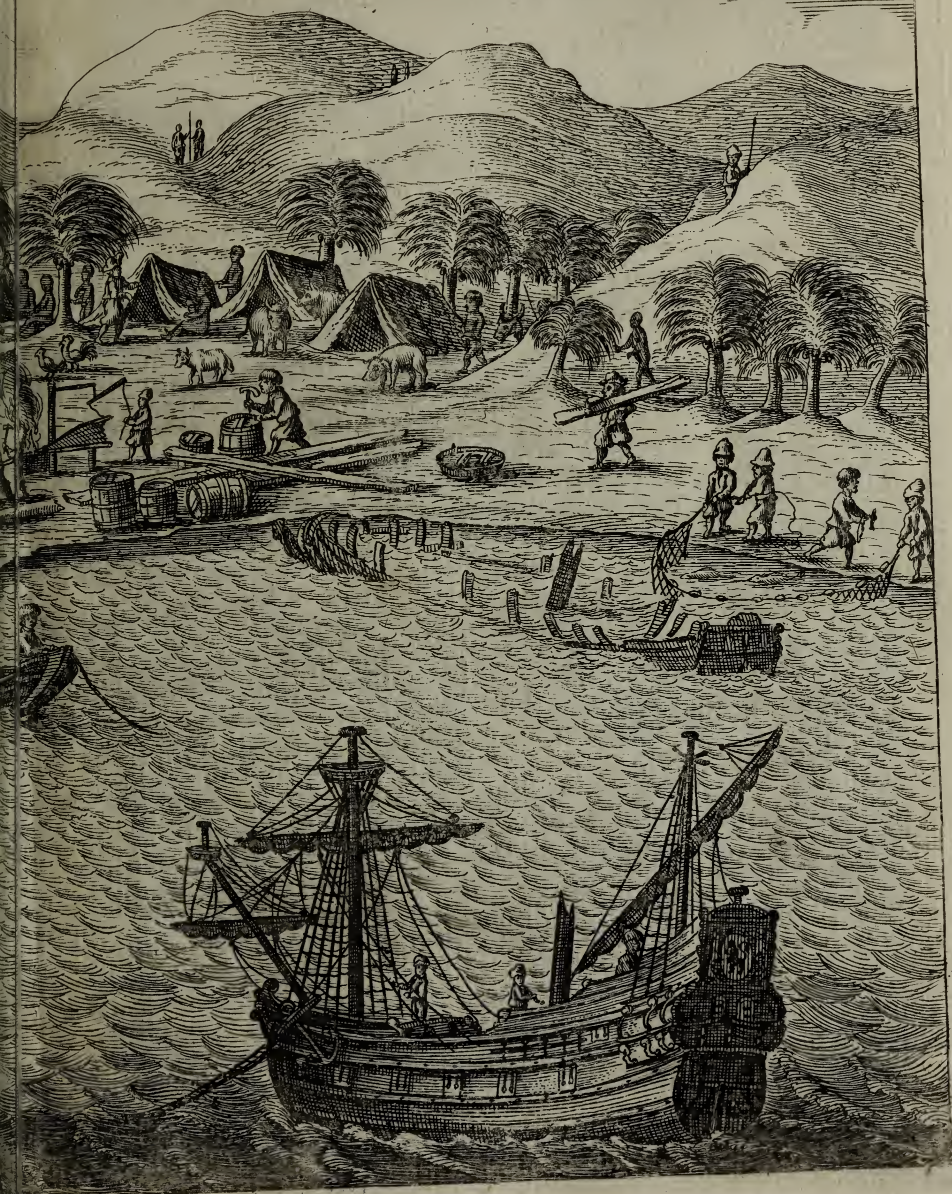
Den 22. dito zijn wy van Middelburgh gheſcheyden/ ſtelden onſe kours naer het Eylandt Madagaſcar dat ons het naeſte was/en kregen den 30. dito het Landt in 't geſicht; ſeylden dicht by 't Landt/ ſaghen wel eenighe drooghten branden/doch waren onverkent/waren ontrent nae onſe giſſinge 8.a 9.mijlen beooſten de Bay van Sancte Loſie,wilden ons niet gaern vande wal af begheven/ om dat wy ſoo ſchaloos waren ; hebben daerom ghereſolveert het Ancker te laten vallen/ was ontrent 25. vadem diep/ en de Sloep uyt te ſetten/ en by de wal langhs te roeyen of te ſeylen nae 't te pas quam/om te ſien of wy de voorſz. Bay niet konden aentreffen. Hier op ben ick met de gemande Sloep van 't Schip afgheſteecken. Vonden de voornoemde Bay ontrent 8. a 10. mijlen van daer 't Schip lagh; peylden de Eylandtjes en de hoecken en diepten met het diep-loot / over en weer over / en vonden dat het een bequame plaets was voor 't Schip. Dat ghedaen zijnde/voeren verblijdt weder nae 't Schip/ quamen 's anderdaeghs wederom aen boort/ en vertelden alle gele-

genthepdt

genthepdt wat ons weder-varen was; lichten ons Ancker en seylden daer nae toe; brochten het Schip met Gods hulp daer in/waer door wy altemael vol vreucht waren / danckten Godt voor sijn ghenade.

April. Den eersten April hebben wy goedt gevonden het Schip te lossen en Tenten op 't Landt te maecken / om 't goedt te berghen / en de Lockgaten te klaren; en alsoo ick met de Sloep aen Landt voer/ sach ick dat de Zee vry wat aenliep / docht my daerom dat het niet gheraden was / om 't goedt aen Landt te brenghen / want sou sijn perijckel loopen om Schuyt ende Boot stucken te krijgen: hebben hierom besloten het ruym te lossen en het goedt in 't Schip te houden/ het welck wy deden/ droeghen het goedt voor uyt het Schip/ met sacken/ en storten de Constapels Kamer vol/ en in 't Boevenet/ kregen het voor Schip met der haest heel leegh/ maeckten een beschot dwars over teghen de groote Mast aen / dat het goedt ons van achter niet konde toekomen/ namen doe de vullingen op/klaerden de Wrangen en de Lockgaten/ schoren doe touwen van voren na achteren door de Lockgaten/ om die klaer te houden/ of sy by ongeluck weer verstopten. Doe brochten wy het goedt uyt de Constapels Kamer en Boevenet weder voor in: dat ghedaen zijnde/namen het goedt achter uyt/ en berghdent weder in de Kamer en Boevenet: klaerden daer de Vullingen en Lockgaten oock/ schoren doe de touwen voort vande Mast af door de Lockgaten tot achter toe/ soo dat wy by ghelegenthepdt de touwen heen ende weer konden halen door de Lockgaten. Ondertusschen spraecken wy met de Inwoonders van 't Landt/wy wesen haer dat onse Mast en onse doent soo onklaer was / en vraeghden offer geen raedt was om een ander Mast te krijgen. Sy konden onse meeninghe verstaen/ wesen ons Landt-waert in; gingen met ons/ en toonden ons daer toe bequame Boomen; seyden/ dat sy ons souden helpen in alles wat wy van doen hadden. Ick trock met Volck/ Iynen/ Taeckels/Bijlen en Saghen daer nae toe/ kreghen ons gherijf/ sleepten en brochten de houten met groote moeyten ontrent 't Schip/ stelden de Timmerluy te werck/ maeckten van 't swaerste eynd van 't hout/dat ontrent 18. palm dick/ en 28. voeten langh was/ een eynd' op de stomp van onse ghebroocken Mast/ saeghden een swaelf uyt het dickste eynd'/ en hieuwen onse stomp/ die ontrent/ als ghesepdt / drie en een half vaem boven 't Boevenet hoogh was / scherp toe / en settender het nieuwe eynd op/ in malkander sluytende/ leyden doe vier wanghen daer op/ en woelden dat soo te samen/waer door het een sterck hecht werck worde; namen doe onse Besaens Mars/ saeghden die midden door en setten de zijden soo verde van malkander als wy de Mars wilden wijt hebben/ en bulden de gaten toe met Deelen/soo dat de Mars goedt werde. Waren alle daghen besich om onse dinghen weder te repareren/ soo wel in 't Schip als aen Landt. Wy hadden

N°. 8

hadden eenige Ysers/ gelijck sy inde Lijn-banen ghebruycken/ om Tou-werck te slaen / stelden een Lijn-baen op 't Landt toe/ hackten een van onse Sware-touwen meest aen enden ; dedense los / en sloeghen al ons loopende Wandt daer af ; verbesinghden ten naesten by een geheel Tou, voort namen wy onse Cabel-Touwen/hacktense stucken/ en maeckten daer onse groote Wandt van / sochten ons self alsoo te behelpen/het best dat wy konden. Het geruchte gingh daer wijt en breet door 't Landt/ dat wy daer waren / daer op quamen d' Inwoonders van wijt en zijt / dreven haer Beesten voor haer henen/ tot by ons/ daer sy haer neer sloeghen. Stelden haer Tenten op/brochten ons alles wat sy hadden/Appelen/Lemoenen/Ceteroenen en Melck / die sy eerst opwelden / eer sy die aen ons vercochten / om dat sy niet mochte dueren / want was datelijck goor. Ruylden en kochten oock van haer eenighe Beesten. Haer Visschers voeren t' Zee/ en brochten ons die Vis/die wy van haer ruylden of kochten. Dit Volck waren ons heel toe-ghedaen / wesen ons dat sy Vyanden hadden op 't selfde Landt. Versochten door beduydinge/of wy haer wilden helpen/soo souden sy ons alles doen wat sy konden. Hier viel oock Was en Honigh ; verkochten een deel aen ons. Wy verstonden uyt haer / dat haer Coningh Spaens sprack / die een dagh reysen 5.a 6. van daer woonde. Wy stuerden twee van onse Maets nae den Coningh toe / om te vragen of hy ons eenige Rijs wilde verkoopen/de een was ghenaemt Abraham Stevensz.van Vlissingen, die goedt Spaens sprack / met noch een ander Jongh-man. Sy quamen by den Coningh / wierden van hem wel ontfangen. Sy deden haer boodtschap; versochten eenige Rijs te koop : Maer den Coningh seyde: dat sy dat Jaer seer ghequelt hadden geweest vande Sprinck-hanen / die de Rijs meest opge-eten hadden/het welcke voor my wel te gelooven was/want ick heb self gesien(nae dat ick een stuck Landtwaert in was geloopen) dat de Sprinck-hanen op quamen rijsen uyt het Landt / offer een Wolck quam aendrijven / vloghen my op 't lijf en op de borst / soo dick by een / dat ick mijn aessem qualijck konde krijgen. Sy hadden vleugelen om te vliegen/en op 't Landt staende/hiptense als andere Hip-Hanen. De Coningh seyd/datse altemet wel 3.a 400.mannen konden stellen / om de Rijs te bewaren / en de Sprinck-hanen daer van te houwen/maer hulp weynigh/konden daerom geen Rijs krijgen. Wy saghen dat de Inwoonders de Sprinck-hanen namen/en streecken daer de vleugels af / leydense op 't vyer te braden/ en atense op/wesen ons dat wy 't mede doen souden/doch wy hadden daer geen lust toe. De Coningh quam nevens onse twee Maets by ons by 't Schip;schonck ons vier Beesten / daer voor wy hem 2.musquetten gaven ; seyde ons doe oock dat hy gheen Rijs missen mocht.

Nae dat wy hier 11,dagen gelegen hadden/ soo is den Heer Com-

mandeur Cornelis Reyersz. gestorven/en inden Heer gerust/ begroeven hem op een Eylandt (dat voor inde Bay leydt) vol geboomte/ onder een lustigen groenen Boom/de beste die wy vonden.

Op dit over-lijden/ is dit Veersken gepast.

De doodt die volght ons over al,
En niemandt weet den tijdt wanneer,
Noch waer, dat sy ons treffen sal,
't Zy Oost, of West, dan Godt den Heer,
Maer wie hem met Godts wil vernoeght
Die is te vreen hoe hy het voeght.

Onse Musquettiers schooten driemael af over de begraeffenis/ en upt het Schip worden 5. schooten geschooten; namen doe onse afschept van het graf/trocke wederom aen 'twerck/om onse Scheepssaecken klaer te maecken. En alsoo het Volck dickwils upt-wegen en meerder wellust als werck socht / en ick wetende in wat staet wy waren / vermaende het Volck alle daghen met soete woorden: Mannen laten wy doch ons beste doen/ om klaer te worden/ op dat wy onsen tijt hier niet versuymen/want wy sijn maer voor 8. maenden ghevictalieert/ en versuymen wy hier onsen tijdt / ende eten die victualie op/ soo moeten wy weer om nae Batavia, en daer (wist ick wel) hadden sy geen sin aen/sprack haer derhalven een moet aen / en in plaets van gebieden/most ick smeecken; gelijck in sulcke gelegentheydt meer-malen ghesthiedt: Want wy hadden noch veel werckx te doen: Hier wast met my gelijck alst met Scipio Affricanus was / die (nae ick wel gehoort heb) dickwils plagh te seggen: ick ben nimmermeer min ledigh/dan als ick ledigh ben/en nimmermeer min alleen dan als ick alleenigh ben. Want ick hadde 's nachts ghenoegh te doen met te practiseren/hoe wy 't des daeghs souden aenleggen met maecken en toe-stellen / en om met vrede een yder op sijn werck te stellen/soo dat de Maets in 't eynde als overtuyght wierden in haer gemoet/dat een yder sijn best dede tot den 22. April toe / doen waren wy wederom klaer/en lagen/met de Rees in 't Cruys/gereet om onse reyse te vervorderen; haelden onse water-vaten vol water/en ons Volck kreghen soo veel Appelen en Lemoenen / als een yder in sijn Kop konde bergen.

D' Inwoonders van dit Landt/ waren meest heel swart / sommige hadden het hayr by 't Hooft hangen/ sommighen ghekrult als Schaeps-wol; de Vrouwen hadden 't hayr rontom 't Hooft met kleyne vlechtjens ghevlucht / en dat smeerden sy met traen/ dat het glom tegen de Son/'twelck de Mannen meest mede deden. De meesten-deel hadden geen meer als een kleetjen om de middel / om haer

schaemte te bedeckẽ/en sommige gingẽ heel naeckt sonder schaemte.

Den 23. dito besloten wy/ om des anderdaeghs morgens met de Landt-windt t' seyl te gaen / maer inde selfde nacht / sijnder twee van onse Maets/die de wacht hadden / met onse kleyne Schuytjen aen Landt ghevaren/en liepen wegh by de Swarten / dat wy haer niet konden vinden. Waren daer in heel verwondert/ want sy hadden het gantsche Schip mede helpen klaer maecken / en liepen juyst den lesten nacht wegh / en dat by sulck Barbarisch Volck / daer ick niet konde mercken/datse van Godt of sijn gebodt wisten. Eenen van dese wegh-loopers was genaemt Hilke Iopkis uyt Vrieslandt, en den ander Gerrit Harmessz.van Norden. Wy maeckten gissingh datse haer te veel vermenght hadden met de Vrouwen/die door schoonschijnende beloften / haer herten ghetrocken hadden om daer te blijven/ want de Vrouwen krachtige Instrumenten sijn om de Mannen te verleyden: Waer toe de exempelen onnoodigh sijn op te halen. Siet alleen op Samson, David, en Salomon. Wy saghen alhier veel Kinderen loopen / die by-kans blanck waren / met blanckachtigh hayr by 't Hooft hangen/ maeckten gissinge die van Hollanders toe ghestelt te wesen/die voor ons wel meer in die Bay gheweest hadden. Die Vrouwen waren heel graegh om by ons Volck te converseren/want hadder op dese plaets / soo wel wijn ofte bier te koop gheweest alsser Vrouwen waren te krijgen / wy hadden ons werck soo vra niet uytghrecht: Maer nu als sy by die Vrouwen hadden gheweest/quamen als Lammeren mack weerom aen haer werck. Dit segh ick van veele/de vromen uytgesondert.

Door 't wegh-loopen van dese 2. Maets/is ons vertreck noch een dagh langer getardeert/ want wy liepen die dagh noch aen Landt/ om haer te soecken / kreghense wel in 't ghesicht / maer sy ons wijs wordende/liepen van ons af/soo dat wy haer daer mosten laten.

Doe sijn wy den 25. April met de Landt-windt t' seyl ghegaen/ liepen om de Suyd met redelijck weer / tot den 10. May/ met een Westelijcken windt/kreghen veranderingh van wint en weer/ met regen/den wint heel ongestuymigh uyt den W.S.W.wendent als doen Noordt-waert over / vernamen dat wy noch soo veel dwangh van seyl achter niet en hadden / dat wy aende windt konden over wenden/ liepen voor de windt om/en staecken by de windt over/ om boven 't Eylandt Madagascar te seylen. Het weer nam alle daghen aen/met stercken W.S.W.wint/soo dat wy onse Marsseylen mosten in-nemen / en lietent al deur staen boven Madagascar heen / tot dat wy het vaste Landt den 28. May in 't gesicht kregen/ ghenaemt Terra de Natal. By 't Landt komende/wierdt het moey weer/met een klare Lucht/maer de dijningen heel hol/die vande Caep de Bonesperanse quamen af schieten. Wendent als doen vande wal af/vernamen datter een harde stroom by de wal uyt-liep / die ons nae de Caep toe trock / was een wonder om sien / dat het Landt soo hart

vertierde/'t welck ons goede moet gaf/ om boven de Caep te komen. Kregen 's nachts weder onstuymigh weder/met mist en regen/waer door wy 3.a 4.daghen vande wal afliepen / met Schovers-seylen/ hadden den windt al Westelijck met holle drijningen uyt alle oorden/ soo dat het Schip sijn leden dickwils versette dat het kraeckte. Had het geen sterck Schip geweest/het had niet mogelijck gheweest/om heel te blijven. Doen het weer wat bedaerde / leyden wy 't weer Noordt-waert over / nae de wal toe / konden door 't onstuymigh weer geen hooghte nemen / doch lietent soo langh deurstaen dat wy 't Landt sagen/doen klaerdent weder op/namen de hooghte/ en bevonden 35.graden / waer uyt wy saghen / dat het het Landt van de Caep Augueles was/die op de hooghte van 35.graden leydt/wendent vande wal af/kregen een W. S. W. windt met reghen/ begon weder soo stijf te waeyen/en de Zee liep soo teghen malcander aen / en sloegh in 't Schip / dat het scheen het Schip inde Zee soude versmoren/doch door Godts genade worstelden wy daer noch deur/dat geheel onghesien scheen.

Dit duerde 4.dagen/ lagen nu met een seyl/ en dan met 2. Schovers-seylen by. Ons Schip was soo stijf / dat wy sonder seyl niet wel konden drijven.

Iunij. Den 6. Junij/begon het water slecht te worden / en kreghen heel goet weer/ namen de hooghte/ bevonden 32. graden en 16. minuten/ waer uyt wy bevonden/ dat wy boven of binnen de Caep de Bonesperance waren/want de Caep leyt op 34.en een halve graed. Doe wierd' het handt over handt sulck vast moy weer/ dat het scheen dat wy inden Hemel waren/daer wy te voren schenē inde Hel te wesen/en daer wy te voren versuft en schier hopeloos waren/ om boven de Caep te komen/ waren wy met de stroom tegen de windt aen / met dat vreeselijck weer/daer boven gedrongen/ tot onser aller verwonderinge/ en daer wy te vooren schier gheen of weynigh seyl konden voeren/ konden wy nu wel alwaert 2. Marsseylen hoogh voeren. Setten onse koers nae 't Eylandt Sancte Helena,kregen een S.O.en O.S.O.windt/met moye koelte.

Den 14. Junij/kregen wy het selfde in 't gesicht/ daer in wy altesamen seer verblijdt waren. Liepen dicht by de wal langhs. Om de hoeck komende/alsmen na de Kerck-vley toe komt/daer de waterplaets is / saghen wy een Spaensche Kraeck recht voor de Kerck-vley leggen/soo haest sy ons gewaer wierden / brochten sy een worp uyt nae 't Landt toe/en korten met het achter gat dicht aen Landt/ met sijn Ancker t' Zee / en voerden datelijck eenigh geschut met de Boots aen Landt/en maeckten een Baterye op 't Landt. Wy met het Schip Hollandia, hem te met naeckende / kreghen een dwarrel windt/dewijl het Landt seer hoogh is / en de winden over 't Landt dwarrelden / konden hem daerom niet beseylen / of by hem komen/ want ons voornemen was hem datelijck aen boordt te legghen/ sijn

Tou-

Touwen af te hacken/en met hem in Zee te gaen/ haddent genoegh konnen doen / want sijn Geschut lagh soo hoogh / dat wy met ons Schip wel onder sijn geschut konden legghen / hadde onse aenslagh geluckt/wy twijffelen niet of souden hem vermeestert hebben / doch door de selfde dwarlinge/ quamen op een musquets schoot by hem. Wy manden onse Sloep / stuerden den Onder-Coopman Harmen de Coningh, (was uyt den Haegh van daen) met een Vreed-vaentje naer haer toe/sy dat siende/manden haer Boot metter haest/en quamen ons Volck inde moet tusschen bey de Schepen. Verpreyden malcander. Vraeghden ons/waer wy van daen quamen. De onse seyden van Java, en dat wy van ons Compagnie verdwaelt waren/ die wy alle uren verwachten. De onse vraeghden waer sy van daen quamen/seyden: van Goa. Vraeghden vorder (alsoo sy de waterplaets in hadden) of sy wilden toe-laten / dat wy quamen en haelden water/'t welck wy noodigh van doen hadden/ en dat hebbende / soo wilden wy datelijck vertrecken. Waer op sy riepen anda Pero, anda Canaly, met veel smadighe woorden meer. Doe keerden ons Volck met de Sloep weder nae 't Schip / vertelden ons haer weder-varen. Daer op hebben wy datelijck den Scheeps-raedt vergadert/ overlegghende wat ons hier in te doen stondt/ vonden goedt dat de Sloep datelijck weder nae haer toe soude varen/om te vraghen hoe of sy haer beraden hadden/of wy soudē komen water halen ofte niet/ en soo sy als vooren dat niet wilden toe-staen / soo souden sy wederom t' Scheep komen / en men soud' haer noch soo veel tijdt gheven/ om haer te bedencken/ datmen een glas soude om-keeren/en soo sy/ eer 't uytgeloopen was/quamen en stonden ons versoeck toe/soo souden wy haer met vreden laten/en soo niet / souden daer datelijck in branden. Met dese resolutie is de Sloep weder met een Vreedvaen naer haer toe gheroept. Sy quamen ons Volck weder met haer Boot in 't ghemoet. Daer stondt een Munnick met een kap op 't Hooft in haer Boot die ons Volck verpreyde. Onsen Onder-Coopman de Coningh sijn reden ghedaen hebbende / kreegh verkeert antwoordt als vooren Anda Pero, Anda Cana, wy willen jou hier niet sien/ wegh van hier. Onse Volck aen boort komende / hebben dit rapport aen ons gedaen. Doe lieten wy datelijck de klock luyden/ deden 't gebedt/setten een glas van een half uer op de Spil/en soo dra het selfde glas uyt was gheloopen / en wy haer niet saghen komen/ hebben wy datelijck vyer op haer ghegheven met halve Cartouwen/ daer van wyder elf hadden / en schoten inde Kraeck dat het rammelde/want hy goet te raecken was/sijn voorschip ofte Casteel was soo 't scheen soo hoogh/als onse voor mars/alhoewel wy een Schip hadden van vijf hondert lasten / wy schooten daer soo langh op / tot dat sy weynigh meer uyt de Kraeck schooten/ maer met het Gheschut dat sy uyt de Kraeck op 't Landt hadden ghehaelt/ en op haer ghemaeckte Baterye hadden ghestelt/ schooten sy ghestadigh in ons

Schip/of sijter met handen in-leyden/want elcke schoot wasser een/ dat raeckte/ 2.3.a 4.voeten boven 'twater/soo dat wy vreesden / dat sy ons inde grondt souden schieten/kregen oock eenige ghequetsten. Onder alle wordt onse Onder-timmerman ghenaemt Bockjen van Dort, beyde sijn beenen afgeschoten/ leefde noch een weynigh tijdts/ maer storf datelijck/waer door wy daer niet konde blijven leggen/resolveerden een worp uyt te brengen nae de wal toe/daer eenige klippen lagen/korten achter die klippen/ tot dat wy vry van haer schieten waren vande Baterye/wy lagen doen soo dicht aen 't Lant/datmen met een steen konde op 't Landt smacken: doen wert het nacht. Wy ontboden alle de Officieren inde Kejuyt/met de Bottelier daer by/vraeghden hem/ hoe veel water wy noch hadden / en reeckenden het over/ hoe veel water dat wy van doen hadden / wetende dat wy de Linie Equinoctiael noch mosten passeren / en dan kond het noch langh dueren eer wy in Hollandt quamen. Bevonden derhalven dat wy niet meer als vier mutskens water daeghs konden geven; over sulckx vraeghden wy de Officieren/ ende d' Officieren spraecken met het Volck wat haer daer van docht / of sy wilden vechten/ als den desperaten tegen de Vyandt om 't water/ die de water-plaets in hadde/ dan of wy onse reyse souden vervorderen nae 't Vader-landt en te vreden wesen met 4. mutskens water 's daeghs. Dit aldus rontom gevraeght zijnde/ soo wierder een-stemmigh met alle Officieren en Boots-volck goedt ghevonden/ onse reyse te vervorderen/ te vreden wesende met 4.mutskens water 's daeghs. Lichten datelijck ons Ancker om t' seyl te gaen. Maer metten dagh alsoo wy doende waren om van 't Landt te boechseerden / quamen de Speck-ken boven op 't Landt met musquetten / en schoten van boven neer in 't Schip/ en nae de Boot / datmen qualijck dueren kond' / doch raeckten noch (met Godts hulp) vande wal af / hadden wy daer een uer langer gebleven/het sond sijn perijckel gheloopen hebben/ of wy niet veel Volck verlooren souden hebben.

Dese voorgemelde Kraeck is (soo my nader-handt onderrecht is) door dat wy hem soo ghetreft hadden/ daer legghende/ ghesoncken: Want daer nae quamender noch ses Hollandtsche Schepen aen/ om te ververschen/die sagen hem inde grondt legghen/en de Portugijsen hadden het goedt/soo veel sy konden/op 't Landt gheberght/ nevens het geschut/'t welcke sy op een Baterye hadden gestelt/die sy opghewopen hadden/daer schooten sy soo ghewel digh van nae dese 6.Schepen/dat sy niet Landen kosten /mosten daerom / ghelijck als wy/sonder te ververschen/vertrecken.

Wy stelden onse koers N.W.aen/nae het Eylandt Ascention toe/ met een goede wint en stijve voortgangh/doch sagẽ het niet/alleẽ sagen wy/doe wy vermoeden daer ontrent te wesen/eẽ groote menighte van Zee-gevogelte/de wint begon al handt over handt aen te nemen/soo veel als wy voeren mochten/met welcke stijve windt wy de

Linie

Linie Equinoctiael sonder hinder passeerden / daer wy op onse uyt-reyse wel ses weecken over doende waren / eer wy die passeeren kosten/meest met stilte / en dan altemet harde travaden / soo dat het scheen dat het al stucken waeyen en reghenen sou wat om en aen was.

Den 12. September/nae dat wy 3. daghen min als drie maenden van St. Helena gheweest waren / quamen wy op de hooghte van 24. graden / 34. minuten benoorden de Linie Equinoctiael. Hier kregen wy oock beter weer/dreven doe in stilte/trocken 's morgens/ na 't schaffen vande broo-kost/te werck/ gijden onse seylen op/schraepté en boenden onse Schip buyten om de groente af / want het was gheweldigh ruygh bewossen / hoopten dat het in 't seylen te beter veerd' soude maecken. Septem-ber.

Den 13 dito wast moy weer met een labber koelte uyt den O. Z. O. gingen Noord Oost ten Noorden aen.

Den 15. dito Z. Z. W. windt/de koers als voren/namen 's middaeghs hooghte/en bevonden 28. graden Noorder breete/ sloegen onse Fock af/en sloegen een ander weder aen.

Den 16. dito veranderden wy oock van Voor-Marsseyl / saghen veel steen-kroos drijven/de koers als vooren / met een moye doorgaende Z. W. windt.

Den 17. dito namen wy de hooghte van 30. graden 48. minuten/ veranderden oock van groot Marsseyl / met variable winden / des nachts liep de windt Noord Oost en Oost / met donder en blixem/ namen onse Marsseyls in.

Den 18. dito setten wy onse Marsseylen daer weder by/ met onse blind'/de koers N. O. was mistigh/en somtijdts regen/konden geen hooghte bekomen.

Den 19. dito begon het soo stijf te waeyen uyt den Z. Z. W. en Z. W. dat wy de Marsseyls in-namen/en onse blinde waeyde wegh/ onse groot seyl/'t welck wy oock wilden in-nemen/sloegh oock stucken/lietent met de Fock die nacht door-staen/teghen den dagh nam het weer af/setten onse Marsseyls daer weder by.

Den 20. dito sloeghen wy een ander Groot-seyl aen/en een blind'/ namen hooghte/bevonden 35. graden 13. minuten Noorder breete.

Den 24. dito wast een donckere Lucht/met reghen kaken / namen onse bram-stengh af.

Den 26. dito hadden wy de hooghte van 43. graden 12. minuten.

Den 27. dito de windt Z. W. de koers N. O. ten N. des voormiddaeghs/quammer een Duyf op ons Schip vlieghen / doch door dat het Volck/soo begeerigh waren hem te krijgen / is hy op-gevlogen en viel in 't water neer. Namen hooghte / en bevonden 44. graden 53. minuten.

Den 1. October wast moy weer/de wint O. Z. O. de koers by de October. wint over N. O. ten N. aé/namé 's middaeghs de hooghte vã 48. gra.

30. mi-

30.minuten/'t welck de hooghte is van Heysant.
Den 2.dito/'smorgens/sagen wy een seyl Noordt-West van ons ontrent 3.mijlen/gijden onse seylen op/en wachten hem in/recht op de middagh quam hy by ons/verspraecken hem/was een Engelsman dicht by Pleymuyden van daen/quam van Terneuf, wy kochten twee duysent Visschen van hem/haelden de Schipper aen ons boord/was genaemt Mr.Smal-water. Gingen O.en O. ten Suyen aen/worde regenachtigh mottigh weer.
Den 4.dito quam de Engelsman weer aen ons boort/die wy na vermoghen tracteerden/hadden de hooghte van 49 graden 46. minuten.
Den 5. dito begon 't stijf te waeyen/onse Fock waeyde stucken/doe dwaelde de Engelsman oock van ons. De windt was S.S.W.
Den 6. dito sagen wy twee seylen/een dwars van ons/en een achter uyt/gingen S.O.aen/om de Canael weder open te seylen. Hadden de hooghte van 50. graden 20.minuten.
Den 7. dito wast moy weer/de windt Suyen/de koers O.S.O.sagen geen Schepen/sloegen wederom een ander Seyl aen.
Den 8. dito hadden wy de hooghte van 49. graden 42. minuten/de windt als voren/doch liep wel haest West/de koers stelden wy S.O.ten O.worpen doe/gelijck wy al eenige dagen te vooren gedaen hadden/het loot/maer konden gheen grondt bekomen/recht nae de middagh sturf Capiteyn Strijcker,was Capiteyn over de Soldaten geweest/zijnde een vroom en uytnement persoon/wel geoeffent inde Crijghs-handelingh/was van de Rijn-kant van Wesel of daer ontrent van daen.
Den 10.dito/des avondts/wierpen wy grondt op ontrent 70. vadem.
Den 11.dito/des morgens/wierpen wy wederom grondt op 70. vadem/en des avondts op 60.vadem met grau-achtigh sant/hadden de hooghte van 49. graden en 55. minuten/de wint Suyen/stelden de koers O.ten N.en N.O.aen.
Den 12 dito wierpen wy op 50. vadem grondt/en continueerden alle vier glasen met het loot te werpen/hadden doorgaens 50.2 a 3. en vijftigh vadem/en des nachts wierpen wy 56.a 60.vadem/al wit grau en somtijdts wat swarte sant-gront/sagen doe oock een Schip teghen ons overkomen/doch worde soo mistigh dat wy hem weder verlooren.
Des anderen daeghs was de windt Oost/met nevelachtigh mistigh weer en stilletjes. Een dagh 2.a 3.daer nae sagen wy Landt/'t welck wy bevonden Yerlandt te wesen/liepen in Kin-sael daer een Engels Coninghs Schip lagh met twee laghen gheschut/en alsoo ick wist dat de Hollantsche Compagny/onse Heeren Meesters/met de Engelsche in geen goede vriendtschap stondt/soo was ick beducht het Volck soo overvloedigh aen Landt te laten gaen/vreesende voor

eenigh

eenigh ongHemack van dit Coninghs Schip. Ick setten 't Zeewaert van hem/ dacht soo hy eenigh spel maeckt / soo konnen wy de Zee kiesen/ en soo hy ons daer vervolght soo sijn wy hem getroost. Ick voer dat selfde aen boort/nooden de Overste in ons Schip/ die quam/vraeghde hem nae alle ghelegentheydt/onder anderen oock/of hy oock eenighe last had om ons eenigh leet te doen / hy antwoorde van neen/was met ons vrolijck en wel. Ick was noch niet gherust/ liet aen Landt een maeltijdt bereyden / nooden hem daer op/ droncken malcander eens toe / en onder de vrolijckheydt des maeltijdts/ her-vraeghde ick of hy geen last had/om ons aen te tasten; seyde wederom van neen/verhaelde dat hy/terwijl wy daer ghelegen hadden/ nae Engelandt geschreven had' / maer had geen last tot sulckx ghekregen/doch ick dorst daer op niet veel vertrouwen. Ondertusschen quamen daer by ons twee Convoyers die op ons kruysten/ die verstaen hadden dat wy daer laghen/ de eene was Capiteyn Iacob Iansz. van Edam, en de ander was Pieter Gijsen van Rotterdam, doe was de rugh wat beter bewaert/oft het ten quaetsten wilde afloopen. Hier dus leggende/liep het Volck soo gheweldigh aen Landt/dat ick niet veel kans sagh/om haer Scheep te krijgen/ vermaendese als ick by de sommige was/dat sy doch Scheep soudē komen/ dat wy onse reyse dienden te vervorderen/dat het herfts dagh was/dat de winter op handen quam/en dat wy een vuyl onbeniert Schip hadden/vertoonden haer de perijckel die daer was om met sulcken swaren Schip soo laet in de tijdt voor 't Landt te komen / maer mochte weynigh helpen/ het Volck bleef aen Landt / 't scheen of sy al in 't Vaderlandt waren/sy aten en droncken daer op aen. Ick gingh eyndelijck by den Meyer vande Stadt/ vraeghden hem offer gheen raedt soude wesen om ons Volck aen boort te krijghen / hy seyde neen/ dat hy geen en wist/maer doe ick sijn Vrou gesprooocken had'/ en die een stuckje fijn Lijn-waet vereert had/doe seyde hy/als ick hem andermael vraeghde/dat hy daer toe wel raet schaffen sou. Hy liet datelijck een parthy Trommels de Stadt door-slaen/en overal uytroepen/dat yder soude gewaerschout wesen/wie eenige vande Hollanders vande Oost-indisch-Vaerder meer als 7. schellinghen borghde / die soude dat quijt wesen. Op dit roepen wierden de meeste part (alsoo haer schult al meer beliep) ter deuren uytgestooten/quamen by my / ick wildese al nae boord hebben / maer sy souden daer liever noch wat gheblevenhebben. Ick liet daer op de Anckers op-winden/de seylen los maken en begost het gat uytwaert aen te seylē. Doe vielen sy in Schuyten en ander Vaer-tuygh als Mieren/ en quamen aen boort. De Waerden en Waerdinnen quamē oock aen boordt/ spraken om haer gelt / 't welck ick haer dede geven/ en op yders reeckeningh te boeck aen-teeckenen. Hadden doe al ons Volck weder Scheep/behalven 3. a 4. man/die haer met Vrou-volck verlooft hadden/die sy daer nae Trouden/ die lieten wy daer blijven / gingen nevens de twee Con-

vopers van daer t' seyl / en quamen met redelijcke spoet den 16. November Zeelandt in. De Heere heb lof en danck/die my tot dus verre uyt soo veel perijckelen gheholpen heeft/ hebbende in 't geheel uyt geweest ontrent een maendt minder als seven Jaer.

Hier mede hadde ick gemeent van schrijven op te houden/ de wijle mijn reyse voltrocken was ; Maer alsoo ick door verhaelt heb/dat het Schip Middel-burgh den 22. Meert 1625. seer schadeloos van ons scheyden/ met voornemen / malcander inde Bay van St. Losie te vinden / daer wy den 31. dito quamen / en den 25. April weder van daen ginghen/sonder in die tijdt/noch op onse gheheele t' huys reys hem gesien noch van hem gehoort te hebben/noch naderhandt oyt te recht is gekomen/soo moet ick(hoewel het juyst niet nootsaeckelijck aen mijn reyse behoort/doch evenwel daer soo vreemt niet van en is/ dat den Leser my sal kunnen berispen / mijn Journael met yets vreemts/en onbetamelijcx vergroot te hebben)den Leser mede-deelen/het gene hem 't sedert onse van een scheyden is weder-varen/nae de seeckerste tijdingh en waer-schijnelijckste presumptie. Te liever aenveerd ick dese moeyten/ om dat ick daer door oorsake sal hebben/ om den Naekomelinghen / het eynde van onsen by yder vermaerde Hoorense Willem Cornelissz. Schouten mijnen bysonderen Vriendt/ mede te deelen/dat tot yders ooren niet gekomen is/ want hy (als geseydt is)op dit Schip Middel-burgh was gegaen. De saecke dan is sulckx. Terwijle wy inde Bay de St. Losie lagen/hoorden wy vande Inwoonders / datter een Schip inde Bay van Antongiel lagh/doch wisten doe niet seecker of het Middel-burgh was of niet. Wy daer van daen gaende / hoopten hem aen St. Helena te vinden of te verwachten / en daer door de Spaense Kraeck (als verhaelt) niet aen konnende komen/voeren wy voort om onse reyse te vervorderẽ. Naderhandt komt Schipper Pieter Gerritsz. Bieren-broodts-pot van Hoorn uyt Oost-Indien aen de Caep de Bonesperance, vindt daer brieven die 't Schip Middelburgh daer(nae ghewoonte) ghelaten hadde/ waer in verhaelt stondt/ dat sy ghemeent hadden de Bay van St. Losie te beseylen/als tusschen ons beslooten was / maer waren soo veel te laegh gekomen/dat sy de Bay van Antongiel aen troffen en in-liepen/ en haer daer weder van alles prepareerden dat noodigh was/ en dat daer eenige vande hare waren gestorven / onder anderen oock die boven-ghenoemde Willem Cornelissz. Schouten, die sy daer begroeven.

Op welcks overlijden dit volghende vers gemaeckt is.

T' wijl Schouten in dees Wer'lt/ daer hy was op ghevoedt/
Geen rust en vond'/ maer staegh door inn'ge drift en lust/
In d' and're Wereldt was/met 't lijf of met 't ghemoedt;
't Is billick dat Hy dan in d' and're Wereldt rust
Van al sijn woelery. Rust dan/ vermaerde Ziel/
In vreed'/ tot salighepdt; doch soo u groote gheest
Niet kan besloten zijn in d' enght van Antongiel
Soo reyst (gelijck ghy hier in 't leven onbevreest/
Van 't Oost nae 't Westen seyld' door een verborgen vaert
De Son/ een dagh en nacht/ verby in sijnen loop)
En stijght oock boven Hem ten hooghen Hemel-waert/
En rust in d' eeuw'ge rust by Godt en d'Heyl'ge hóóp.

Hier was het eynde van desen waerden Man. Dese brieven verhaelden vorder van haer weder-varen in't particulier/hoe sy gestelt waren/daer komende/daer leggende/en hoe/ en wanneer sy daer weder van daen scheyden. Naderhandt en isser uyt haer noyt tijdinge gekomen/ soo dat het hier mede soud opghehouden hebben/maer uyt de Portugijsen en uyt Portugael, is noch jonger tijdingh van haer gekomen/te weten/hoe dat het Schip Middelburgh voornoemt/komende by het Eylandt St. Helena van twee Kraecken omcingelt worde/ waer teghen het wacker slaeghs was / en schoot eyndelijck de eene Kraeck inde brandt / de ander dat siende quam sijn macker te hulp om de brandt te uytten/die sy/soo verhaelt wordt uyt kreghen/maer alsoo de Portugijsen vreesden door dit krabbelen van het Eylandt versteecken te worden/ en alsoo de nacht aen quam / raeckten sy van malcanderen/en lieten Middel-burgh varen. Dit is de laeste tijdinge die van dit Schip gekomen is/ vermoede sy onder wegen ghebleven of door dese slagh met de Kraecken soo veel ghekreghen hadden/ dat sy daer van gesoncken zijn : men soude oock wel konnen vermoeden/ dat sy door ghebreck van fictualie en ververschinghe vergaen zijn/ maer alsoo sy aen de Caep hadden aen geweest en haer daer ververst/ soo kan ick hier geen geloof in stellen. Het is hoe 't is/altijdt ist een beklaeghelijcke saecke dat sy niet te recht sijn gekomen / en verplicht my tot eeuwige danckbaerheydt/om dat Godt my/te weten met het Schip Hollandia, soo genadelijck uyt sulcke ooghen-schijnelijcke perijckelen geredt en geholpen heeft. Bidde hem dat sijn goetheyt over my mach continueren/van nu tot inder eeuwigheydt/Amen.

EYNDE.